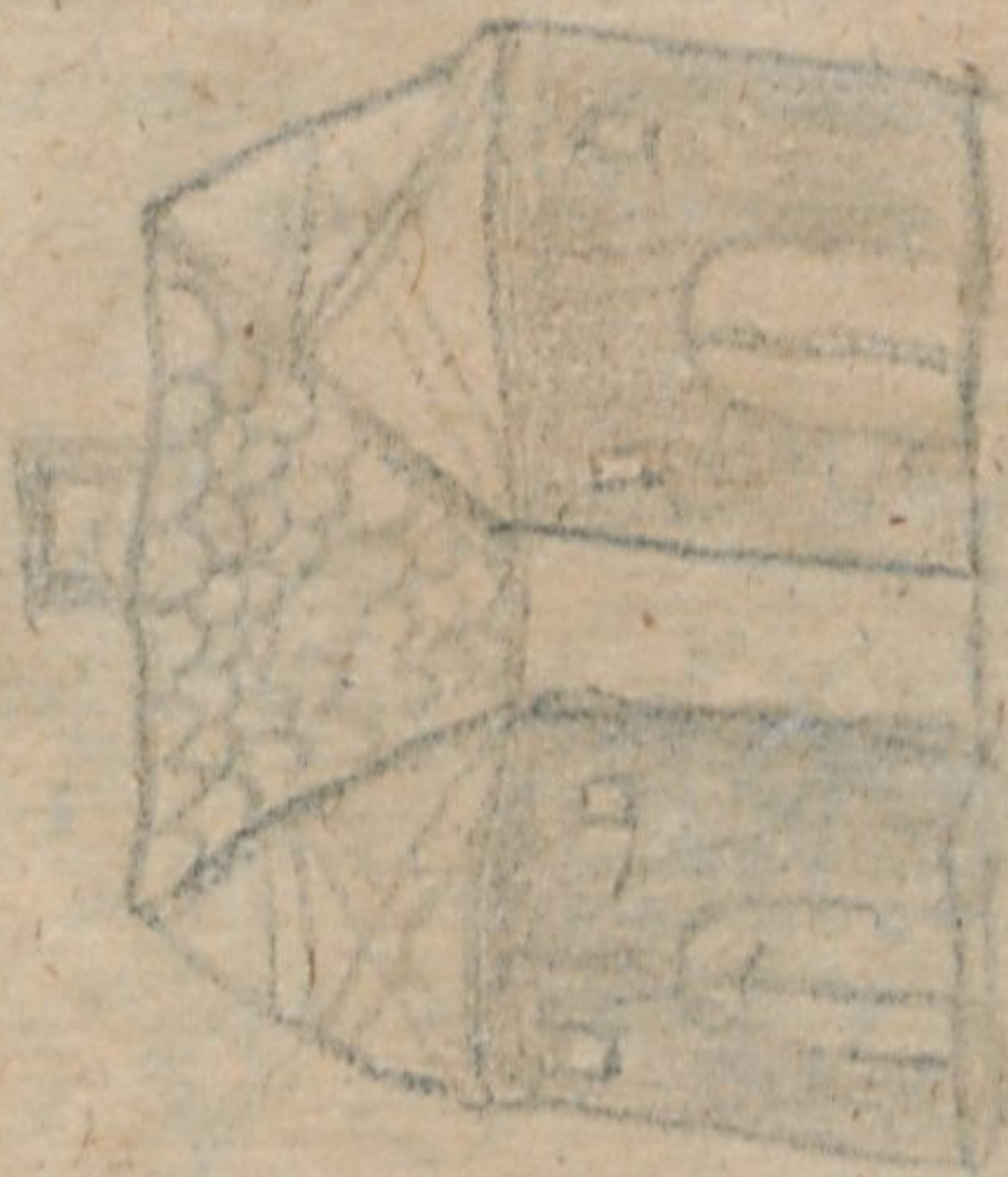
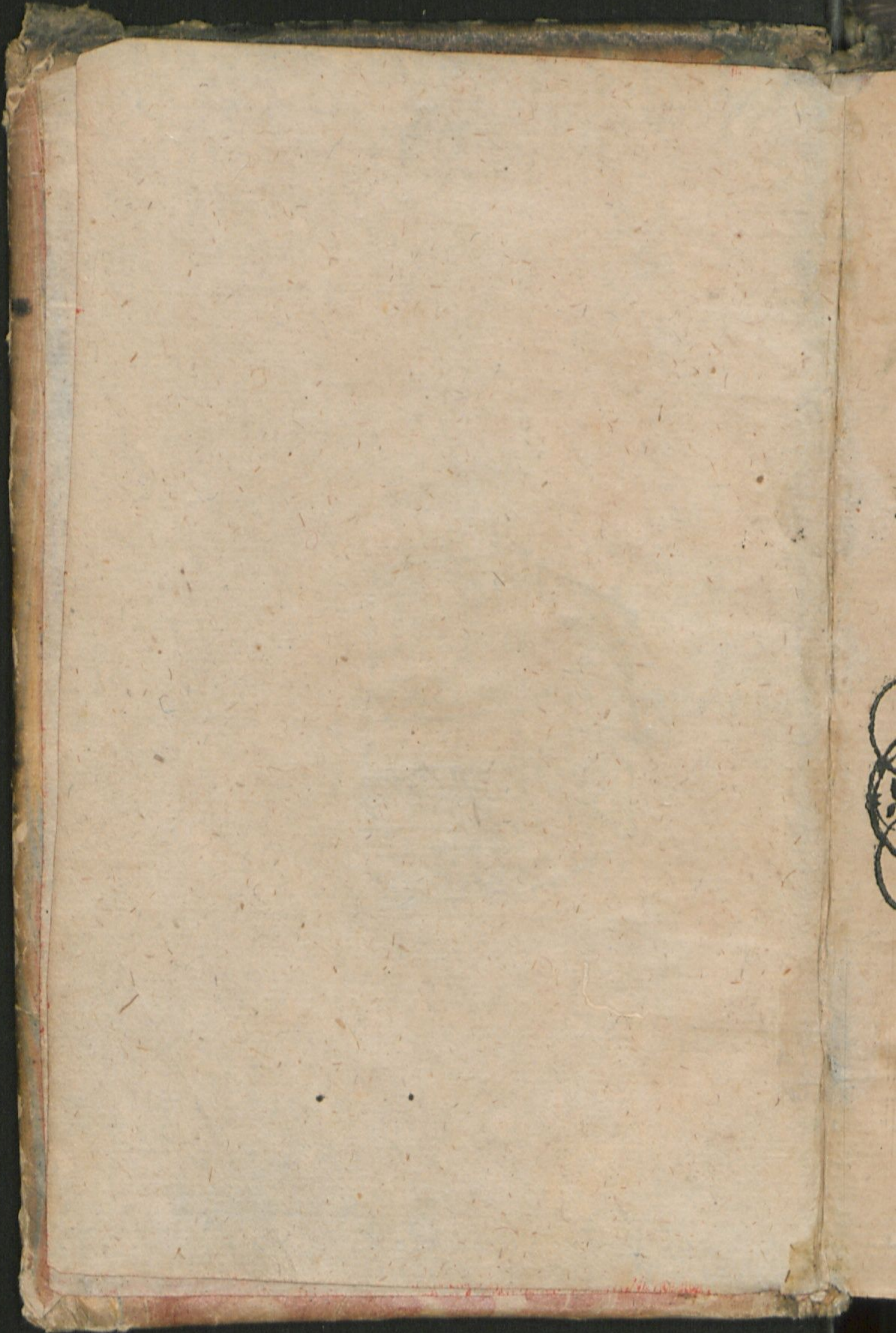

167

XVII, 166.

CONFESSIO
AVGVSTA
NA INVICTISSIMO
IMP. CAROLO V. EXHIBITA
in Comitibus Augustae,
anno 1530.

IN FINE, LOCA PATRVM, ET
Canonum, & historia Hereticorum, & aliarum,
quarum in Confessione mentio fit, breviter
indicantur.

LEMGOVIAE
Excudēbat Iohann. Schuchen.

ANNO M. D. LXL

COPIA
AVGVST
BAINVICTOR
M. CAROL
M. CAROL
M. CAROL

LEONOVITZ
L. CAROL
L. CAROL

CARMEN IAMBICVM

Bernhardi Copij ex
Psalmo secundo.

Quid hij furores ô gentes? quid hij uolunt
uanissimi conatus ô populi? quid hæc
comitia quid spectant ô reges maximi?
quid uestra querunt concilia hæc ô principes?
An uos DEVM, an uos eius Christum de suo
turbabitis quæso solio augustissimo?
Quin rumpimus nexus illorum, quin iugum
abijcimus aiunt: quæ hæc est tanta seruitus?
At uos Supremus ille ridet, uos potens
illudit ille Dominus ô stultissimi.
Sic ille ait sanè irascens grauisimè:
En ego meum Christum feci Sionium
regem, meum Christum inuitis uobis uolo
montis sacri regem. Atq; hæc est lex regia,
quam prodidit summo è caelo mihi ipsemet.
Hic filius meus est, hunc hoc genui die,
hunc gentium, quæ sunt, feci heredem omnium,
huic gentium, cum postulat, dabo omnium
possessionem, quæ terræ fines patent,
ut impias & contumaces ferrea
uirga regat, quasi fictile ut uas comprimat.
Ergo furores istos, istos impetus
modò finite ô populi ô gentes stultissima,
A 3   ô sapite

o sapite uos reges, o uos mutate uos
o principes sententiam nefariam:
Veneramini Deum metuentes ipsius
sanctissimam maiestatem & suauissimam
humanitatem cantantes impensius:
Exosculamini pie illum filium,
ne contumaces adeo uos & impios
incensus ira tollat omnes funditus.
Nam non tuetur, nisi fidentes filio.

PRAE.

PRAEFATIO AD CAESAREM
CAROLVM V.

INVICTISSIME Imperator, Caesar Auguste, Domine Clementissime. Cum V. C. M. indixerit conuentum Imperij Augustae, ut deliberetur de auxilijs contra Turcam atrocissimum hereditarium, atq; ueterem Christiani nominis ac religionis hostem, quomodo illius scilicet furori & conatibus, durabili & perpetuo belli apparatu resisti possit. Deinde & de dissensionibus in causa nostrae sanctae religionis & Christianae fidei, & ut in hac causa religionis, partium opiniones, ac sententiae inter sese, in caritate, lenitate, & mansuetudine mutua audiatur coram, intelligantur & ponderentur, ut illis quae utrinq; in scripturis secus tractata aut intellecta sunt, sepositis & correctis, res illae ad unam simplicem ueritatem & Christianam concordiam componantur & reducantur, ut de caetero à nobis una, sincera & uera religio colatur & seruetur, ut quemadmodum sub uno Christo sumus & militamus, Ita in una etiam Ecclesia Christiana, in unitate & concordia uiuere possimus.

A 3

Cumq;

AD CAES. CAR.

Cumq; nos infra scripti Elector & Principes, cum alijs qui nobis coniuncti sunt, perinde ut alijs Electores & Principes & Status ad praefata Comitia euocati simus, ut Caesareo mandato obedienter obsequeremur, mature uenimus Augustam, Et quod citra iactantiam dictam uolumus, inter primos affuimus.

Cum igitur V. C. M. Electoribus, Principibus & alijs Statibus Imperij, etiam hic Augustae sub ipsa initia horum Comitiorum inter cetera proponi fecerit, quod singuli Status Imperij uigore Caesarei Edicti, suam opinionem & sententiam in Germanica & Latina lingua proponere debeant atq; offerre. Et habita deliberatione proxima feria quarta, rursus responsum est V. C. M. nos proxima feria sexta Articulos nostrae confessionis pro nostra parte oblaturus esse. Ideo ut V. M. uoluntati obsequamur, offerimus in hac religionis causa nostrorum Concionatorum, & nostram confessionem, cuiusmodi doctrinam ex scripturis sanctis, & puro uerbo Dei, hactenus illi in nostris terris, ducatibus, ditionibus, & urbibus tradiderint, ac in Ecclesijs tractauerint.

Quod si & ceteri, Electores, Principes, ac Status Imperij, similibus scriptis Latinis scil. et
Gera

PRAEFATIO

Germanicis, iuxta praedictam Caesarem pro-
positionem, suas opiniones in hac causa Religio-
nis produxerint, hic nos coram V. C. M. tan-
quam domino nostro clementissimo paratos of-
ferimus, nos cum praefatis Principibus & ami-
cis nostris, de tolerabilibus modis ac uis da-
mice conferre, ut quantum honeste fieri potest,
conueniamus et re inter nos partes, citra odi-
osam contentionem pacifice agitata, Deo dante,
dissensio dirimatur, & ad unam ueram con-
cordem religionem reducatur, Sicut omnes sub
uno Christo sumus & militamus & unum Chri-
stum confiteri debemus, iuxta tenorem edicti
V. C. M. & omnia ad ueritatem Dei perducantur,
id quod ardentissimis uotis à Deo petimus.

Si autem quod ad ceteros Electores, Prin-
cipes et Status, ut partem alteram attinet, haec
tractatio causa Religionis, eo modo, quo V. C.
M. agendam & tractandam sapienter duxit,
scilicet cum tali mutua presentatione scripto-
rum, ac sedata collatione inter nos non proces-
serit, nec aliquo fructu facta fuerit, nos quidem
testatum clare relinquimus, hic nihil nos quod
ad Christianam concordiam (quae cum Deo &
bona conscientia fieri possit) conciliandam con-
ducere queat, ullo modo detrectare. Quemad-

PRÆFATIO

modum & V. C. M. deinde & ceteri Electores, & Status Imperij & omnes, quicunq; sine eero religionis amore & studio tenentur, quicunq; hanc causam equo animo audituri sunt, ex hac nostra & nostrorum confessione, hoc clementer cognoscere & intelligere dignabuntur.

Cum etiam V. C. M. Electoribus, Principibus & reliquis Statibus Imperij non una vice, sed saepe clementer significauerit, & in Comitibus Spirenibus, que anno Domini & c. X. XVI. habita sunt, ex data & prescripta forma uestre Cesaree instructionis & commissionis recitari, & publice praelegi fecerit, Vestra M. in hoc negotio religionis ex causis certis, que V. M. nomine allegatae sunt, non uelle quicquam determinare nec concludere posse, sed apud Pontificem Romanum pro officio V. C. M. diligenter daturam operam de congregando Concilio generali. Quemadmodum idem latius expositum est ante annum, in publico proximo conuentu, qui Spira congregatus fuit. Vbi V. C. M. per dominum Ferdinandum, Boemiae & Ungariae Regem, amicum et dominum nostrum clementem, Deinde per Oratorem, et commissarios Cesareos, haec inter cetera proponi fecit, quod V. C. M. intellexisset & expendisset Locum tenentis

tic

AD CAES. CAR.

his V. C. M. in imperio, et praesidentis & consiliariorum in Regimine et Legatorum ab alijs Statibus, qui Ratisponae conuenerant, deliberationem de Concilio congregando. Et quod iudicaret etiam V. C. M. utile esse, ut congregaretur Concilium, Et quia causae, quae tum tractabantur inter V. C. M. & Rom. Pontificē, uicinae essent concordiae & Christianae reconciliationi, non dubitaret V. C. M. quin Rom. Pontifex adduci posset ad habendū generale Conciliū, Ideo significabat se V. C. M. operam daturam, ut Praefatus Pont. maximus unā cū V. C. M. tale generale Conciliū, primo quoque tempore emissis literis publicandū congregare cōsentiret.

In euentum ergo talem quod in causa religionis, dissensiones inter nos & partes amicē, & in caritate non fuerint compositae, tunc coram V. C. M. hic in omni obedientia nos offerimus, ex super abundanti comparituros et causam dicturos, in tali generali libero & Christiano Concilio, de quo congregando in omnibus Comitijis Imperialibus, quae quidem annis Imperij V. C. M. habita sunt per Electores, Principes & reliquos Status Imperij, semper concorditer actum, & congruentibus suffragijs conclusum est. Ad cuius etiam generalis Concilij

AD CAES. CAR.

conuentum, simul & ad V.C.M. in hac longè
maxima & grauissima causa, iam antè etiam
debito modo et in forma iuris prouocauimus et
appellauimus: Cui appellationi ad V.C.M. si-
mul & Concilium adhuc adhaeremus, neq; eam
per hunc uel alium tractatum (nisi causa inter
nos & partes, iuxta tenorem Caesareæ proxi-
mæ Citationis amicè in caritate composita, se-
data & ad Christianam concordiam reducta
fuerit) deserere intendimus aut possumus, De
quo hic etiam solenniter & publicè protesta-
mur.

ARTICVLI FIDEI

Præcipui.

I.

ECclesiæ magno consensu apud
nos docent. Decretum Nicenæ
Synodi, de unitate essentia diuinæ,
& de tribus personis uerum & si-
ne ulla dubitatione credendum esse.
Videlicet quòd sit una essentia
diuina, quæ appellatur & est Deus
æter-

ARTICVLI FIDEI

æternus, incorporeus, impartibilis, immensa potentia, sapientia, bonitate, creator & conseruator omnium rerum uisibilium, & inuisibilium, & tamen tres sint persone, eiusdem essentiæ, & potentia, & coëternæ Pater, Filius & Spiritus sanctus. Et nomine personæ utuntur ea significatione, qua usi sunt in hac causa Scriptores Ecclesiastici, ut significet non partem aut qualitatem in alio sed quod propriè subsistit.

Damnant omnes hæreses, contra hunc articulum exortas, ut Manicheos, qui duo principia ponebant, Bonum & Malum, item Valentinianos, Arianos, Eunomianos, Mahometistas & omnes horum similes. Damnant & Samaritanos, ueteres & Neotericos, qui eum tantum unam personam esse

A 5

con

ARTICVLI FIDEI

contendant, de uerbo & de Spirite
tu sancto astute & impie rhetoris
cantur, quòd non sint personæ di-
stinctæ, sed quòd uerbum significet
uerbum uocale, & spiritus, motum
in rebus creatum.

II.

Item docent, quòd post lapsum
Adæ, omnes homines naturali mo-
do propagati, nascentes habeant
peccatum originis, Intelligimus au-
tē peccatum originis quod sic uo-
cant sancti patres & omnes ortho-
doxi & p̄ eruditi in Ecclesia, uide-
licet reatum, quo nascentes prop-
ter Adæ lapsum, rei sunt iræ Dei
& mortis æternæ, & ipsam cor-
ruptionem humanæ naturæ pro-
pagatam ab Adam, Et hæc naturæ
humanæ corruptio, defectus iusti-
tiæ seu integritatis, seu obedientiæ
oris

PRÆCIPVIT.

originalis, & concupiscentiam
cōplectitur.

Estq̄ defectus, horribilis cœ-
citas & inobedientia, scilicet carere
illa luce ac noticia Dei, quæ fuerat
futura, in natura integra, item ca-
rere illa rectitudine, hoc est, per-
petua obedientia, uera, pura ac
summa dilectione Dei & similibus
donis integræ naturæ. Quare
defectus illi & concupiscentia,
sunt res damnata, & sua natura
digna morte. Estq̄ uicium o-
riginis uerè peccatum, damnans
& afferens nunc quoq̄ æternam
mortem, his qui non renascuntur
per Bap̄tismum & Spiritum San-
ctum.

Damniant Pelagianos, qui ne-
gāt peccatum originis, & sentiunt
defectus illos seu concupiscentiam
esse

ARTICVLI FIDEI

esse res indifferentes seu pœnas tantum, nec esse res sua natura damnatas, et sōniant hominē legi Dei satisfacere posse & propter hanc propriam obedientiam coram Deo iustum pronunciari.

III.

Item, docent quod Verbum, hoc est, Filius Dei, assumpserit humanam naturam in utero beatæ Mariæ uirginis, ut sint duæ naturæ, diuina & humana, in unitate personæ inseparabiliter coniunctæ, unus Christus, uerè Deus, & uerè homo natus ex uirgine Maria, uerè passus, crucifixus, mortuus & sepultus, ut reconciliaret nobis Patrem, & hostia esset, non tantum pro culpa originis, sed etiam pro omnibus actualibus peccatis hominum. Idem descendit ad Inferos,

ros,

P R A E C I P V I.

ros, & uerè resurrexit tertia die, de
inde ascendit ad coelos, ut sedeat ad
dextram Patris, & perpetuò reg-
net & dominetur omnibus Crea-
turis, sanctificet credētes in ipsum,
misso in corda eorum Spiritu san-
cto & sanctificatis det uitam æter-
nam. Idem Christus palam est redi-
turus, ut iudicet uiuos, & mortuos
resuscitados iuxta symbolum Apo-
stolorum.

IIII.

Vt autem consequamur hæc
beneficia Christi, scilicet remissio-
nem peccatorum, iustificationem,
& uitam æternam, dedit Christus
Euangelium, in quo hæc beneficia
nobis proponuntur, sicut scriptum
est Lucae ultimo, Prædicari pœni-
tentiam in nomine eius, & remissi-
onem peccatorum inter omnes Gen-
tes. Cùm enim omnes homines
nati

ARTICVLI FIDEI

naturali modo propagati habeant peccatum, nec possint uerè legi Dei satisfacere, Euangelium arguit peccata, & ostendit nobis mediatorem Christum, & sic docet nos de remissione peccatorum.

Cùm Euangelium arguit peccata nostra, corda perterrefacta statuere debent, quòd gratis nobis propter Christum donentur remissio peccatorum, & iustificatio per fidem, qua credere & confidere debemus, hæc nobis donari propter Christum, qui pro nobis factus est hostia, & placauit Patrem. Quamquam igitur Euangelium requirit pœnitentiam, tamen ut remissio peccatorum certa sit, docet eam gratis donari, hoc est, non pendere ex conditione dignitatis nostræ, nec dari propter ulla præcedentia opera aut dignitatem sequentium.

Fieret

PRÆCIPVI.

Fieret enim incerta remissio, si ita sentiendum esset, tum demum nobis contingere remissionem Peccatorum, postquam eam præcedentibus operibus meriti essemus, aut satis digna esset pœnitentia.

Conscientia enim in ueris paucioribus, nullum inuenit opus quod possit opponere iræ Dei & Christus nobis donatus & propositus est, ut sit propiciator. Hic honos Christi non debet transferri in nostra opera, ideo Paulus dicit, gratis saluati estis. Item, ideo ex fide gratis, ut sit firma promissio, hoc est, ita erit certa remissio, cum sciamus eam non pendere ex conditione nostræ dignitatis, sed donari propter Christum. Hæc est firma & necessaria consolatio, pijs & perterrefactis mentibus, Atque ita docent et S. Patres, Et extat apud Ambrosium memorabilis & insignis sententia

B

ten

ARTICULI FIDEI

rentia, his uerbis. Hoc constitutum est à Deo, ut qui credit in Christum saluus sit, sine opere, sola fide gratis accipiens remissionem peccatorum.

Et fidei uocabulum, non solum cognitionem historiae de Christo significat, sed etiam credere & assentiri huic promissioni, quae est Euangelij propria, in qua propter Christum nobis promittuntur remissio peccatorum, iustificatio & uita aeterna. Nam & haec promissio ad historiam de Christo pertinet, Sicut & in Symbolo additus est historiae hic articulus: Credo remissionem peccatorum. Et ad hunc articulum, reliqui de historia Christi referri debent. Nam id beneficium est finis historiae, Ideo Christus passus & resuscitatus est, ut propter ipsum nobis donarentur remissio peccatorum & uita aeterna.

V.

Itaque

P R A E C I P V I

Itaq; instituit Christus ministeri-
um docendi Euangelij, quod praedi-
cat poenitentiam & remissionem
peccatorum. Estq; utraq; praedica-
tio uniuersalis, Omnium peccata
arguit, & omnibus credentibus
promittit remissionem peccatorum,
ut non sit incerta remissio, sed ut
omnes perterrefactae mentes, sciant
se debere credere, quod certo done-
tur ipsis remissio peccatorum pro-
pter Christum, non propter ipsorum
merita, aut dignitatem. Hi omnes
certo consequuntur remissionem
peccatorum. Et cum hoc modo con-
solatur nos promissione seu Euan-
gelio, & erigimus nos fide, simul
datur nobis spiritus sanctus. Nam
Spiritus sanctus datur et est efficax
per uerbum Dei & per Sacramenta.
Cum Euangelium audimus aut cogi-
tamus, aut Sacramenta tractamus,
& fide nos consolamur, simul est ef-

B 2

ficax

ARTICVLI FIDEI

ficax spiritus sanctus, iuxta illud Pau-
 li ad Galatas tertio, ut promissio ex
 fide Iesu Christi detur credentibus.
 Et ad Corinthios, Euangelium est
 ministerium Spiritus. Et ad Roma.
 Fides ex auditu est. Cùm igitur fide
 uos consolamur, & liberamur à ter-
 roribus peccati per Spiritum san-
 ctum, concipiunt corda cæteras uir-
 tutes, agnoscunt uerè misericordi-
 am Dei, concipiunt ueram dilecti-
 onem, uerum timorem Dei, fiduci-
 am, spem auxiliij diuini, inuocatio-
 nem, & similes fructus spiritus.

Damnantur illi qui de hac fide
 qua remissio peccatorum accipitur,
 nihil docent, sed iubent conscienti-
 as dubitare, an consequantur remis-
 sionem. Et addunt hanc dubitati-
 onem non esse peccatum. Item, do-
 cent homines consequi remissio-
 nem peccatorum, propter propri-
 am dignitatem, non docent, cre-
 den-

P R A E C I P V I.

dendum esse, quòd gratis propter
Christum, remissio peccatorum do-
netur.

Damnantur item fanatici spiri-
tusqui fingunt Spiri. sanctum dari,
aut efficacē esse, sine uerbo Dei. Et
ob eam causam contemnunt mini-
sterium Euangeliij & Sacramento-
rum, & quærunt illuminationes si-
ne uerbo Dei & extra Euangeli-
um, atq; ita abducunt animos à
uerbo Dei, ad proprias opiniones,
quod est perniciosissimum. Tales
olim fuerunt Manichæi, Enthusi-
astæ, & nunc sunt Anabaptistæ.
Huiusmodi furores constanter dā-
namus, Abolent enim uerum usum
uerbi Dei & falsò somniant sine
uerbo Dei accipi spiritum san-
ctum, & freti suis opinionibus cō-
miniscuntur impia dogmata & ef-
ficiunt infinitam dissipationem.

VI.

B 3

Item

ARTICVLI FIDEI

Item docent, quòd cùm fide re-
conciliamur, necessariò sequi de-
beat iustitia bonorum operum,
quæ Deus nobis mandauit, sicut &
Christus præcepit: Si uis in uitam
ingredi serua mandata. Sed
quia tanta est infirmitas humanæ
naturæ, ut nemo legi satisfacere
possit, necesse est docere homines,
non solùm quod legi obediendum
sit, Sed etiam quomodo placeat hæc
obedientia ne conscientia inci-
dant in desperationem, cùm intel-
ligunt se non satisfacere legi. Pla-
cet igitur hæc obedientia, non quia
legi satisfacit, Sed quia persona
est in Christo reconciliata fide, &
credit sibi reliquias peccati con-
donari. Semper igitur senti-
endum est, nos consequi remis-
sionem peccatorum, & personam
pronunciari iustam, id est ac-
ceptari gratis propter Christum
per

P R A E C I P V I

per fidem. Postea uerò placere etiã
 am obedientiam erga legem & re-
 putari quandam iusticiam, & me-
 rerì premia. Non enim potest con-
 scientia opponere iudicio Dei pro-
 priam mundiciem, aut opera, sicut
 Psalmus testatur, Non intres in
 iudicium cum seruo tuo, quia non
 iustificabitur coram te omnis ui-
 uens. Et Ioannes ait, Si dixerim-
 us quod peccatum non habe-
 mus, ipsi nos seducimus. Si confi-
 tamur peccata nostra, fidelis et iu-
 stus est, ut remittat peccata no-
 stra, Et Christus inquit, Cùm fe-
 ceritis omnia, dicite, serui inutiles
 sumus. Postquam autem Per-
 sona reconciliata & iusta fide, id
 est, accepta est, placet & obedien-
 tia & reputatur esse quaedam iu-
 sticia. Sicut Ioannes inquit,
 Omnis qui in eo manet non pec-
 cat. Et 2. Corinth. Gloria nostra

ARTICVLI FIDEI.

hæc est, testimonium conscientia
nostræ.

Ac debet hæc obedientia repug-
nar e prauis cupiditatibus et subin-
de spiritualibus exercitijs fieri pu-
rior, & cauere, ne quid committa-
mus contra conscientiam, Iuxta il-
lud, Summa legis est dilectio, ex
puro corde & conscientia bona, &
fide non ficta. Qui uerò obtempe-
rant prauis cupiditatibus & agunt
contra conscientiam, uersantur in
peccatis mortalibus, nec fidei iusti-
ciam, nec iusticiam honorum ope-
rum retinent. Iuxta illud Pauli,
Qui talia agunt, regnum Dei non
possidebunt.

VII.

Item docent, quòd una sancta
Ecclesia perpetuò mansura sit. Est
autem Ecclesia Christi, propriè
congregatio membrorum Christi,
hoc

P R A E C I P V I.

hoc est, sanctorum, qui uerè credunt
& obediunt Christo, etsi in hac ui-
ta huic congregationi multi mali
& hypocritæ admixti sunt, usq; ad
nouissimum iudicium, Habet au-
tem Ecclesia propriè dicta, signa
sua, scilicet puram & sanam Euan-
gelij doctrinam, & rectum usum
sacramentorum. Et ad ueram
unitatem Ecclesiae satis est consen-
tire de doctrina Euangelij, & ad-
ministratione Sacramentorum. Nec
necesse est ubiq; similes esse traditi-
ones humanas, seu ritus ab homini-
bus institutos. Sicut & Paulus do-
cet, cum ait: Unus Dominus, una
fides, unum Baptisma, unus Deus
& Pater omnium &c.

VIII.

Cùm autem in hac uita admix-
ti sint Ecclesiae multi mali & hy-
pocritæ, qui tamen societatem ha-

B s

bent

ARTICVLI FIDEI

hent externorum signorum, cum Ecclesia, licet uti Sacramentis quæ per malos administrantur iuxta uocem Christi, Sedent scribæ & Pharisæi in Cathedra Moisi, &c. Et Sacramenta & uerbum Dei propter ordinationem & mandatum Christi sunt efficacia, etiam si per malos exhibeantur.

Damnant Donatistas & similes, qui negabant licere populo uti ministerio malorum in Ecclesia, & sentiebant ministerium malorum inutile & inefficax esse.

IX.

De Baptismo docent, quòd necessarius sit ad salutem, tanquam ceremonia à Christo instituta. Et quòd per Baptismum offeratur gratia Dei, Et quòd infantes sint baptizandi, Et quòd infantes per
bap

ARTICVLI FIDEI

baptismum Deo commendati, recipiantur in gratiā Dei & fiant filij Dei, sicut Christus testatur, loquēs de paruulis in Ecclesia, Matth. 18. Non est uoluntas patris uestri qui in cœlis est, ut pereat unus ex paruulis istis.

Damnant Anabaptistas, qui improbant baptismum infantum, & affirmant infantes sine baptismo & extra Ecclesiam Christi saluos fieri.

X.

De Cœna Domini docent, quòd cum pane & uino uerè exhibeantur corpus & sanguis Christi uerscentibus in Cœna Domini.

XI.

De Pœnitentia docent, quòd lapsis post baptismum contingere possit remissio peccatorum, quo

ARTICVLI FIDEI

quocunq; tempore, cùm conuer-
tuntur. Et quòd Ecclesia talibus
redeuntibus ad Pœnitentiam, in-
pertire absolutionem debeat.

Constat autem Pœnitentia, hoc
est, conuersio impij, propriè his
duabus partibus. Altera est con-
tritio, hoc est terrores incussi con-
scientiæ agnito peccato, in quibus
& iram Dei agnoscimus, & dole-
mus nos peccasse, & peccata dete-
stamur ac fugimus. Sicut Ioël
concionatur. Scindite corda ue-
stra, & non uestimenta uestra, &
conuertimini ad Dominum Deum
uestrum, &c. Altera pars est fides,
quæ concipitur ex Euangelio seu
Absolutione, & credit propter
Christum certò remitti peccata &
consolatur conscientiam, & ex ter-
roribus liberat, de qua fide Paulus
loquitur, cùm ait, iustificati fide
pacem habemus: Deinde sequi de-
bent

P R A E C I P V I.

bent boni fructus pœnitentiæ, hoc est, obedientia erga Deum, iuxta illud: Debitorum sumus non carni, ut secundum carnem uiuamus. Si enim secundum carnem uiuetis, moriemini. Sed si Spiritus actiones corporis mortificabitis, uiuetis.

Damnant Nouatianos, qui nolent absolueret eos qui lapsi post baptismum, redibant ad pœnitentiam.

Damnant & illos, qui non docent remissionem peccatorum per fidem gratis propter Christum contingere. Sed contendunt remissionem peccatorum contingere propter dignitatem contritionis, dilectionis, aut aliorum operum, et iubent dubitare cōscientias in pœnitentia, an consequantur remissionem, & affirmant hanc dubitationem non esse peccatum.

Damn

P R A E C I P V I.

Damnant & istos, qui Canonicas satisfactiones docent necessarias esse ad redimendas poenas aeternas aut poenas purgatorij, et si fatemur bonis operibus mitigari praesentes calamitates, sicut Esaias docet, Capite 58. Frange esurienti panem tuum, &c. Et requiem tibi dabit Dominus semper.

Damnant & Anabaptistas, qui negant semel iustificatos, iterum posse amittere spiritum sanctum. Damnant & illos, qui contendunt aliquibus tantam perfectionem in hac uita contingere, ut ne quidem possint iterum peccare.

XII.

De Confessione peccatorum docent, quod Absolutio priuata in Ecclesijs retinenda sit, quanquam in Confessione non sit necessaria delictorum enumeratio. Est enim
impos-

ARTICVLI FIDEI

impossibilis enumeratio omnium delictorum, iuxta illud: Delicta quis intelligit?

XIII.

De usu Sacramentorum docent, Sacramenta instituta esse, non modo ut sint notæ professionis inter homines, sed multo magis, ut sint signa & testimonia uoluntatis Dei erga nos, proposita ad excitandam & confirmandam fidem in his qui utuntur eis. Itaque utendum est Sacramentis ita, ut accedat fides quæ credat promissionibus, quæ per Sacramenta exhibentur & ostenduntur. Hac fide accipimus promissam gratiam, quam Sacramenta significant, & spiritum sanctum.

Damnant igitur Pharisaicam opinionem, quæ obruit doctrinam de fide, nec docet fidem in usu Sacramentorum requiri, quæ credat
propter

ARTICVLI FIDEY

propter Christum nobis gratiam dari. Sed fingit homines iustos esse propter usum sacramentorum ex opere operato, & quidem sine bono motu utentium.

XIIII.

De ordine Ecclesiastico docent, quòd nemo debeat in Ecclesia publice docere aut Sacramenta administrare, nisi ritè uocatus. Sicut & Paulus præcipit Títo, ut in ciuitatibus presbiteros constituat.

XV.

De ritibus Ecclesiasticis, qui sunt humana autoritate instituti, docent, ritus illos seruandos esse, qui sine peccato seruari possunt, & ad tranquillitatem & bonum ordinem in Ecclesia conducunt, ut certæ feriæ, certæ cantiones piæ, & aliij similes ritus.

Sed

PRÆCIPVI.

Sed de hoc ipso genere docent,
non esse onerandas conscientias
supersticiosis opinionibus, hoc
est, non est sentiendum, ordinati-
ones illas humanas esse iusticiam
coram Deo, aut mereri remissio-
nem peccatorum, aut cultus neces-
sarios esse ad iustitiam Euangelij.
Sed sentiendum est, quod sint res
Adiaphoræ, quæ extra casum
scandali omitti possint, Sed illi pec-
cant, qui cum scādalo eas uiolant,
ut qui suarum Ecclesiarum tran-
quillitatem temere perturbant &c.

Reijciuntur igitur traditiones,
quæ sine peccato non possunt ob-
seruari, ut traditio de cęlibatu. Re-
ijcitur & impia opinio, de traditi-
onibus & uotis, in qua fingitur,
cultus humana autoritate exco-
gitatos, mereri remissionem pecca-
torum, esse satisfactiones pro pec-
catis,

C

catis,

ARTICULI FIDEI

catis, &c. Cuiusmodi falsæ persuasiones de uotis, de certis ieiunijs, &c. in Ecclesia ab indoctis sparsæ sunt.

XVI.

De rebus ciuilibus docent, quod legitimæ ordinationes ciuiles, sint bona opera & ordinationes Dei, sicut Paulus testatur. Quæ sunt potestates, à Deo ordinatæ sunt. Docent igitur, quod Christianis liceat Magistratus gerere, exercere iudicia, iudicare res ex Imperatorijs & alijs præsentibus legibus, supplicia iure constituere, iure bellare, militare, lege contrahere, tenere proprium, iusiurandum postulantiibus magistratibus dare, contrahere legitima coniugia, artes probatas legibus exercere.

Damnant Anabaptistas qui interdiciunt hæc ciuilia officia Christianis.

Damn

PRÆCIP VI.

Damnant & illos qui Euangelicam perfectionem collocarunt in desertione ciuiliū officiorum, cum Euangelica perfectio sit spiritalis, hoc est, consistat in motibus cordis, in timore Dei, fide, dilectione, obedientia. Euangelium enim concionatur de quadam eterna iustitia cordis, Nec abolet interim politiam aut Oeconomiam, Sed maximè postulat eas in hac uita corporali conseruari, tanquam ordinationes Dei, & in talibus ordinationibus exercere charitatem. Itaq; Christiani necessariò debent obedire præsentibus magistratibus ac legibus, nisi cum iubent peccare. Tunc enim magis debent obedire Deo quàm hominibus Acto. 4.

XVII.

Item, docent quòd Christus apparebit

C.

rebit

ARTICVLI FIDEI

rebit in consumatione mundi, ad iudicandum, & mortuos omnes resuscitabit & hominibus pijs dabit uitam æternam & gaudia perpetua. Impios autem homines & diabolos condemnabit, ut sine fine crucientur.

*Anabapti
stæ*
Contra
Damnamus Anabaptistas, qui nunc Iudaicas opiniones spargunt, fingunt antè resurrectionem, pios regna mundi occupaturos esse, ubiq; deletis aut oppressis impijs. Scimus enim quòd pijs debeant obedire presentibus magistratibus, nò eripere eis imperia, non dissipare politias per seditionem, quia Paulus præcipit, Omnis anima magistratui suo subdita sit, Scimus itè, quòd Ecclesia in hac uita subiecta sit cruci, & primum post hanc uitam glorificabitur, Sicut Paulus inquit, Oportet nos similes fieri imaginis filij Dei, Quare Anabap-
tista=

P R A E C I P V I

istarum amentiam & diabolicum
furorem prorsus damnamus &
execramur.

Damnamus & Origenistas,
qui finxerunt Diabolis & damna-
tis finem poenarum futurum esse.

XVIII.

De libero arbitrio docent, q̄
humana uoluntas habeat aliquam
libertatem ad efficiendam ciuilem
iusticiam, & deligendas res ratio-
ni subiectas. Sed uon habet uim
sine Spiritu sancto efficiendæ iu-
stitiæ spiritualis, quia Paulus dicit,
Animalis homo non percipit ea
quæ sunt spiritus Dei, Et Christus
dicit, Sine me nihil potestis facere,
Efficitur autem spiritualis iustitia
in nobis, cùm adiuuamur à spiri-
tu sancto. Porro spiritum san-
ctum concipimus, cùm uerbo Dei
assentimur, ut nos fide in terrori-
bus

ARTICVLI FIDEI.

bus confolemur, Sicut Paulus docet cum ait, Vt promissionem spiritus accipiatis per fidem. Hæc totidem uerbis dicit Augustin. lib. 3. Hypognofticon.

Esse fatemur liberum arbitrium omnibus hominibus, habens quidem iudicium rationis, non per quod sit idoneum in ijs quæ ad Deum pertinent, sine Deo aut inchoare aut certè peragere, sed tantùm in operibus uitæ præsentis, tam bonis, quam malis, Bonis dico, quæ de bono naturæ oriuntur, id est, uelle laborare in agro, uelle manducare et bibere, uelle habere amicum, uelle habere indumenta, uelle fabricare domum, uxorem uelle ducere, pecora nutrire, artē discere diuerfarum rerum bonarum, uelle quidquid bonum ad præsentē pertinet uitam, quæ omnia non sine diuina

uina

PRÆCIPVI.

trina gubernatione subsistunt, inō
 ex Deo & per ipsum sunt, & esse
 cœperunt. Malis uerō dico, ut est
 uelle Idolum colere, uelle homici-
 dium &c. Hæc Augustini sen-
 tentia præclarè docet, quid libero
 arbitrio tribuendum sit, & disertè
 discernit ciuilem disciplinam seu
 exercitia rationis humanæ à spiri-
 tualibus moribus, uero timore, pa-
 tientia, constantia, fide, inuocatio-
 ne, in asperrimis tentationibus in-
 ter insidias diaboli, in terroribus
 peccati. In his certè opus est, regi-
 nos & iuari à spiritu sancto, Sicut
 Paulus inquit, Spiritus adiuuat in-
 firmitatem nostram.

Damnamus Pelagianos, & si- *Pelagianos*
 miles qui docent quòd sine Spiri-
 tu sancto, solis naturæ uiribus
 possimus Deum super omnia dilige-
 re, legē Dei facere, q̄ ad substantiā
 C 4 actuum.

ARTICVLI FIDEI

actuum. Hæc somnia ingenuè & necessariò reprehendimus, obscurant enim beneficia Christi, Nam ideo proponitur in Euangelio mediator Christus, & promittitur misericordia, quia humana natura non potest satisfacere legi, Sicut Paulus testatur, cum ait Rom. 8. Sensus carnis inimicitia est aduersus Deum. Legi enim Dei non est subditus, ac ne potest quidem subijci. Quanquam enim externa opera aliquo modo potest efficere humana natura per sese, potest enim continere manus à furto, à cede, tamen interiores motus, ut uerum timorem, ueram fiduciam, patientiam, castitatem, non potest efficere, nisi Sp. sanctus gubernet & adiuuet corda nostra. Et tamen in hoc loco illud etiam docemus, Dei mādatum esse, ut etiam carnales coherceantur diligentia rationis & illa

PRAECIPVI.

illa ciuili disciplina, sicut Paulus inquit. Lex est pædagogus in Christum. Item, Lex est iniustis posita.

XIX.

De causa peccati docent, quòd tamen si Deus creat & conseruat naturam, tamen causa peccati est uoluntas malorum, uidelicet Diaboli & impiorum hominum, quæ auertit se à Deo, ad alias res contra mandata Dei. Ideo Christus inquit de Diabolo, Cùm loquitur mendacium, ex proprijs loquitur.

XX.

Quod aduersarij criminantur nos, negligi à nobis doctrinam de bonis operibus, manifesta calumnia est. Extant enim libri nostrorum, in quibus piè & utiliter docent de bonis operibus, quæ opera in qualibet uocatione Deo placeant, Cumq; in Ecclesijs magnum olim

C s

fuerit

ARTICVLI FIDEI

fuerit silentium de præcipuis ope-
 ribus, scilicet de exercitijs fidei, &
 de laude politicorum operum, &
 magna, ex parte consumerentur
 omnes conciones in laudibus tra-
 ditionum humanarum, in ferijs, ie-
 iunijs, Monachatu, fraternitatib.,
 peregrinationibus, cultu sancto-
 rum, Rosarijs & alijs inutilibus
 cultibus ornandis, nunc Dei bene-
 ficio reuocatur Ecclesia, ad ueros,
 & utiles cultus, quos Deus probat
 & requirit. Prophetę grauissimis
 concionibus deplorant hanc Ec-
 clesię calamitatem, quod ueris
 cultibus extinctis, in Ecclesia reg-
 naturę sint humanę ceremoniæ &
 impia fiducia ceremoniarum. Et
 ab hoc errore reuocant Ecclesiam
 ad ueros cultus, ad uerè bona ope-
 ra. Quid potest dici grauius
 concione illa Psalmi 49. Deus
 Deorum dominus locutus est, &

PRÆCIPVI.

uocauit terram, Hic Deus uniuersis
 fo generi humano concionatur,
 damnat ceremoniarum fiduciam,
 & alios cultus proponit, & signifi-
 cat se ualde irasci his qui in Eccle-
 sia ita prædicant ceremonias, ut ue-
 ros cultus obruant. Similes ex-
 tant multæ conciones in Prophe-
 tis, ut Esaiaë 58. Et Zachariæ .7
 & Micheæ 6. Et Oseas clamitat,
 Misericordiam uolo, non sacrifici-
 cium, & noticiam Dei plus quam
 holocausta. Nec obscurum est
 multos bonos & doctos uiros eti-
 am ante hanc ætatem desiderasse
 doctrinam de consolatione consci-
 entiarum & de operum discrimine
 meliorem, Debet enim in Ec-
 clesia extare utraq; doctrina, ui-
 delicet Euangelium de fide, ad
 erudiendas & consolandas con-
 scientias, debet etiam proponi,
 quæ sint uerè bona opera, qui
 sint.

ARTICVLI FIDEI

sint ueri cultus Dei. Sed aduersarij, quia corrumpunt doctrinam de fide, primùm non possunt conscientijs firmam consolationem proponere, Iubent enim dubitare de remissione peccatorum. Et tamen postea iubent querere remissionem per propria opera, affingunt monachatus, & alia opera. Deinde abolent & ueros cultus, Nam inuocatio & cetera spiritalia exercitia excutiuntur animis, non confirmantur fiducia Christi. Præterea nec placet Deo opera secundæ tabulæ, nisi fides accedat, quòd propter Christum placeat hæc inchoata & imperfecta obedientia. Tertiò obscurant opera à Deo mandata, & longè anteferunt humanas traditiones, Has ornant speciosissimis titulis, uocant eas Euangelicam perfectionem, Interim de officijs uocationis, magistratu, coniugio, ita

PRÆCIPVI.

ita frigidè docuerunt, ut multi graues uiri dubitauerint, an hæc uitæ genera placerent Deo, Itaq; concionatores nostri, bono studio, utrumq; doctrinæ genus illustrauerunt, Proponunt Euangelium de fide, & addunt piam doctrinam de operibus.

DE FIDE.

Primum igitur de fide & iustificatione sic docent, Christus aptè complexus est Summam Euangelij, cum Lucæ Ultimo, iubet prædicari in nomine suo pœnitentiam & remissionem peccatorum. Nam Euangelium arguit peccata, & requirit pœnitentiam, et simul offert remissionem peccatorum propter Christum, gratis, non propter nostram dignitatem. Et sicut uniuersalis est pœnitentiæ prædicatio, ita
& pro

ARTICVLI FIDEI

& promissio gratiæ uniuersalis est, & omnes credere iubet & accipere beneficium Christi, sicut Christus inquit, Venite ad me omnes qui onerati estis. Et Paulus ait, Diues est in omnes &c. Quamquam igitur contritio aliqua seu pœnitentia, necessaria est, tamen sentiendum est donari nobis remissionem peccatorum, & fieri nos ex iniustis iustos, id est, reconciliatos seu acceptos & filios Dei, gratis, propter Christum, non propter dignitatem contritionis aut aliorum operum præcedentium aut sequentium, Sed fide hoc beneficium accipiendum est, qua credere nos oportet, quod propter Christum nobis donentur remissio peccatorum & iustificatio. Hæc sententia firmam consolationem per terrefactis mentibus affert. Et quàm necessaria sit Ecclesiæ, peritæ

ARTICVLI FIDEI

perita conscientia facile iudicare
possunt. Et nihil habet absurdi,
nihil perplexum, nihil Sophisti-
cum. Non est hic opus disputatio-
nibus de prædestinatione, aut si-
milibus. Nam promissio est uniu-
uersalis, & nihil detrahit operibus,
imò exuscitat ad fidem, & uere
bona opera. Nam remissio pecca-
torum transfertur à nostris operi-
bus ad misericordiam, ut sit be-
neficium certum, non ut nos nihil
agamus, Sed multò magis, ut scia-
mus, quomodo placeat Deo nostra
obedientia in tanta infirmitate no-
stra. Hanc sententiam, qua & illu-
stratur honos Christi, & pijs men-
tibus consolatio dulcissima & fir-
missima proponitur, quæ ueram
misericordiae diuinæ cognitionem
continet, & ueros cultus, & ætero-
nam uitam parit, aspernari ac dam-
nare, plus quàm Pharisaica cœci-
tas est.

ARTICVLI FIDEI

tas est. Olim cum hæc consolatio non proponeretur, multæ pavidæ conscientia mederi sibi conabantur operibus, alij confugiebant ad monasticam uitam, alij alia opera eligebant, quibus mererentur remissionem peccatorum & iustificationem, Sed nulla est firma consolatio præter hanc doctrinam Evangelij, quæ iubet credere, quod gratis nobis propter Christum donentur remissio peccatorum & iustificatio, Estq; hæc tota doctrina comparata ad uerum illud certamen perterrefactæ conscientia.

Sed addemus aliquot testimonia. Paulus Rom. 3. Iustificamur gratis, ipsius gratia per redemptionem quæ est in Christo Iesu, quem proposuit Deus propiciatorem, per fidem in sanguine suo.

Rom. 4. Ei autem qui non operatur, credit autem in eum qui iusti-

P R A E C I P V I

iustificat impium, reputatur fides eius ad iusticiam.

Ephes. 2. Gratia saluati estis per fidem, & hoc non ex uobis, Dei enim donum est, non ex operibus, ne quis gloriatur. In his sententijs & similibus disertè docet Paulus, gratis nobis donari remissionem peccatorum & iustificationem, nō propter nostrorum operum dignitatem. Et in capite quarto ad Romanos copiosè disputat quare hac consolatione nobis opus sit, Si enim promissio penderet ex dignitate nostrorum operum, fieret incerta. Ut igitur aduersus terrores peccati & mortis, habeamus certam & firmam consolationem, & fides consistere possit, necesse est eam sola misericordia niti, & non nostra dignitate. Propterea Paulus inquit, Ideo ex fide secundum gratiam, ut sit firma promissio. Neq̄

D

enim

ARTICVLI FIDEI

enim opponi iudicio Dei possunt opera nostra, iuxta illud, Si iniquitates obseruaueris, quis sustinebit? Ideo q̄ mediator nobis donatus est Christus. Nec transferendus est eius honos in nostra opera.

Cum igitur dicimus, fide iustificamur, non hoc intelligimus, quod iusti simus propter ipsius uirtutis dignitatem, Sed hæc est sententia, Consequi nos remissionem peccatorum & imputationem iusticiæ per misericordiam propter Christum, Verum hæc misericordia non potest accipi nisi fide, Et fides hic non tantum historiae noticiam significat, sed significat credere promissioni misericordiae quæ nobis propter mediatorem Christum contingit. Et cum hoc modo fides intelligitur de fiducia misericordiae, nō dissentiunt inter se Iacobus et Paulus, Quod, n. inquit Iacobus,
bus,

PRAECIPVI.

bus, Dæmones credunt & contremiscunt, intelligit fidem de noticia historiae, Hæc non iustificat. Norunt enim historiam etiam impij ac diaboli, Paulus uero cum inquit, Fides reputatur ad iusticiam, &c. loquitur de fiducia misericordiae promissæ propter Christum. Estq; sententia, Homines iustos pronunciari, id est reconciliari, per misericordiam, non propter dignitatem propriam, Sed hanc misericordiam promissam propter Christum, oportet fide accipi. Iam bonas mentes nihil offendet nouitas huius Paulinæ figuræ, Fide iustificamur, Si intelligant proprie de misericordia dici, eamq; ueris & necessarijs laudibus ornari. Quid potest enim esse gratius conscientiae afflictæ ac pauide, in ueris doloribus, quàm audire, hoc esse mandatum Dei, hanc esse uocem

D 2

Sponsi

ARTICVLI FIDEI

sponsi Christi, ut statuant certò donari remissionem peccatorum seu reconciliationem, non propter nostram dignitatem, sed gratis per misericordiam, propter Christum, ut beneficium sit certum. Significat autem iustificatio in his Pauli sententijs, remissionem peccatorum, seu reconciliationem seu imputationem iustitiæ, hoc est, acceptationem personæ.

Nec afferimus nouum dogma in Ecclesiam. Nam hanc de fide doctrinam scriptura copiosè tradit, Et Paulus hunc locum præcipuè tractat in aliquot Epistolis, & docent idem S. Patres. Sic enim inquit Ambrosius de uocatione gentium, Vilesceret redemptio sanguinis Christi, nec misericordia Dei humanorum operum prærogatiua succumberet, si iustificatio quæ fit per gratiam meritis præceden-

PRÆCIPVI

cedentibus deberetur, ut non munus largientis, sed merces esset operantis. Et multæ sunt integræ, hæc dere, apud Augustinum disputationes, Huius hæc sunt uerba. Quandoquidem per legem ostendit homini infirmitatem suam, ut ad eius misericordiam per fidem confugiens, sanaretur. Dicitur enim quod legem & misericordiam in lingua portet. Legem scilicet, qua reos faciat superbos. Misericordiam uero, qua iustificet humiliatos. Iusticia ergo Dei per fidem Iesu Christi in omnes qui credunt &c.

Et Synodus Mileuitana scribit. Nonne satis ostenditur hoc actum esse per legem, ut peccatum cognosceretur, et sic aduersus uictoriã peccati ad diuinã gratiam, quæ in promissionibus proposita est, confugeretur ut ad liberatio-

D 3

nem

ARTICVLI FIDEI

nem quererentur pmissiones Dei,
hoc est, gratia Dei, & incipiat esse
in homine iusticia, non sua, sed Dei.

DE BONIS OPERIBVS.

Cùm necessariam de fide do-
ctrinam & consolationem Eccle-
sijs proponimus, additur & do-
ctrina de bonis operibus, Quod
videlicet necessaria sit in reconci-
liatis, obedientia erga legem Dei.
Nam Euangelium concionatur de
noua uita, iuxta illud, Dabo legem
meam in cordibus eorum, Hac
igitur noua uita, debet esse obedi-
entia erga Deum, Et Euangelium
prædicat pœnitentiam, Nec existe-
re fides potest, nisi in his, qui pœni-
tentiam agunt, quia fides consolatur
corda in contritione & ter-
roribus peccati sicut Paulus docet,
Iustificati fide pacem habemus, Et
de

P R A E C I P V I.

de pœnitentia dicit Roma. 6. Ve-
tus noster homo simul crucifixus
est, ut aboleatur corpus peccati,
ne peccato deinceps seruiamus,
Et Esaias inquit, Vbi habitabit Do-
minus? In Spiritu contrito & hu-
miliato &c.

Secundò, inter bona opera præ-
cipuum est, & summus cultus Dei,
fides ipsa, & parit multas alias uir-
tutes, quæ existere non possunt,
nisi prius corda fidem concepe-
rint, Paulus enim dicit, Quomodo
inuocabunt nisi crediderint? Do-
nec animi dubitant, an à Deo ex-
audiantur, donec sentiunt se à Deo
reijci, non uerè inuocant Deum.
Sed cùm fide agnoscimus miseri-
cordiam, confugimus ad Deum,
diligimus, inuocamus, speramus,
expectamus auxilium, obedimus in
afflictionibus, quia iam scimus nos
esse filios, & placere Deo hoc no-
strum

ARTICVLI FIDEI

strum sacrificium, nostras afflictiones, Hos cultus parit fides, Praeclare igitur inquit Ambrosius, Fides bonae uoluntatis, & iustae actionis genitrix est, Aduersarij uideri uolunt magnifice ornare doctrinam honorum operum, Et tamen de his spiritualibus operibus, de fide, de exercitijs fidei in inuocatione, in omnibus uitae negocijs, consilijs & periculis, nihil dicunt. Ac ne potest quidem recte dici de his exercitijs, Si conscientiae relinquatur in dubitatione, Si nesciant Deum requirere fidem, tanquam praecipuum cultum, Et cum offunditur oculis illa ingens species exterorum operum, mentes, praesertim non satis institutae, abducuntur a conspectu horum exercitiorum interiorum. Necessesse est autem in Ecclesia de his interioribus operibus, et fructibus spiritus doceri homines,
Nam

P R A E C I P V I.

Nam hæc opera discrimen faciunt
inter pios & hypocritas, Externos
cultus, externas ceremonias, & alia
externa opera præstare etiam hy-
pocritæ possunt. At hi cultus tan-
tùm sunt uere Ecclesiæ, uera pœni-
tentia, Timor, fides, inuocatio, &c.
Hi cultus præcipuè requiruntur &
laudantur in scripturis, ut Psalmo
49. Immola Deo sacrificium lauda-
dis, Inuoca me in die tribulationis
&c.

Veri cultus

Tertiò. Et hac fide, quæ con-
solatur corda in pœnitentia, acci-
pimus spiritum sanctum, qui datur
ut gubernet & adiuet nos, ut pec-
cato & diabolo resistamus, & ma-
gis magisq; agnoscamus infirmita-
tem nostram, & in nobis crescant
agnitio Dei, timor, fides. Quare
debet in nobis obedientia erga De-
um & noua uita crescere, sicut Pau-
lus docet, renouari nos debere, ad

D s   agnia

ARTICVLVS FIDEI

agnitionem Dei, ut efficiatur in nobis noua lux & imago eius qui condidit nos &c.

Quartò. Docemus etiam quomodo hæc inchoata obedientia placeat Deo. Nam in hac tanta infirmitate & immundicie naturæ, Sancti non satisfaciunt legi, opus igitur est pijs consolatione, ut sciant, quomodo hæc exigua & imperfecta obedientia, Deo placeat. Non enim ideo placet, quia legi satisfaciat, Sed quia personæ reconciliatæ & iustæ sunt propter Christum, & credunt sibi condonari imbecillitatem suam. Sic Paulus docet, Nulla nunc est condemnatio his, qui sunt in Christo &c. Quanquam igitur hæc noua obedientia, procul abest à perfectione legis, tamen est iusticia, & meretur premia, ideo, quia personæ reconciliatæ sunt. Atq; ita de operibus

ribus

PRÆCIPVI.

ribus iudicandum est, quæ quidem
 amplissimis laudib. ornanda sunt,
 quòd sint necessaria, quòd sint cul-
 tus Dei, & sacrificia spiritualia &
 mereantur premia. Sed tamen
 de persona prius tenenda est hæc
 consolatio, necessaria in certami-
 ne conscientia, quòd fide gratis
 habemus remissionem peccato-
 rum, & persona iusta, id est, recon-
 ciliata sit, & hæres uitæ æternæ,
 propter Christum, postea uerò pla-
 cere obedientiam, iuxta illud,
 Nunc non estis sub lege, sed sub
 gratia, Non enim possunt opponi
 iræ ac iudicio Dei nostra opera, sed
 terrores peccati & mortis uincen-
 di sunt fiducia mediatoris Christi,
 Sicut scriptum est, O mors, ero
 mors tua. Et Iohan. 6. ait Christus:
 Hæc est uoluntas Patris qui misit
 me, ut omnis qui uidet Filium
 & credit in eum, habeat uitã æter-
 nam.

ARTICVLI FIDEI

nam. Et Paulus, iustificati fide, pacem habemus, Et Ecclesia semper orat, Dimitte nobis debita nostra, Atq; ita de imbecillitate sanctorum, & de fide docent, & ipsi S. Patres Augustinus in enarratione Psal. 30. inquit. In tua iusticia erue me, Nam si attendas ad iusticiam meam, damnas me. In tua iusticia me erue. Est enim iusticia Dei, quæ & nostra fit, cum donatur nobis. Ideo autem Dei iusticia dicitur, ne homo sese putet à seipso habere iusticiam, Sicut enim dicit Apostolus Paulus, Credenti in eum qui iustificat impium, id est, qui ex impio facit iustum, Si agat tanquam ex regula, legis proposita, damnandus est peccator. Hac regula, si ageret, quem liberaret? Omnes enim peccatores inuenit, Hoc ait Apostolus, Omnes peccauerunt & egent gloria Dei. Quid est, Egent gloria Dei?

Dei s

P R A E C I P V I

Dei? Vt ipse liberet, non tu, Quia
 tu non potes liberare, indiges libe-
 ratore, Quid est quod te iactas?
 quid est quod de lege, & iusticia
 praesumis? Non uides quid intus te-
 cum pugnet? Non audis decertan-
 tem, & confitentem & adiutorium
 in pugna desiderantem. Miser ego
 homo &c. Facile autem iudicari
 potest, necessariam esse Ecclesiae
 hanc doctrinam, ut sciant homines
 se non satisfacere legi, & tamen ha-
 beant consolationem, quomodo
 haec imperfecta obedientia placeat.
 Hanc doctrinam horribiliter ob-
 ruerunt olim quaedam absurdae
 persuasiones, in quibus indocti
 contra auctoritatem scripturae &
 ueteris Ecclesiae, finxerunt homi-
 nes legi Dei satisfacere, Itē, iustos
 esse propter legis impletionem &c.
 Et Monachos perfectos esse, & am-
 pliora & praestantiora opera praes-
 tare,

ARTICVLI FIDEI

stare, quam lex Dei flagitat, interim altissimum silentium erat, quomodo fide apprehendendus sit mediator Christus, Sed iuebant dubitare aut confidere proprijs operibus.

Cæterum de hac obedientia etiam docemus eos qui admittunt peccata mortalia, non esse iustos, quia Deus requirit hanc obedientiam, ut resistamus uiciosis affectibus, Qui autem non repugnant, sed obtemperant eis contra mandatum Dei, & admittunt actiones contra conscientiam, hi sunt iniusti, & neq; Spiritum sanctum, neq; fidem, id est, fiduciam misericordiæ retinent. Nam in his qui delectantur peccatis, nec addunt poenitentiam, ne potest quidem fiducia existere quæ quærat remissionem peccatorum.

Quintò

PRÆCIPVI.

Quintò, Necesse est hoc quoque docere, quomodo facere homines bona opera possint. Modò dictum est, quomodo placeant Deo, Hic addimus etiam quomodo fieri possint, Etsi enim homines suis uiribus externa honesta opera utcumque efficere possunt, & hanc disciplinam debent præstare, tamen homines sine fide sunt in potestate diaboli, qui impellit eos ad manifestam turpitudinem, occupat animos eorum impijs & blasphemis opinionibus, Id enim est regnum & tyrannis diaboli. Ad hæc natura per sese infirma est, & non potest sine auxilio Dei, se erigere, & spiritualia opera efficere, Ideo docentur homines, in Euangelio promitti Spiritum sanctum, qui animos eorum qui agunt pœnitentiam & Euangelio assentiuntur, adiuet & gubernet.

ARTICVLI FIDEI

net. Quare in omni uita, in tanta infirmitate naturæ, inter has diaboli insidias in omnibus periculis exercenda est fides in inuocatione, ut perseuerare in fide & obedientia erga Deum possimus, Itaq; Zacharias inquit: Effundā super domum Dauid, & super habitatores Ierusalem spiritum gratiæ & precum. Ideo enim uocat spiritum gratiæ, quòd Spiritus sanctus erigat & consoletur perterrefactas mentes, & testetur nos habere Deum placatum, Et uocat spiritum precum, ut fidem assidue in inuocatione exerceamus, Vt per hæc exercitia confirmetur fides, & crescat noua uita.

Et ueræ uirtutes sine ulla dubitatione sunt, dona Dei, Fides, perspicacia iudicij in discernendis dogmatibus, Magnitudo animi,
qua=

P R A E C I P V I.

qualem esse necesse est in his qui
 Euangelium docent & confiten-
 tur, uera diligentia in regendis Ec-
 clesijs, uera humilitas, non appetere
 re potentiam, non frangi populari
 fauore aut odio, uera castitas &c.
 Has heroicas uirtutes Paulus uo-
 cat dona Dei, Rom. 12. Habentes
 dissimilia dona secundum gratiam
 nobis datam. Et de his inquit ad
 Corinth. Hæc efficit unus & idem
 spiritus, distribuens singulis &c.
 Debet autem ad hæc dona accede-
 re exercitatio nostra, quæ & con-
 seruat ea & meretur incrementum,
 Iuxta illud, Habenti dabitur. Et
 Augustinus preclare dixit. Dile-
 ctio meretur incrementum dile-
 ctionis, cum uidelicet exercetur.
 Habent enim bona opera, premia,
 cum in hac uita, tum post hanc ui-
 tam in uita æterna. Quia enim
 Ecclesia in hac uita subiecta est cru-

E   ci &

ARTICVLI FIDEI

ei & morti corporali, differuntur premia pleraque ad futuram vitam, quæ etiamsi per misericordiam certò propter Christum contingit, his qui fiducia Christi iustificati sunt, tamen etiam est compensatio bonorum operum, iuxta illud Merces uestra copiosa est in cœlis.

Ex his satis liquet, doctrinam bonorum operum Dei beneficio, piè & rectè doceri in nostris Ecclesijs. Quanta fuerit olim obscuritas, quanta confusio doctrinæ, de bonis operibus, bonæ mentes satis norunt. Nemo monebat de discrimine humanarum traditionum & legis diuinæ. Nemo docebat, quomodo placerent bona opera, in tanta nostra infirmitate. Denique altissimum silentium erat de fide, qua opus est in remissione peccatorum, At explicatis nunc his rebus,

P R A E C I P V I.

rebus, tenent piæ conscientia, consolationem, & certam spem salutis & intelligunt ueros cultus, & norunt quomodo placeat Deo, et quomodo sint meritorij.

XXI.

De ueneratione sanctorum docent, quod utile sit sanctorum memoriam proponere, ut eorum exemplis fidem nostram confirmemus, Item ut eorum fidem & bona opera imitemur, quantum cuiusque uocatio requirit, ut Cæsar exemplum Dauidis imitari potest, in bello gerendo ad repellendos Turcas, Nam uterque Rex est. Debeamus etiam gratias Deo agere, quod tam multa & gloriosa exempla misericordiae suae proposuerit Ecclesiae in sanctis, Item quod Ecclesiam pulcherrimis donis ac uir-

E 2   tutis

ARTICVLI FIDEI

tutibus sanctorum ornauerit, Lau-
dandi sunt & ipsi sancti, qui donis
Dei pie usi sunt, qui ad ornandum
Ecclesiam contulerint. Cæterum
scriptura non docet inuocare san-
ctos, seu auxilium à sanctis petere,
sed unum Christum nobis propo-
nit mediatorem, propiciatorem,
pontificem & intercessorem. De
hoc habemus præcepta & promif-
siones, ut & ipsum inuocemus, &
statuamus exaudiri preces nostras,
cùm ad hunc pontificem & inter-
cessorem confugimus, sicut inquit
Ioan. 16. Quicquid petieritis pa-
trem in nomine meo, dabit uobis.
Et Ioan. 14. Quicquid petieritis
in nomine meo, id faciam, Hæc te-
stimonia iubent ad iustum confu-
gere, iubent ut Christum sentiamus
esse intercessorem, & placatorem,
iubent ut confidamus nos exaudi-
ri à patre propter Christum. De
sanctis

P R A E C I P V I.

sanctis uerò, nec praecepta, nec promissiones nec exempla sunt in hanc sententiam in scripturis. Et obscuratur officium & honos Christi, cum homines confugiunt ad sanctos & hos ducunt esse mediatores eosque inuocant, & sibi fingunt opinionem, sanctos esse benigniores, atque ita fiduciam, debitam Christo, transferunt in sanctos. At Paulus inquit, Unus est mediator Dei & hominum. Hunc igitur cultum praecipue requirit Christus, ut sentiamus ad ipsum confugiendum esse, ipsum esse intercessorem, propter quem certo exaudiamur &c.

Hæc summa est doctrinae quæ in Ecclesijs nostris traditur. Et consentaneam esse iudicamus & propheticae ac Apostolicae scripturae, & Catholicae Ecclesiae, Postremo etiam Romanae Ecclesiae,
 E: quae

ARTICVLI FIDEI

quatenus ex probatis scriptoribus nota est. Atque idem iudicatu-
ros esse speramus omnes bonos & do-
ctos viros. Non enim aspernamur
consensum Catholicæ Ecclesiæ,
Nec est animus nobis ullum no-
uum dogma & ignotum sanctæ Ec-
clesiæ, inuehere in Ecclesiam. Nec
patrocinari impijs aut sediciosis
opinionibus volumus, quas Catho-
lica Ecclesia damnauit. Non enim
adducti praua cupiditate, sed co-
acti autoritate uerbi Dei & uete-
ris Ecclesiæ, amplexi sumus hanc
doctrinam, ut & gloria Dei fie-
ret illustrior, & consuleretur pijs
mentibus in uniuersa Ecclesia. Cō-
stat enim plerosque abusus irrep-
sisse in Ecclesiam, qui emendatio-
ne opus habent. Et cum pro-
pter gloriam Christi, tum propter
salutem omnium gentium maxime
optamus, ut diligenter cognitis his
con-

PRAECIPVI

controversijs, Ecclesia repurgetur,
& ab ijs abusibus liberetur, qui dis-
simulari nō possunt, quam ob cau-
sam diu iam omnes boni uiri in
omnibus nationibus expetunt Sy-
nodum, cuius quidem spem aliquā
clementiss. Imperator omnibus
gentibus ostendit. Faciet igitur
Imperator rem dignissimam sua
magnitudine & fœlicitate, & ex-
optatam uniuersæ Ecclesiæ, si in
Synodo permiserit iudicium de
de tantis rebus, non illis qui priua-
tos adfectus in consilium adhibēt,
sed delectis pijs & doctis uiris, qui
gloriæ Christi, & saluti uniuersæ
Ecclesiæ consulere cupiant. Hæc
est usitata & legitima uia in Eccle-
sia, dirimendi dissensiones, uideli-
cet ad Synodos referre contro-
uersias Ecclesiasticas.

Hunc morem seruauit Ecclesia

E 4

inde

ARTICVLI FIDEI

inde usq; ab Apostolis. Et præstantissimi Imperatores Constantinus ac Theodosius, etiam in rebus non ualde obscuris, & dogmatibus absurdis, tamen sine Synodo, nihil constituere uoluerunt, ut Ecclesiæ libertatem in iudicijs dogmatum conseruarent. Et honestissimum est Cæsari, illorum optimorum Principum exemplum imitari, præsertim cum nos nihil mutauerimus, sine exemplo ueteris Ecclesiæ. Et speramus hanc tantam fœlicitatem Imperatori diuinitus datam esse, ad Ecclesiæ emendationem ac salutem. Certè hanc gratiam Deus ab ipso reposcit, ut potentiam suam conferat ad ornandam Christi gloriam, ad Ecclesiæ pacem, ad prohibendam immanem & iniustissimam crudelitatem, quæ mira quadam rabie passim exercetur in membra Christi, in homines
pios

P R A E C I P V I.

pios & innocentes. Harum maximarum rerum curam mandavit Deus summis principibus. Ideo excitat Monarchas, ut iniusta imperia prohibeant, quemadmodum excitavit Cyrum, ut liberaret à captivitate populum Iudæorum. Constantinum, ut illam infinitam seviciam, quæ tunc in Christianos exercebatur, depelleret. Ita optamus ut Cæsar, & curam emendandæ Ecclesiæ suscipiat, & iniustam crudelitatem prohibeat.

Nam articuli nostri quos recensuimus, satis clarè testantur, nos nullum dogma contra Catholicam Ecclesiam, nullam impiam aut sediciosam opinionem docere aut probare, Imò quosdam insignes articulos Christianæ doctrinæ à nostris piè & utiliter illustratos esse. In externis traditionibus, abus

E 5

sus

ARTICVLI FIDEI

sus quidam mutati sunt, quarum etiam siqua est dissimilitudo, si tamen doctrina & fides pura sit, nemo propter illam traditionum humanarum dissimilitudinem habendus est hæreticus, aut desertor Catholicæ Ecclesiæ, Nam unitas Catholicæ Ecclesiæ consistit in doctrinæ & fidei consensu, non in traditionibus humanis, quarum semper in Ecclesijs per totum orbem magna fuit dissimilitudo. Nec uerò fidem habeat Cæsarea Maiestas his, qui, ut odia contra nos inflamment, miras calumnias spargunt. Prædicant omnes ceremonias, omnes bonos mores in Ecclesijs deleri à nobis. Hæc crimina apertè falsa sunt. Nos enim & ceremonias diuinitus institutas, summa pietate conseruamus & ut earum reuerentiam augeremus, tantùm nouos quosdam abusus sustulimus, qui
contra

PRÆCIPVI.

contra scripturam, contra veteres
Canones, contra veteris Ecclesiæ
exempla, sine ulla certa autoritate
uicio temporum recepti sunt. Ac
magna ex parte veteres ritus dili-
genter apud nos seruantur. Quare
rogamus, ut Cæsarea Maiestas,
clementer audiat, quid in externis
ritibus seruetur, quid qua de causa
mutatum sit.

ARTICVLI DE ABVSIBVS qui in externis ritibus mutati sunt.

DE MISSA.

Falsò accusantur Ecclesiæ no-
stræ, quòd Missam aboleant. Re-
tinetur enim Missa apud nos &
summa reuerentia celebratur, ser-
uantur & usitate ceremoniæ fere
omnes, præter quàm quòd la-
tinis

ARTICVLI FIDEI

tinis cantionibus admiscentur ali-
cubi germanicæ, quæ additæ sunt
ad docendum populum, Ideo enim
opus est ceremonijs, ut doceant im-
peritos, & tractatio uerbi Dei ex-
citet aliquos ad uerum timorem,
& fidem, & inuocationem. Et non
solùm Paulus præcipit uti lingua
intellecta populo, sed etiam ita cõ-
stitutum est humano iure. Adsue-
fit populus, ut unà utantur Sacra-
mento, si qui sunt idonei. Id quoq;
auget reuerentiam & religionem
publicarum ceremoniarum. Nulli
enim admittuntur, nisi prius ex-
plorati. Admonentur etiam homi-
nes de dignitate & usu Sacramenti,
quantum consolationem pponat
his qui agunt pœnitentiam, ut dis-
cant homines & timere Deum, &
credere, & exerceant inuocatio-
nem, petant & expectent bona à
Deo. Hi sunt ueri cultus Christia-
norum.

P R A E C I P V I

norum. Hos cultus Timorem, fidem, inuocationem, spem &c. probat Deus. Itaque cum hi cultus exercentur in usu ceremoniarum, placeat Deo Sacramenti usus. Cum igitur & ad ceremoniam assuefiat populus, & de usu admoneatur, fiunt Missae apud nos rite & pie. Et geruntur omnia in Ecclesia maiore cum grauitate & reuerentia, quam olim.

Constat autem multis seculis publicam fuisse quærelam bonorum uirorum de Missarum abusu ac prophanatione. Non enim obscurum est quam late pateat hic abusus, in omnibus templis, à quibus celebrentur Missae, contra Canonum interdictum. Deinde quam turpiter ad sacrilegum quaestum conferantur. Plurimi enim celebrant Missas, & sine poenitentia, & tantum uentris causa. Hæc
noti

ARTICVLI FIDEI

notiora sunt, quàm ut dissimulari possint. Nec uidetur unquam ulla res diuina ab initio mundi, adeo uulgo ad quæstum collata esse, sicut Missa. Paulus autem horribiliter minatur his, qui indignò tractant Sacramentum, cùm ait. Qui indignè ederit panem hunc, aut biberit calicem Domini, reus erit sanguinis Domini. Et in Decalogo scriptum est: Qui Dei nomine abutitur, non erit impunitus. Vt igitur sæpe alias mundus dedit pœnas pro idolatria, ita haud dubiè hæc ingens prophanatio Missarum atrocissimis pœnis punietur. Et fortassis propter eam causam præcipuè plectitur Ecelesia his postremis temporibus, cœcitate, discordijs, bellis, & alijs multis pestibus. Atq; hos manifestos abusus Episcopi hætenus, cum qui dē non ignorarēt eos, nō solùm tolera-

lera

PRÆCIPVI.

Ierauerunt, sed suauiter etiam riserunt. Nunc serò incipiunt queri de calamitatibus Ecclesiæ, cum alia nulla res præbuerit occasionem tumultibus horum temporum, nisi abusus ipsi, qui ita erant iam manifesti, ut tolerari à moderatis hominibus diutius non possent. Utinam Episcopi pro suo officio ante hæc tempora cohercuisent auaritiam atq; impudentiam seu Monachorum, seu aliorum, qui, mutato ueteris Ecclesiæ more, Missas ad quæstum contulerunt.

Sed abusus illi, ex quo fonte orti sint, dicemus. Opinio est sparsa in Ecclesiam, quòd cœna Domini sit opus, quod celebratum à sacerdote, mereatur remissionem peccatorum, culpæ & pœnæ, facienti & alijs, idèq; ex opere operato, sine bono motu utentis. Item q; applicatum

tum

ARTICVLI FIDEI.

tum pro mortuis, sit satisfactorium, hoc est, mereatur eis remissionem poenarum purgatorij. Sic interpretantur sacrificium, cum Missam uocant sacrificium, opus uidelicet, quod applicatum pro alijs mereatur eis remissionem culpæ & poenarum, id est ex opere operato sine bono motu utentis. Sic interpretantur oblationem à Sacerdote fieri in Missa pro uiuis, & mortuis. Hac persuasione recepta, iam homines docuerunt querere remissionem peccatorum & omnis generis bona, Item liberare à poenis mortuos, beneficio Missæ. Nec referebat à qualibus fierent Missæ, quia docebant eas prodesse alijs, sine bono motu utentis. Deinde quærebatur, utrum una Missa dicta pro pluribus, tantumdem pro sit, quantum singulæ pro singulis. Hac disputatio & numerum Missarum,
&

ARTICVLI FIDEI

& quæstum in infinitum auxit. Sed nos iam nō de quæstu disputamus, impietatem accusamus. Docent enim nostri, hanc opinionem de merito & applicatione Missæ falsam & impiam esse. Hic est huius controuersia status, Ac facile est pñs iudicium de hac causa, si quis expendat argumenta quæ sequuntur.

Primùm. Supra ostendimus cōsequi homines remissionem peccatorum gratis fide, id est, fiducia misericordiæ propter Christum. Ergo impossibile est consequi remissionem peccatorum propter alienum opus, & quidem sine bono motu, id est, sine fide propria. Hæc ratio satis clarè refutat illam prodigiosam et impiam opinionem, de merito & applicatione Missæ.

Secundùm. Passio Christi fuit oblatio & satisfactio, non solum
F pro

ARTICVLI FIDEI.

pro culpa originis, sed etiam pro omnibus reliquis peccatis, ut ad Ebræos scriptum est: Sanctificati sumus per oblationem Iesu Christi semel. Item, Vna oblatione consummauit in perpetuum, eos qui sanctificantur. Denique bona pars Epistolæ ad Ebræos confirmatur in hac sententia confirmanda, quod solum Christi sacrificium meruerit alijs remissionem peccatorum seu reconciliationem. Inquit, Ideo quotannis repetita esse Leuitica sacrificia, quia non aboleuerint peccata. Sed Christi sacrificio semel satisfactum esse pro omnium peccatis. Hic honos sacrificij Christi nõ debet transferri in opus Sacerdotis. Disertè enim dicit, una oblatione sanctos consummatos esse. Ad hæc impium est, fiduciam quæ niti debet ipsa pontificis Christi oblatione & intercessione, transferre in opus Sacerdotis. Ter-

P R A E C I P V I .

Tertium. In institutione coenae Domini non mandat Christus, ut offerant Sacerdotes pro alijs uiuis ac mortuis. Qua igitur autoritate hic cultus tanquam oblatio pro peccatis, sine mandato Dei in Ecclesia institutus est?

Multo absurdus est, quod Missa confertur ad liberandas animas mortuorum. Nam Missa instituta est ad recordationem, hoc est, ut utentes coena Domini recordatione beneficij Christi erigant & confirmant fidem, & consolentur conscientias per terrefactas. Nec Missa satisfactio est pro poena, sed instituta est propter remissionem culpa, uidelicet, non ut sit satisfactio pro culpa, Sed ut sit Sacramentum, quo utentes admoneamur beneficij Christi & remissionis culpa. Cū igitur illa applicatio coenae Domini ad mortuos liberandos,

III

missa ad
instituta

ARTICVLI FIDEI

randos, sine scripturæ autoritate, imò contra scripturam, recepta sit, damnanda est, tanquam nouus & impius cultus.

IV

Quartum. Ceremonia sine fide in nouo Testamento nihil meretur nec facienti, nec alijs. Est enim opus mortuum, iuxta illud Christi: Veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu & ueritate. Idem probat totum caput 12. ad Ebræos. Fide potiozem hostiam obtulit Abel. Item, Sine fide impossibile est placere Deo. Ergo Missa non meretur remissionem culpæ aut pœnæ ex opere operato. Hæc ratio perspicuè refutat meritum, quod uocant, ex opere operato.

Quintum. Fide propria fit applicatio beneficij Christi, Sicut testatur Paulus Rom. 3. Quem proposuit Deus propiciatorem per fidem, per sanguinem eius. Et hæc applicatio

P R A E C I P V I.

applicatio fit gratis. Ergo non fit applicatio, alieno opere, neque propter alienum opus. Nam cum Sacramentis utimur, nostro opere ac nostra fide fit applicatio, non alieno opere. Etenim si non contingeret nobis remissio, nisi applicatis Missis, fieret incerta, & fiducia transferenda esset à Christo, in opus Sacerdotis, idque ut constat, accidit. Porro fiducia collocata in opus hominis, damnata est.

Hæc argumenta & pleraque alia, testantur necessario reprehensam esse opinionem de merito & applicatione Missæ pro uiuis & mortuis. Iam si considerabitur, quam late uagatus sit hic error in Ecclesia, quomodo hac persuasionem creuerit Missarum numerus, quomodo uiuis & mortuis hoc sacrificio promissa sit remissio culpæ & pœnæ, apparebat Ecclesiam propter hanc

ARTICVLI FIDEI

prophanationem, horrendis peccatis deformatam esse. Nunquam grauior causa, optime Imperator, in Ecclesia incidit, aut dignior, de qua docti & boni uiri diligenter deliberent. Omnes p̄ij ardentissimis uotis à Deo petere debent, ut his peccatis Ecclesia liberetur. Reges omnes & Episcopi, omni studio anniti debent, ut hac tota causa ritè explicata, repurgetur Ecclesia.

VI

Sextum. Institutio Sacramenti pugnat cum illo abusu. Nihil enim de oblatione pro peccatis uiuorum & mortuorum præcipitur, Sed præcipitur ut sumatur corpus & sanguis Domini. Et ut id fiat ad recordationē beneficij Christi. Recordatio autem significat, non aliquam tantum historiae representationem uelut in spectaculo, sicut somniant illi, qui defendunt meritum ex opere
re ope

P R A E C I P V I.

re operato, Sed significat fide recordari promissionem & beneficium, consolari conscientiam, & gratias agere pro tanto beneficio. Principalis enim causa institutionis est, ut fides ibi excitetur & exerceatur, cum hoc pignus gratiae accipimus. Præterea institutio ordinat, ut fiat communicatio, hoc est, ut ministri Ecclesiae porrigant etiam alijs corpus & sanguinem Domini. Et hunc morē servatum esse in principio Ecclesiae, testatur Paulus ad Corinthios, qui præcipit etiam, ut alijs alios expectent, ut fiat communis participatio.

Patefactis igitur abusibus privatae Missae, quia & pleræque omnes fiebant propter illam applicationem pro peccatis aliorum, & non conveniunt cum institutione Christi, desierunt in nostris

ARTICVLI FIDEI

*na missa m
si fuita*

Ecclesijs. Est autem instituta una communis Missa, iuxta Christi ordinationem, in qua Pastores Ecclesiarum consecrant, sumunt, & porrigunt alijs sacramentum corporis & sanguinis Christi. Et fit talis Missa singulis ferijs, atq; alijs etiam diebus, si qui uelint uti Sacramento. Nec admittuntur ad communionem, nisi antea explorati. Adduntur & conciones piæ, sicut Christus præcipit, ut habeantur conciones cum hæc ceremonia tractatur. Et in his concionibus cum de cæteris articulis & præceptis Euangelij diligenter docentur homines, tum etiam admonentur, ad quem usum institutum sit Sacramentum, uidelicet, non quod ex opere operato mereatur eis remissionem peccatorum hæc ceremonia, Sed quod Sacramentum sit testimonium, sit pignus, quo Christus testetur se nobis præsta-

*o
sacramenti
hic*

præsta-

P R A E C I P V I

præstare promissa, & quod promissio-
nes ad nos pertineant, quod Chri-
stus exhibeat nobis corpus isuum,
ut testetur se in nobis efficacem esse
tanquam in membris suis, Exhibe-
at sanguinem, ut testetur nos ablui
sanguine suo. Prodest igitur Sa-
 cramentum his, qui agunt pœni-
 tentiam, & ibi quærunt consolati-
 onem, & confirmati hoc testimo-
 nio credunt uerè sibi præstari re-
 missionem peccatorum, & agunt
 gratias Christo pro tanto benefi-
 cio. Ita fit applicatio beneficij Chri-
 sti, non propter alienum opus, Sed NB
 propria cuiusq; fide, & proprio usu
 sacramenti, Nam cum ipsi utimur,
 testatur ipsa Christi ordinatio qd
 ad nos pertineat beneficium Euan-
 gelij. Talis usus Sacramenti pius
 est, & docendus in Ecclesijs, qui &
 illustrat doctrinam de fide, & de
 spiritualibus exercitijs, & ueris cul-
 tibus,

F s   tibus,

ARTICVLI FIDEI

tibus, & adfert pijs conscientijs in-
ingentem consolationem, & eri-
git fidem. Ante hæc tempora,
de usu Sacramenti longè aliter do-
cebantur Ecclesiæ. Nihil propo-
nebatur, nisi quod hoc opus faci-
endum esset. De fide, de consola-
tione conscientiarum, nemo quid-
quam monebat. Et uexabantur
conscientiæ immodica diligentia
confessionis. Hanc putabant puri-
tatem esse, quam requirit Euange-
lium, cum Euangelium requirat
uerum timorem, & ueram fiduci-
am, & usu huius Sacramenti nos
consolatur, ut hi qui pœnitentiam
agunt, credant certò se habere De-
um propiciam propter Christum,
etiamsi natura infirma, & immun-
da est, etiamsi hæc nostra inchoa-
ta obedientia procul abest à per-
fectione legis. Ex his omnibus
satis liquet Missam apud nos con-
uenire

PRAECIPVI.

uenire cum institutione Christi,
& ritu primæ Ecclesiæ, ad hæc il-
lustrat maximè uerum usum Sacra-
menti. Huiusmodi communis
Missa fuit in ueteri Ecclesia ut
Chrysostronus testatur, qui ait, Sa-
cerdotem ad altare stare, & alios
ad communionem accersere, alios
uerò arcerere, Et ex Nicenæ Syno-
di decretis apparet, unum aliquem
celebrasse Liturgiam, ut Græci uo-
cant, qui cæteris omnibus porre-
xerit corpus & sanguinem Domi-
ni. Hæc enim sunt uerba decreti:
Accipiant Diaconi secundum or-
dinem post præbyteros ab Episco-
po, uel à presbytero sacram com-
munionem. Hic disertè ipsos pres-
byteros ait accipere Sacramentum
ab uno quodã porrigente. Nec pri-
uata Missæ ulla fit mētio, ante Gre-
gorij tēpora, Sed quoties ueteres
de Missa loquuntur, apparet eos de
una

ARTICVLI FIDEI

una quadam communi Missa loq.
Cùm igitur Missæ ritus apud nos
habeat autoritatem scripturæ, &
exemplum ueteris Ecclesiæ, & tan-
tum intolerabiles quidam abusus
abiectioni sint, Speramus non posse
improbari nostrarum Ecclesiarum
morem. Ceteri ritus adiaphori
magna ex parte usitato more ser-
uantur, Sed numerus Missarum dif-
similis est. Nec olim in Ecclesijs
frequētissimis fiebat quotidie Mis-
sa ut testatur historia tripartita lib.
9. Cap. 38. Rursus autem in Alexan-
dria, quarta & sexta feria scripturæ
leguntur, easq; doctores interpre-
tantur & omnia fiunt præter solen-
nem oblationis morem.

DE VTRAQVE SPE- cie Sacramenti.

Et Quoniam communis Missa
apud

P R A E C I P V I.

apud nos celebratur, ut intelligat
 populus se quoque sanctificari san-
 guine Christi, & discat uerum u-
 usum ceremoniae, Datur laicis utra-
 que pars Sacramenti in coena Do-
 mini, quia Sacramentum institu-
 tum est, non solum pro parte Eccle-
 siae, scilicet pro presbyteris, Sed
 etiam pro reliqua Ecclesia, igitur
 & populus utitur Sacramēto, sicut
 Christus instituit, Et quidem Chri-
 stus inquit Matth. 26. Bibite ex hoc
 omnes, ubi manifeste ait de poculo,
 ut omnes bibant. Et nequis cauilla-
 ri possit, quod id tantum ad Sacer-
 dotes pertineat, Pauli ordinatio ad
 Corinthios testatur totam Ecclesi-
 am communiter usam esse utraque
 parte. Hic mos diu mansit etiam
 in latinis Ecclesijs, nec constat,
 quando aut quo autore mutatus
 sit. Cyprianus aliquot locis testatur
 populo sanguinem datum esse, Sic
 scribit

ARTICVLI FIDEI

Scribit alicubi ad Cornelium Pa-
pam. Quomodo docemus aut
prouocamus eos in confessione no-
minis, sanguinem suum fundere, si
eis militaturis Christi sanguinem
denegamus? Aut quomodo ad
martyrii poculum idoneos faci-
mus, si non eos prius ad bibendum
in Ecclesia poculum Domini, iure
communicationis admittimus?
Et Hieronymus inquit: Sacerdo-
tes Eucharistiae ministrant, & san-
guinem Christi populis diuidunt.

*tract. pars
viii. par. 1
de Corp. 475
Olem.*

Extat in Decretis canon Pontif-
icis Gelasii, qui prohibet diuidi Sa-
cramentum, his uerbis: Compe-
rimus autem quod quidam, sumpta
tantum corporis sacri portio-
ne, à calice sacri cruoris abstine-
ant, qui procul dubio, quoniã ne-
scio qua superstitione docentur
astringi, aut integra Sacramen-
ta per-

PRAECIPVI

ra percipiant, aut ab integris arceantur, quia diuisio unius eiusdēq̄ mysterij sine grandi sacrilegio non potest accidere.

In historia Tripartita scriptum est in obiurgatione Theodosij Imperatoris, quem Ambrosius noluit ad communionem admittere sine poenitentia, propterea quod Thessalonicae paucorum militum necem, qui per tumultum interfecti fuerant, nimis acerbè ultus erat, trucidaueratq̄ septem millia ciuium. Hic Ambrosius inquit: Quomodo his manibus suscipies sanctum Domini corpus? qua temeritate, ore tuo, poculum sanguinis preciosi percipies? &c. Constat igitur ueteris Ecclesiae morem fuisse, dare populo utramq̄ Sacramenti partem. Tantum consuetudo non ita uetns adimit populo alteram

ARTICVLI FIDEI

alteram partem. Non disputabi-
 mus autem quid sentiendum sit de
 consuetudine recepta contra au-
 toritatem Apostolicæ scripturæ,
 contra Canones, contra exemplum
 ueteris Ecclesiæ, Intelligunt enim
 omnes pijs, conscientias de doctrina
 Christiana uerbum Dei consulere
 debere, nec approbandam esse con-
 suetudinem contra uerbum Dei.
 Quamquam autem consuetudo
 mutauerit in latina Ecclesia ue-
 terem morem, tamen non impro-
 bat, aut prohibet. Nec uerò huma-
 na autoritas prohibere ordinatio-
 nem Christi & receptissimum u-
 sum ueteris Ecclesiæ debet. Ideo
 nos nō duximus prohibendum esse
 usum integri Sacramenti. Et
 in ea ceremonia quæ debet esse fœ-
 dus mutux dilectionis in Eccle-
 sia, non uoluimus contra charita-
 tem dari esse aliorum conscientijs,
 qui

PRÆCIPVI

qui maluerunt integro Sacramen-
to uti, neq̄ fauiciam ea in re ullam
exercendam esse putauimus. Sed
quantum possumus, una cum ipsa
ceremonia restituimus piam do-
ctrinam de fructu ceremoniæ, ut
intelligat populus quomodo Sacra-
mentum propositum sit, ad conso-
landas conscientias eorū qui agunt
pœnitentiam. Hæc doctrina inui-
tat pios ad usum & reuerentiam Sa-
cramenti, Etenim non solum ce-
remonia mutilata fuit antea, Sed
etiam neglecta præcipua doctrina
de fructu. Et fortassis ceremoniæ
mutilatio significauit obscuratum
esse Euangelium de sanguine Chri-
sti, hoc est, de beneficio mortis Chri-
sti. Nunc Dei beneficio, renouatur
ac restituitur pura doctrina de fide,
unâ cum ceremoniâ.

DE CONFESSIONE.

G Huic

ARTICULI FIDEI

Huic parte doctrinae Christianae de poenitentia, in primis magnas tenebras offuderunt Theologi & Canonistae. Idcirco testantur non solum ipsorum bibliothecae, sed etiam omnium piorum conscientiae, quae fatentur illas inextricabiles disputationes Theologorum, & traditiones infinitas de poenitentia, horribilem carnificinam conscientiarum fuisse. Nusquam enim quidquam certi docent quomodo contingat remissio peccatorum, De fide prorsus est altissimum silentium. Imò iubent perpetuò dubitare de remissione peccatorum. Postea excruciant conscientias acerba enumeratione delictorum, Item satisfactionibus. Qualis enim laqueus conscientiae fuit traditio, quae praecipit omnia peccata enumerare?

Satisfactiones verò obscuraverunt

PRÆCIPVI.

runt beneficium Christi, quia etiam docti fingunt per eas compensari aeternam mortem. Indocti putabant his operibus emi remissionem culpæ. Quid? quod plerumque fuerunt cultus non mandati à Deo, εσπολογία precum, inuocationes sanctorum, peregrinationes, et hoc genus alia, Ita fuit obruta ingenti aceruo inutilium ac malarum opinionum, simplex doctrina de pœnitentia. Et constat multis seculis bonos desiderasse doctrinam puriorem.

Porro præcipue opus est in Ecclesia extare purissimam & simplicissimam de pœnitentia doctrinam. Ideo huic articulo maxime studuerunt nostri lumen afferre, quem quidem ita patefecerunt, atque illustrarunt, ut etiam aduersarij saniores fateantur hac in re bene meritos esse de Ecclesia.

G

Nam

ARTICVLI FIDEI

Nam simpliciter, plane, sine
ulla Sophistica proponimus Euan-
gelij sententiam de pœnitentia, ut
intelligent homines, quomodo ad
Christum redire debeant, quomodo
consequantur remissionem pec-
catorum, qui cultus, quæ opera pla-
ceant Deo. Primum docemus ne-
cessariam esse contritionem, hoc
est, ueros terrores & dolores ani-
mi, qui agnoscit iram Dei, & dolet
se peccasse, & desinit mala perpe-
trare. Etsi autem hi dolores neces-
sarij sunt, tamen sciendum est re-
missionem peccatorum non dari
propter dignitatem contritionis
seu horum dolorem. Sed addenda
est fides, hoc est fiducia misericor-
dię promissæ propter Christum, &
statuendum est gratis remitti pec-
cata propter Christum.

Cùm hac fide in terroribus illis
erigi

PRÆCIPVI.

erigimur, consequimur certò remissionem peccatorum, sicut supra ostendimus, Et hanc fidem concipiunt animi ex Euangelio, Item ex Absolutione, quæ Euangelium annunciat & applicat per terrefactis conscientijs. Ideoq; docent nostri retinendam esse in Ecclesijs priuatam Absolutionem, Et eius dignitatem, et potestatem clauium ueris & amplissimis laudibus ornant, quòd uidelicet potestas clauium administret Euangelium non solùm in genere omnibus, sed etiam priuatim singulis, Sicut Christus inquit: *Lucratus eris fratrem &c.* Et quòd uoci illi Euangelij quod ministerio Ecclesiæ nobis in Absolutione administratur, credendum sit, tanquam uoci de cælo sonanti.

Hoc totum beneficium Absolutionis et huius ministerij, antea fuit

G 3

omnis

ARTICVLI FIDEI

omnino obscuratum falsis opinio-
nibus illorum, qui docuerunt Ab-
solutioem non ualere, nisi suffici-
enter contriti simus. Et postea
iubebant dubitare de absolutioem,
quia nemo sciret se satis contritum
esse. Quid fuit hoc aliud, quam
Euangelij consolationem eripere
conscientijs, & tollere ex Ecclesia
ac prorsus abolere ministerium E-
uangelij, seu potestatem clauium.
Quis non uidet hos tam pernicio-
sos errores, merito reprehēsos esse?

*Prināsa
absolutio re
hinnāsa.*

Cū autem confessio præbeat
locum impertiendæ absolutioem
priuatim, & ritus ipse intellectum
potestatis clauium, & remissionis
peccatorum conseruet in populo.
Præterea cū illud colloquium
magnopere proffit, ad monendos &
erudiendos homines, diligenter re-
tinemus in Ecclesijs Confessionem,
sed ita, ut doceamus enumeratio-
nem

P R A E C I P V I.

nem delictorum non esse necessariam iure diuino, nec onerandas esse consciētias illa enumeratione. Nul- lum enim extat in scripturis Apo- stolicis praeceptum de hac enume- ratione. Et omnium delictorum recitatio impossibilis est, iuxta il- lud Psalmi: Delicta quis intelligit? Item, Ieremias ait: Prauum est cor hominis & inscrutabile. Quod si nulla peccata, nisi recitata remitte- rentur, nunquam possent acquies- cere consciētiā, quia plurima pec- cata neque uident, neque meminisse possunt. Qua ex re facile intelligi potest, ministerium absolutionis, & remissionem non pendere ex cō- ditione Enumerationis.

Testantur & ueteres scripto- res non esse necessariam Enumera- tionem. Chrysostronus enim in Epistola ad Ebraeos inquit:

G 4

Pera

*Oia peccata m
numquam ut q
um.*

ARTICVLI FIDEI

Perfuadeamus nobis peccasse nos,
nec id lingua tantū pronunciet, sed
etiam intima conscientia, nec tantū
dicamus nos esse peccatores, sed etiā
peccata specialiter computemus.
Non tibi dico, ut te prodas in publi-
cum, neq; te ut apud alios accuses,
sed obedire te uolo Prophetæ. Re-
uela Domino uiam tuam, Coram
Deo peccata tua confitere, Apud
uerum iudicem cum oratione delic-
ta tua pronuncia, non lingua sed cō-
scientiæ tuæ memoria, & tunc de-
mum spera te misericordiam posse
consequi. Hæc Chrysoستي con-
cilio, non solū docet, quid de Enu-
meratione sentiendum sit, sed etiā
grauissimè coniungit Contritionē
ac Fidem, Sicut nos coniungimus,
iubet primum ut peccata uerè ag-
noscamus, & ex animo deteste-
mur, deinde docet addendam esse
orationem ac fidem, quæ statuat
nobis

*Chryso-
sto
ste
oratione.*

PRAECIPVI.

nobis ignosci. Et alio in loco ait: Peccata tua dicit ut deleas. Si pudet dicere quod peccaueris, dicit to quotidie in anima tua. Non dico ut confitearis ea seruo, ut exprobre. Dic Deo ut curet ea.

Fatetur & glossa in Decretis de poenitentia, distinctione quinta, Confessionem instituta esse ab Ecclesia, nec praecipiam in scripturis ueteris aut noui Testamenti, Idem plerique doctores senserunt. Quare sententia nostra de Confessione neque noua, neque absurda est.

Postremo de satisfactionibus uel maxime opus fuit moneri pias mentes. Nam satisfactiones plus etiam incommodi habuerunt quam illa enumeratio. Obscurabant enim beneficium Christi, quia indocti putabant se remissionem cul-

Gs

pa conte

ARTICULI FIDEI

pæ consequi propter illa propria opera. Deinde si quid in his erat omissum, conscientia perturbabantur. Item deligebantur cerimoniae, peregrinationes, & huius generis alia inutilia opera, non mandata diuinitus. Et his fingeant ipsi doctores compensari mortem æternam.

Itaque duximus pias mentes liberandas esse his erroribus, & docemus satisfactiones, uidelicet canonicas illas, quas ipsi uocant opera indebita &c. nec ad remissionem culpæ, nec ad remissionem poenæ æternæ prodesse, nec esse necessarias. Olim in Ecclesia mos fuit in publica poenitentia, non recipere lapsos ad Ecclesiam redeuntes, nisi addita aliqua multa exempli causa. Ab illo more sunt ortæ satisfactiones. Sed ueteres, illo exemplo

PRÆCIPVI.

plo uolebant populum à peccando deterrere, non sentiebant ceremoniam illam esse compensationem culpæ uel æternæ mortis uel purgatorij, Hæc postea affinxerunt homines indocti.

Sed ueteres illi mores tempore consenuerunt, & antiquati sunt. Nos igitur non oneramus conscientias satisfactionibus, Sed illud docemus, fructus pœnitentiæ necessarios esse, obedientiam, timorem Dei, fidem, dilectionem, castitatem, et uniuersam nouitatem spiritus debere in nobis crescere.

Monemus & illud, sæpe puniri peccata etiam temporalibus pœnis in hac uita, ut David, Manasse, & alij multi puniti sunt. Et has pœnas mitigari docemus bonis operibus, & uniuersa pœnitentia, Sicut docet Paulus, Si nos ipsos iudicamus

ARTICVLI FIDEI

iudicaremus, non iudicaremur à Domino. Et pœnitentia meruit ut Deus sententiam de delenda Ninive mutaret.

Ita cùm antea disputationes de pœnitentia fuerint inextricabiles, & plenæ absurdarum opinionum, nunc repurgata doctrina ita traditur populo, ut intelligi possit, & profit ad pietatem. Retinemus & illustramus ueras pœnitentiæ partes Contritionem, Fidem, absolutionem, Remissionem peccatorum, Emendationem totius uitæ, mitigationem præsentium pœnarum.

Ac speramus bonos uiros in hoc loco non solum nihil reprehendere, sed etiam gratiam habere his qui repurgarunt hanc doctrinæ Christianæ artem, quam prodest in Ecclesijs extare quam planissimè explicatam atq; illustratam. Christus

stus

PRÆCIP VI.

Itus inquit Angelos in cœlo lætant,
cùm uident resipiscere peccatorē.
Itaq; gratulantur Ecclesiæ, & ipsi
Angeli puram de pœnitentiã do-
ctrinam.

DE DISCRIMINE CIBORUM
& similibus traditio-
nibus pontificiis.

In hac corporali uita opus est
traditionibus, hoc est, locorum ac
temporum discriminibus, ut or-
dine gerantur res in Ecclesia, sicut
præcipit Paulus, ut omnia fiant
ordine, & ita ut deceant. Ideo &
Ecclesia habet traditiones, hoc est,
constituit quibus temporibus, ubi
couenire populus debeat. Ad
hunc ciuilem finem licet condere
traditiones. Sed homines imperi-
ti doctrinæ Christianæ non sunt
hoc

ARTICULI FIDEI

hoc sine contenti, sed affingunt superstitiosas opiniones traditionibus, easque per superstitionem sine modo cumulant. Id questi sunt accidisse in Ecclesia, non tantum recentiores Gerson & alij quidam, sed Augustinus etiam.

Quare necesse est populum admonere quid de traditionibus, que humana autoritate condita sunt in Ecclesia, sentiendum sit. Neque enim nihil causa est, cur Christus & Paulus toties de traditionibus concionentur, & Ecclesiam admonent, ut prudenter de traditionibus iudicet.

Fuit autem persuasio publica non modo vulgi, sed etiam docentium in Ecclesijs, discrimina ciborum & similia opera de quibus Ecclesiasticae traditiones precipiunt, cultus esse Dei, qui mereantur remissionem peccatorum.

Item

P R A E C I P V I.

Item tales cultus esse iusticiam Christianam, & necessarios esse, sicut in ueteri Testamento Leuiticae ceremoniae necessariae fuerunt, nec posse sine peccato omitti, etiam extra scandalicatum. Hae persuasiones multa pepererunt incommoda.

Primum obscurata est Evangelij propria doctrina, quae docet gratis remitti peccata propter Christum. Hoc beneficium Christi translatum est in illa humana opera. Ac propter hanc opinionem praecipue auctae sunt traditiones, quia existimabantur opera illa mereri remissionem peccatorum, esse satisfactiones, esse iusticiam Christianam, Porro maxime ob hanc causam, tam crebro, tam seuerè admonet nos Paulus de traditionibus cauendis, ne beneficium Christi transferretur in traditiones,

ARTICVLI FIDEI.

ditiones, ne gloria Christi obscuraretur, ne conscientijs eriperentur ueræ & firmæ consolationes, Denique ne fides, hoc est fiducia misericordiæ Christi obrueretur. Hæc pericula cauere Paulus uoluit, Maxime enim opus est extare in Ecclesia puram doctrinam de beneficio Christi, de iusticia fidei, de consolatione conscientiarum.

Secundo. Hæ traditiones obscurauerunt præcepta Dei, quia hæc pædagogia existimabatur esse spiritualis & Christiana iusticia. Item præferebantur humanæ traditiones præceptis Dei. Christianismus totus putabatur esse obseruatio certarum feriarum rituum, Ieiuniorum, uestitus, Hæc $\pi\tau\omega\chi\alpha$ σοιχηῖα erant in professione honestissimi tituli, quòd essent uita spiritualis, Item perfectio Christiana. Interim mandata Dei de uocac

ARTICVLI FIDEI

uocatione, nullam laudem habebant. Quod Paterfamilias educabat sobolem, quod Mater pariebat, quod Princeps regebat rempublicam, hæc opera despiciebantur, non iudicabantur esse cultus Dei, Versabantur in perpetua dubitatione mentes plurimorum, an coniugium, magistratus & similes uitæ ciuilibis functiones, Deo placerent. Hæc dubitatio multos ualde cruciauit, Multi deserta sua uocatione, deserta republica abdidierunt se in Monasteria, ut uitæ genus quærerent, quod arbitrabantur mereri remissionem peccatorum.

Tertiò. Opinio necessitatis, etiam duriter exercuit conscientias. Traditiones existimabantur esse necessariae, Et tamen nemo, quamlibet diligens obseruabat omnes, præsertim cum sint innume-

H rabis

ARTICVLI FIDEI

rabiles. Gerson scribit multos incidisse in desperationem, quosdam etiam sibi mortem consciuisse, quia animaduenterant se non posse satisfacere traditionibus, & interim nullam consolationem de gratia, de iusticia fidei audierant. Videmus Summistas & Theologos colligere traditiones, & querere ἐπιεικείας ut leuent conscientias, Sed ne ipsi quidem sibi satisfaciunt, non possunt se satis extricare, interdum etiam illæ ipsæ interpretationes iniiciunt laqueos conscientijs, & in traditionibus colligendis, ita fuerunt occupatæ Scholæ, & conciones, ut non uacauerit attingere scripturam, & quærere utiliore doctrinam de fide, de cruce, de spe, de dignitate rerum ciuiliū, de consolatione conscientiarum in arduis tentationibus. Itaq; multi boni uiri saepe
questi

PRÆCIPVI.

questi sunt se his rixis traditionum
 impediri, quo minus liberè uersa-
 ri in meliore doctrinæ genere pos-
 sent. Cum igitur huiusmodi su-
 perstitiosæ opiniones hererent in
 traditionibus, necesse fuit admo-
 nere Ecclesias, quid de traditioni-
 bus sentiendum sit, errore pias
 mentes liberare, mederi pavidis
 conscientijs, & illustrare benefici-
 um Christi. Non hoc agimus, ut
 labefactetur autoritas Ecclesiasti-
 cæ potestatis, non detrahimus de
 dignitate Episcoporum, non dissi-
 pamus εὐταξίαν Ecclesiæ. Rectè
 intellectæ traditiones magis aman-
 tur, Sed illæ Iudaicæ opiniones
 tantùm reprehenduntur, Sic igitur
 docemus de cærimonijs, huma-
 na autoritate conditis in Ecclesia.
 Primum de traditionibus quæ
 pugnant cum mandatis Dei, aut nõ
 possunt obseruari sine peccato, Sec-

H. 2

quena

ARTICVLI FIDEI

quenda est regula Apostolorum:
Oportet Deo magis obedire quàm
hominibus, Talis est traditio de
cælibatu. Deinde de reliquis cæri-
monijs quæ sunt sua natura res me-
diæ seu indifferentes, ut ieiunia, fe-
riæ, discrimina uestitus, & similes,
sciendum est, tales obseruationes
nec mereri remissionem peccato-
rum, nec iusticiam nec perfectio-
nem Christianam esse, Sed res esse
adiaphoras quæ extra scandali ca-
sum omitti possunt.

Testimonia huius sententiæ
plana & clara sunt in Euangelio &
disputationibus Pauli. Nam spi-
ritus sanctus duxit opere precium
esse, ut diligenter de hac re mone-
ret Ecclesiam, ne superstitiosis opi-
nionibus obrueretur Euangeli-
um.

Rom. 14. Regnum Dei non est
esca

PRÆCIP VI.

esca aut potus, Sed iusticia, pax & gaudium in spiritu sancto. Hic satis clarè docet Paulus, iusticiam Christianam, esse motus spirituales cordis, non esse externas obseruationes ciborum, dierum &c.

Coloss. 2. Nemo iudicet uos in cibo, potu, aut parte diei festi, Vetat iudicari cōscientias, hoc est, condemnari conscientias in usu talium rerum, sed prorsus uult haberi pro rebus indifferentibus, & que non pertinent ad iusticiam Euan- gelij. Et deinde longa & grauis concio est. & de Mosaicis ritibus & de cærimonijs institutis humana autoritate, Loquitur enim Paulus de utroq; genere nominatim. Negat eas esse iusticiam Christianam, & uetat conscientias onerare talibus traditionibus, Si mortui estis cum Christo ab elementis mundi, quare tanquam ui-

H: uete

ARTICVLI FIDEI

uētes in mundo, decreta facitis, ne
atingas, ne gustes, ne contrectes.

Matth. 15. Omne quod intrat
in os, non coinquinat hominem,
Et quidem ibi excusat Apосто-
los uiolantes usitatam traditio-
nem, & addit sententiam memora-
bilem: Frustra colunt me man-
datis hominum. Negat esse ueros
& utiles cultus ad iusticiam coram
Deo, quare non sunt iusticia Chri-
stiana, nec sunt necessarij cultus.
Atqui constat in Ecclesia huma-
nos cultus mirum in modum ha-
ctenus creuisse. Quotidie cumu-
labant monachi cærimonias, no-
uis & superstitionibus et aucupijs.
Et hæ nugæ putabantur esse præ-
cipui cultus Dei, præcipua pietas,
cum Christus tam graui oraculo
uertet humanas cærimonias habe-
ri pro cultibus. Non enim prohibe-
bet condere traditiones ad finem
politici

PRÆCIP. VI.

politico, hoc est, propter bonum ordinem, sed cultus esse negat, cum ait: Frustra colunt me. Et docet ueros cultus esse opera diuinitus præcepta, Timorem, fidem, dilectionem, patientiam, castitatem, parere uocationi, facere officium &c:

Act. 15. ait Petrus: Quare tentatis Deum, imponentes iugum, super ceruices discipulorum, quod neque nos, neque patres nostri portare potuimus, sed per gratiam Domini nostri Iesu Christi credimus saluari, quemadmodum & illi. Hic docet Petrus contingere nobis remissionem peccatorum & salutem propter Christum, non propter Mosaicos aut similes ritus. Et admonet, grauissime peccare illos, qui conscientias onerant talibus obseruationibus. Nec enim leuis est reprehensio, cum

H 4

inquit,

ARTICVLI FIDEI

Inquit, Quid tentatis Deum?

Et 1. Timoth. 4. uocat prohibitionem ciborum coniugij & similes traditiones, doctrinas dæmoniorum. Quare autem tam atroci conuicio usus est? Non uoluit nullas prorsus fieri ordinationes, nulla seruari discrimina locorum, temporum. Sed tunc sentit esse doctrinas dæmoniorum, quando in eas transfertur beneficium Christi, quando habentur pro iustitia, item pro necessarijs cultibus, quando affingitur opinio necessitatis, & cruciantur conscientia, & excutitur eis fides. Hæc incommoda uolunt caueri Christus & Apostoli. Ideoq; toties tam uehementer aduersus traditiones concionantur. Ac mirum est illis fulminibus nihil moueri eos, qui superstiosas opiniones traditionum defendunt.

Ca

P R A E C I P V I

Cæterum docemus non esse
 damnandas traditiones quæ nihil
 præcipiunt contra mandata Dei
 & habent finem politicum, uideli-
 cet, quæ ad hoc conditæ sunt, ut
 ordine res in Ecclesia gerantur
 cuiusmodi sunt traditiones de fe-
 rijs, Die dominico Natali, Pascale
 & reliquis, item de sacris lectio-
 nibus & similes. Et huius generis
 ueteres ritus libenter retinemus in
 nostris Ecclesijs. Et tamen ad-
 monetur populus ut sciat, quid de
 talibus moribus sentiendum sit,
 uidelicet, quòd non mereantur re-
 missionem peccatorum, quòd non
 sint iusticia Christiana, nec cultus
 necessarij ad iustitiam Christia-
 nam, sed res indifferentes, quas
 extra scandali casum liceat omitti-
 tere. Hæc ἐπιείκεια traditionum
 liberat conscientias à superstitiosis
 opinionibus & ab illa ueteri carne

H s

Actus.

ARTICVLI FIDEI

ficina. Et tamen egregiam commendationē affert traditionibus, quia uerum usum earum ostendit. Omnes moderati homines libentius parent traditionibus postquam intelligunt priuatim conscientias periculo liberatas esse, & eatenus parendum esse, ne perturbetur cōmunis tranquillitas, neue imbecilles lædantur. Deinde munit & conseruat hæc interpretatio publicos mores ac disciplinam, quia iubet caueri scandala. Ad exemplum pertinet & ad assuefaciendam adolescentiam & uulgus, conseruare publicas ferias, cœtus in templis, lectiones etc. Ideo huiusmodi ordinationes non sunt dissipandæ, sed potius communi studio adiuuandæ. Hæ sunt ueræ & honestæ laudes traditionum, quæ omnes pios et moderatos, haud dubiè, maximè inuitant ad amandos, tuendos, & ornandos.

P R A E C I P V I.

ornandos publicos mores, Euan-
gelium docet reuerenter sentire,
non solum de alijs ciuilibus legi-
bus ac moribus, sed etiam de Ec-
clesiasticis, & uerum usum harum
monstrat. Sed gradus tamen con-
stituit, & discerni uult doctrinam
de Christo & rebus caelestibus ac
aeternis, à pedagogia Ecclesiasti-
ca. Hæc libertas, de qua hîc
dicimus, non fuit ignota patri-
bus, Augustinus enim inquit: To-
tum hoc genus rerum liberam ha-
bet obseruationes, Et in hanc sen-
tentiam multa disputat. Irenæus
inquit: Dissonantia ieiunij non
dissoluit fidei consonantiam. Tri-
partita historia multa colligit ex-
empla dissimilium rituum, & ad-
dit egregium Epiphonema: Mens
Apostolorum fuit, non de diebus
festis sancire, sed prædicare bo-
nam conuersationem & pietatem.
Sed

ARTICVLI FIDEI.

Sed nihil opus est in re manifesta colligere multa testimonia. Verum hic uociferantur aduersarij, labefactari hac doctrina disciplinam publicam, effici ἀναρχίαν. Item aboleri bona opera & mortificationem carnis, iuxta Louiniani dogma. Has calumnias partim iam refutauimus. Non enim fit ἀναρχία, nec labefactatur publica disciplina, cum traditiones quarum finis est politicus, seruandas esse doceamus. Doceamus & scandala cauenda esse. Sed de mortificatione carnis sic respondemus, Vera & non simulata mortificatio est tolerare crucem, uersari in periculis, ærumnis, & afflictionibus. Huius generis obedientia est cultus Dei & opus spirituale, sicut docet Psalmus, Sacrificium Deo Spiritus contribulatus &c. Docemus præterea aliud genus exercitiorum necessarium

P R A E C I P V I.

essarium esse. Quilibet Christianus etiam corporali disciplina, laboribus, temperantia, meditatione diuinarum rerum, & alijs exercitijs aptis ætati, coercere carnem debet, Horum finis proprius ac proximus esse debet, ne saturitas aut desidia extimulet ad peccadum & ut mens admoneatur, & fiat aptior ad effectus spirituales. Non est sentiendum hæc exercitia cultus esse qui mereantur remissionem peccatorum, aut satisfactiones esse &c. Et hæc disciplina debet esse perpetua, nec possunt præscribi certi dies pariter omnibus, De hac disciplina inquit Christus: Caute ne corpora uestra grauentur crapula. Item hoc genus demoniorum non eicitur nisi ieiunio & oratione. Et Paulus ait: Castigo corpus meum & redigo in seruitutem. Itaq; non uituperamus ieiunia,

ARTICVLI FIDEI

iunia, Sed superstitiosas opinio-
nes, & laqueos conscientiarum in
traditionibus. Porro hæc exerci-
tia, cùm ad illum finem referun-
tur, ut habeamus corpora obno-
xia ad res spirituales, & ad facien-
dum officium iuxta uocationem
&c. sunt in pijs bona & meritoria
opéra, ut testatur Danielis exem-
plum. Sunt enim opera quæ
ad hunc finem requirit Deus, ut
carnem coherceant.

DE CONIUGIO Sacerdotum.

Cùm doctrina Christiana ho-
norificè prædicet coniugium, eo quæ
uti iubeat, non solum procrea-
tionis causa, sed etiam ad frenan-
das uitandasque libidines, nunc non
solum pontificia lege, sed etiam
noua atque inusitata sæuicia, pro-
hiben-

PRAECIPVI.

Inbentur coniugia sacerdotibus &
contracta dirimuntur. Idq̄ hoc
est indignius, quod hæc in Eccle-
sia fiunt, quæ ut maximè debet ab-
horrere à turpitudine, ita coniu-
gium ad uitanda multa ingentia
flagitia, summo studio tueri debe-
bat. Ad hæc cum in omnibus eth-
nicis rebus publicis mediocriter
constitutis, propter grauissimas
causas, coniugium in magno ho-
nore fuerit, quid minus decet in
Ecclesia, quam & sanctissimum for-
dus coniugij distrahere, aut capita-
libus pœnis, uelut summum scelus
punire cōiugium? unde hæc in Eco-
clesiam, in qua debet excellere mu-
tua dilectio, peruasit immanitas?
Porro res loquitur ipsa, quantum
turpitudinis, ac scelerum, pariat
pontificia lex, de cælibatu, Nec
ulla humana uoce dici potest, quan-
tum uiciorum ex hoc fonte in
Eccle-

ARTICVLI FIDEI

Ecclesiam exundauerit. Nam ut non dicamus de Epicureis, quos nihil pudet, quam multi pii ac boni uiri infeliciter luctati sunt cum imbecillitate naturæ, & ad extremum in horribilem desperationem inciderunt. Quo spectat autem hæc noua crudelitas, nisi ut illa infinita scelera in Ecclesia confirmetur, & ut improbi peccent impunitius? Hæc causa nihil habet opus disputatione. Nam hæc noua lex, quæ nunc defenditur ab aduersarijs, quæ & prohibet sacerdotibus coniugia, & contracta distrahit, pugnat cum iure naturali, diuino, cum Euangelio, cum ueterum synodorum constitutionibus, cum exemplis ueteris Ecclesiæ. Tantum opus est nobis pietate & æquitate optimi Imperatoris, quem oramus, ut pro sua pietate, & pro suo officio, abolita tyrannica
nica

PRÆCIPVI.

inca lege, mederi Ecclesiæ studeat. Cum omnis iniusta crudelitas Deo displicet, tum illa maximè quæ exercetur in sacerdotes pios & eruditos, qui bene merentur de Ecclesia. Ac non solùm diuina oracula, minantur atrocissimas pœnas, his qui crudelitatem exercent aduersus sacerdotes, sed exempla etiam extant, omnium ætatum, quæ comprobant illas minas non esse irritas. Nam ut alia innumerabilia exempla omittamus, Gens Benjamin ferè tota deleta est, propter stupratam hospitis Sacerdotis coniugem. Cùm enim cadauer mulierculæ, quæ uexata stupris, extincta erat, dissectum, missum esset ad Principes Israël, iudicauit uniuersus populus tantam immanitatem seuerissimè puniendam esse. Cumq; non dederentur ad pœnam autores facinoris,

I

tota

PRAECIPVI.

tota gens Benjamin magna clade
 accepta poenas dedit. At hoc tem-
 pore multiplici iniuria afficiuntur
 Sacerdotes, Ipsi cum quidem nul-
 lum eis crimen obiiciatur, nisi con-
 iugium, excruciatu horribilibus
 suppliciis necantur, miseræ coniu-
 ges & parui liberi eiecti suis nidu-
 lis, uagantur extorres, sine certa se-
 de, sine tecto, sine lare. Paulus
 uocat prohibitionem coniugij,
 doctrinam daemionorum. Id tes-
 tantur non solum turpissima ui-
 tia, quæ calibatus inuexit in Ec-
 clesiam, sed etiam hæc ipsa aspe-
 ritas, quæ propter hanc legem ex-
 ercetur in Sacerdotes, & eorum
 coniuges ac liberos. Nam dia-
 bolus homicida est, & piorum ca-
 lamitatibus præcipue delectatur.
 Sed olim Deo poenas daturi sunt,
 talium consiliornm autores. Nos
 hanc sæuiciam neq; dignam Chri-
 stianis,

ARTICULI FIDEI

stianis, neq; utilem Ecclesiae esse sit
dicauimus.

Quod uerò obijcitur autori-
tas legis Pontificiae, cur non alle-
gant auctoritatem Canonum aduer-
sus turpia exempla impuri calib-
batus, & scelera digna animaduere-
sione. Nulla debet esse auctoritas
Pontificij decreti, pugnans cum
iure naturæ, & cum mandato diui-
no. Natura homines ita conditi
sunt ut sint foecundi, quare Iuris-
consulti dicunt, coniunctionem
maris & foeminae esse iuris naturæ.
Idq; docet Genesis, capite primo
& secundo. Deinde, cum Paulus
inquit: Unusquisq; habeat uxore-
rem, ad uitandam fornicationem. Cer-
te praecipit omnibus, qui non sunt
idonei ad calibatum, ut contra-
hant coniugia. Et Christus
monet, non omnes idoneos esse
ad calibatum, cum ait: Non om-

I

nes

ARTICVLI FIDBY

nes capiunt uerbum hoc.

Porro, nec leges humanae, nec uota ualent pugnancia cum mandato diuino. Et euentus ipse testatur, naturam legibus humanis non posse mutari. Videmus quantum turpitudinis pariat ille celibatus. Ac si qui sunt uiri boni, qui student esse casti, hi intelligunt oneris & periculi magnitudinem, & praecipue deplorant hanc sui ordinis seruitutem. In Nicœna Synodo, quidam conati sunt legem ferre, ut Sacerdotibus interdiceretur consuetudine coniugum. Repudiata est hæc lex ab uniuersa Synodo. Et fuit quondam mitior Latina Ecclesia, Tantum enim dimittebat à ministerijs eos, qui cum gererent munus Ecclesiasticum, ducebant uxores, non prohibuit coniugium. Hæc noua lex est Pontificum, ignota ueteri

PRAECIPVI

ueteri Ecclesiae ac Synodis, quae
in totum prohibet coniugia & cō-
tracta distrahit.

Constat autem utranq; par-
tem huius decreti pugnare cum E-
uangelio. Allegatur contra nos
Ecclesiae & Synodorum autori-
tas, quam Pontifices ipsi huius de-
creti autores impudenter contem-
pserunt. Nec obscure reclamaue-
runt pii Sacerdotes, huic nouae le-
gi. Nam historiae Ecclesiasticae
testantur, eam non sine acerrimis
certaminibus impositam esse Ec-
clesiis. Tarraconensis Episco-
pus scribit ad Syricium Pontifi-
cem, Sacerdotes Hispanos non pos-
se adduci, ut legem accipiant, qua
interdicebatur eis consuetudine
uxorum, Quas ibi tragœdias agit
Syricius, quam inclementer rescri-
bit.

Hæc enim sunt Syricij uerba,

I 3

indig-

ARTICVLI FIDEI

indigna pontifice. Dicat mihi
nunc ille, quisquis est, Sēctator
libidinum, præceptorq̄ vitiorum,
Et deinde Pauli dictum alienismū
detorquet ad suam causam, Qui
in carne sunt, placere Deo non
possunt. Dubium profectō est,
utrum inscitie, an impudentiæ
adscribendum sit, quod t. m. contu-
meliosè loquitur de coniugio. Nis-
hil enim agebatur aliud, nisi ut in-
terdiceretur Sacerdotibus usu con-
iugum, quas tunc habebant. Deins-
de posteriores Pontifices, multō
etiam duriores fuerunt, cū de-
cretum Pontificium, de abijcien-
dis uxoribus, in Germanica recita-
ret Synodo Archiepiscopus Mo-
guntinus, Ita exarserunt ira Sacer-
dotes, ut minarentur se imperum
facturos in ipsum Archiepisco-
pum. Et erat res cum indigna,
tum acerba abijcere præsentēs cō-
iuges,

P R A E C I P V I .

iuges, sed uicit tandem, uel uis uel
superstitio. Quanto mitior fuit
Cyprianus mulieribus, quæ non
seruabant promissam castitatem.
Scribit enim lib. primo Epistola
undecima: Si perseuerare nolunt
aut non possunt, melius est ut nu-
bant quàm ut in ignem delicijs suis
cadant, certè nullum fratribus aut
sororibus scandalum præbeant.

Porro iniustæ leges non so-
lent esse perpetuæ, Rogamus igitur
optimum Imperatorem, ut in-
ter cætera Ecclesiæ incommoda
etiam huius legis uitia consideret,
qua in re & illud considerandum
est. Natura ipsa hominum ueluti
senescit & fit imbecillior. Qua-
re prouidendum est, ne uitia cre-
scant. Nec debent leges ipsæ se-
mina esse uitiorum, Plato grauissi-
mè dicit, leges uirtutis causa feren-
das esse,

ARTICVLI FIDEI

das esse, An autem traditio de caelibatu pietatis causa propugnetur, aut alio quodam consilio, non difficile est iudicare. Postremo cum Christus precipue commendaue- rit pijs curam ministrorum Euan- gelij, rogamus, ut optimus Impe- rator, saeuiclam prohibeat, qua diu- riam in homines pios Sacerdotes exercetur, ac cum Ecclesia potius deliberet, quam cum aduersarijs nostris. Debent in Ecclesia excellere dilectio & misericordia. Quare maximè abhorret uera Ecclesia, à crudelitate non necessaria, nec uult interfici Sacerdotes propter tyrannicam traditionem, Parci enim uult miseris mulieribus ac liberis Sacerdotum. Horum omnium uitam ac salutem, Ecclesia tibi clementissime Imperator commendat, Omnes pijs ubiq; terrarum afficiuntur horum calamitati- bus,

P R A E C I P V I.

bus, & taciti desiderant Christianam lenitatem in hoc negotio, tibiq; communibus lachrymis doctos & bonos viros, Ecclesiae utiles, & horum coniuges ac liberos commendant, quem vident & natura praeditum esse eximia quadam & heroica bonitate, & in hac causa haecenus singulari usum esse moderatione, quae quidem significat te de repub. rite sananda deliberare. Non vult Ecclesia, te alienae crudelitatis ministrum fieri. Maximus honor est Regum, quem tribuit eis Esaias, cum inquit eos debere Ecclesiae nutricios esse, hoc est imperia, defensionem pacis, & humanae societatis, non solum corporali utilitati seruire, sed etiam adiuuare Euangeliu, cum videlicet et regunt Sacerdotes et, tranquillitatem ciuitatibus concedunt, ut institui ad religionem iuuentus, &

I s   docert

ARTICVLI FIDBI

doceri homines possint. Rogat igitur Ecclesia, ut memineris tibi pios Sacerdotes, tanquam alumnos tuendos esse, Tuum munus est, innocentiae praesidio esse, depellere iniurias, praecipue ab imbecillibus, qui se tueri non possunt ipsi, à pijs mulieribus, à pueritia, ab orphanis. In his etiam Sacerdotum coniuges & liberos, qui uere sunt orphani, tibi commissos esse diuinitus existimes.

Ecclesia uel maxime φιλοσοφως est, & non modo coniugum inter se charitatem, parentum erga liberos amorē probat, sed afficitur etiam ipsa desertorum atq; orphanorum æumnis. Ac uerò in tanta bonitate naturæ tuæ nihil esse ἰσχυροῦς iudicat, quare sperat tibi quoq; dolorem afferre, Sacerdotum necesse ac supplicia, coniugum & liberos

PRAECIPVI.

& liberoram exilia. Monet illud etiam Ecclesia, ut prouideas ne plebique doctrinae Christianae loci, quorum necessaria est explicatio, simul opprimantur, dum pie eruditi interficiuntur, dum excutiuntur hominibus studia doctrinae Christianae. Quid agunt aduersarij aliud, nisi ut deletis omnibus literis & oppressa doctrina, tantum pendant homines ex autoritate illorum, qui dominantur, somnia indoctorum quamlibet impia, quamlibet absurda, ducant esse oracula. Hanc barbaricam seruitutem existimant aduersarij prodesse dominationi suae, Nec obscure re multis in locis iam hac seruitute iacet oppressa Ecclesia, Etsi autem non est concedenda licentia, conuellendi sententias uera autoritate receptas, nec discedendum est, uel a scripturis, uel a decre-

ARTICVLI FIDEI

decretis ueterum Synodorum, in quibus pronunciarunt de doctrina Christiana, tamen non decet auctoritatem Ecclesiae prætexere omnibus abusibus ac uitijs quæ recentior ac deterior ætas in Ecclesiam inuexit. Nimium autem blandiuntur sibi homines, si nihil uitij deriuatum esse putant in Ecclesiam, ex affectibus hominum cupidorum, ex illis labyrinthis & tenebris doctrinae scholasticae & traditionum. Neque uerò tam propter coniugium periclitantur hoc tempore boni uiri, quàm propter studium repurgandæ & illustrandæ doctrinae Christianæ, quod regere ac iuuare Episcopi debebant. Nam his præcipue commendata est cura ornandæ & defendendæ doctrinae, hi debent esse huius sanctissimi et utilissimi studij gubernatores & hortatores.

Sed

PRÆCIP VI.

Sed non ad solos Episcopos, verum etiam ad pios Principes ac maximè ad Imperatorem pertinet, purè intelligere Euangelium, dijudicare dogmata, aduigilare, ne impiæ opiniones recipiantur aut confirmentur, Idolatriam omni studio abolere. His officijs præclarè meriti sunt, de pijs multi magni Heroes, Gedeon, Ezechias, Iosias, Constantinus & pleriq; alijs. Quare existimabis & tui officij esse, cauere ne obruantur ea quæ piè & utiliter patefacta & emendata sunt, à bonis & doctis uiris, ne impij abusus autoritate tua stabiliantur. Psalmus inquit: propter templum tuum in Ierusalem, reges offerent tibi munera.

Sunt autem propria Regum munera in Ecclesiam conferenda, inquirere ueram doctrinam, & curare,

ARTICVLI FIDEI

rare, ut boni Doctores præficiantur Ecclesijs, dare operam, ut ritè dijudentur Ecclesiasticæ conuersiæ, non delere piam doctrinam sed excitare potius ac propagare, & defendere, concordiam Ecclesiæ rectè constituere & tueri. His ueris muneribus, potes nunc optime Imperator ornare Christi Ecclesiam, quæ quidem à te præcipue & Christus requirit ipse, & petunt Ecclesiæ horribilibus modis laceratæ. Postremò cum humanæ traditiones cedere debeant temporibus, maxime in Ecclesia, in qua longè pluris fieri debent, salus piorum, dilectio, & pax publica, quam ullæ traditiones humanæ, multò iatius est dissimulare abrogationem huius traditiuncule de calibatu, quam confirmare libidines, dissipare coniugia, suscipere æuiciam in sacerdotes, & eos

PRAECIPVI.

& eorum coniuges ac liberos,
opprimere piam doctrinam, uasti-
tatem efficere in Ecclesijs.

Hanc igitur coniugij causam,
quoniam nihil habet obscuri, pie-
tati & bonitati tuæ Imperator cō-
mendamus. Nam iniustam legem
abolere gubernatores & possunt
& debent. Et leges de cælibatu
seu ueteres, seu nouæ, tantum sunt
humani iuris, in quo mitigando
plurimum autoritas Ecclesiæ uale-
re debet.

Quam multa possemus ex-
empla commemorare ex omnium
temporum ac gentium historijs,
in quibus cernuntur horrenda
exempla pœnarum quæ libidines
secutæ sunt. Inter causas diuini fit
mentio libidinum, postea quinque
urbes hiatu terræ ita absorptæ sunt,
ut monumentum pœnæ æternum,
lacus

ARTICVLI FIDEI

lacus Asphaltites manserit. Cū Iraēlitæ discessissent ex Aegypto, & multise consuetudine mulierum Moabiticarum polluissent, duodecim Principes Tribuum suspensi sunt, & trucidata uiginti quatuor millia hominum. Funditus postea deleti Cananæi, & nominatim inter causas recensentur incesti concubitus. Aliquanto post secuta est clades Benjamin propter stupratam Leuitæ coniugem. Deinde Dauid eiectus regno propter adulterium. Aliquoties & Ieremias hæc tria, Idolorum cultus, tyrannides & adulteria, causas esse clamitat ingentium calamitatum, quæ oppræsserunt uniuersam gentem Iudæorū, cū in Babylonē captiua abduceretur. Hæc eò scripta sunt, ut statuamus Deum uerè irasci uagis libidinibus & impuros ac incestos

non

PRAECIPVI.

non casu in poenas ruere, sed puniri diuinitus, Ergo etiam Ethnicarum ciuitatum excidia nos de ira Dei aduersus haec scelera admonent. Euerfa est Sibaris, Athenæ, Sparta, Thebæ collisæ bellis ciuilibus poenas impudiciæ dederunt, Et Roma cum tot Neronibus & Heliogabalos habuisset, tandem concidit, undiq; dilacerato Imperio armis Barbaricarum gentium plurimarum. Longus Catalogus est & apud Aristotelem ciuitatum, in quibus mutationes politiarum & seditiones propter libidines extiterunt. Præter has poenas admonet Ecclesiam Paulus, accedere aliam poenam, uidelicet, amentiam seu furorem, ut Rom. 1. & ad Ephe. 4. Capite scribitur. Ac fortasse iam gubernatores Ecclesiasticos hæc poena oppressit, qui magna ex parte palam

K.   sunt

ARTICVLI FIDEI

funt Epicurei, palam defendunt
Idola propter opes et autoritatem,
rident dicta cœlestia, quæ minan-
tur pœnas Idolorum cultoribus,
impudicis, parricidis. Omnia ho-
nestè fieri à se prædicant regni cau-
sa, hos esse bonos ciues, amantes
tranquillitatis, qui ut regni Ponti-
ficii maiestatem tueantur, compro-
bant errores & manifesta flagitia.
Tota rerum natura testis est esse
Deum, & punire turpitudines &
tyrannides. Quare etiamsi nunc
rident has conciones, tamen sciant
se aliquando hæuros in pœnis, ad
quas ab ipsa etiam rerum natura
deposcuntur.

Cùm igitur constet Legem
de cælibatu pugnare cum man-
dato Dei, sentimus rectè facere
Sacerdotes & alios, qui honesta
coniugia contrahunt, sicut Paulus
inquit

PRÆCIP VI.

Inquit, eligendum esse unius uxora-
ris uirum. Sentimus & gubernato-
res posse ac debere legem Pon-
tificiam abolere. Errant enim qui
putant aut iure diuino prohiberi
coniugium sacerdotibus, aut posse
legem talem à Regibus aut Epi-
scopis ferri, prohibentem coniu-
gium. Ac si nolint Ecclesiæ in-
deri gubernatores, tamen rectè fa-
ciunt p̄ij qui sequuntur regulam
Apostolicam, quæ ait, Deo magis
parendum esse quàm hominibus.

Deniq; cùm legis Pontifi-
ciæ defensio multa peccata con-
iuncta habeat, confirmationem uar-
garum libidinum, superstitiones
& neces piorum sacerdotum, ma-
nifestum est nostras Ecclesias rectè
facere, quod legem illam Ponti-
ficiam abolent ac damnant. Rogam-
us etiam Inclytum Imperatorē,
ne se defensione impuri calibae

Ka

tus

ARTICVLI FIDEI

tus, & cæde Sacerdotum polluat.
Scriptum est enim: Beatus qui mi-
seretur egeni & pauperis, in die
mala liberabit eum Dominus.

DE VOTIS MONA- chorum.

Quid de uotis Monachorum
apud nos doceatur, melius in-
telliget si quis meminerit qualis sta-
tus fuit Monasteriorum, quàm
multa cõtra Canones in ipsis Mo-
nasterijs quotidie fiebant. Au-
gustini tempore erant libera col-
legia, postea corrupta disciplina,
ubiq; addita sunt uota, ut tanquam
excogitato carcere, disciplina re-
stitueretur, Additæ sunt paulatim
supra uota aliæ multæ obseruatio-
nes. Et hæc uincula multis an-
te iustam ætatem contra Canones
iniecta sunt. Multi inciderunt
erro-

P R A E C I P V I .

errore in hoc uitæ genus , quibus etiam si non deerant anni , tamen iudicium de suis uiribus defuit. Qui sic irretiti erant, cogebantur manere, etiam si quidam beneficio Canonum liberari possent. Et hoc accidit magis etiam in Monasteriis uirginum quam Monachorum, cum sexui imbecilliori magis parcendum esset. Hic rigor displicuit multis bonis uiris ante hæc tempora, qui uidebant puellas & adolescentes in Monasteria detru- di propter uictum, uidebant quam infeliciter succederet hoc consi- lium, quæ scandala pareret, quos laqueos conscientijs iniiceret. Do- lebant autoritatem Canonum in re periculosissima omnino negligi & contemni.

Ad hæc mala accedebat talis persuasio deuotis, quam constat etiam olim displicuisse ipsis Mo-
nachis

K 3

nachis

ARTICVLI FIDEI

nachis, si qui paulò cordatiores fuerunt, docebant uota paria esse baptismo, docebant se hoc uitæ genere mereri remissionem peccatorum, & iustificationē coram Deo. Imò addebant, uitam Monasticam non tantum iustitiam mereri corā Deo, sed amplius etiam, quia seruaret non modò præcepta sed etiam consilia Euangelica.

Ita persuadebant Monasticam professionem longe meliorem esse baptismo, uitam Monasticam plus mereri quam uitam Magistratum, uitam pastorum & similium, qui in mandatis Dei sine facticis religionibus suæ uocationi seruiunt. Nihil horum negari potest, extant enim in libris eorum.

Quid fiebat postea in Monasteriis? Olim erant scholæ sacrarum literarum & aliarum discipulæ

P R A E C I P V I

plinarum, quæ sunt utiles Ecclesiæ,
 & sumebantur inde pastores, &
 Episcopi. Nunc alia res est, nihil
 opus est recitare nota. Olim ad
 discendum conueniebant, nunc
 fingunt institutum esse uitæ genus
 ad promerendam remissionem pec-
 catorum & iustificationem, Imò
 prædicant esse statum perfectionis
 & longe præferunt omnibus alijs
 uitæ generibus à Deo ordinatis.

Hæc ideo recitauimus, nihil
 odiosè exaggerantes, ut melius in-
 telligi posset de hac re, doctrina
 nostrorum. Primum de his qui
 matrimonia contrahunt, sic do-
 cēt apud nos, quòd liceat omnibus
 qui non sunt idonei ad cælibatum,
 contrahere matrimonium, quia
 uota non possunt ordinationem ac
 mandatum Dei tollere. Est autē
 hoc mandatum Dei. Propter forni-
 catio-

ARTICVLI FIDEI

cationem habeat unusquisq; uxorem suam. Neq; mandatum solum, sed etiam creatio & ordinatio Dei, cogit hos ad coniugium, qui sine singulari Dei opere non sunt excepti, iuxta illud: Non est bonum hominem esse solum. Igitur non peccant isti qui obtemperant huic mandato & ordinationi Dei.

Quid potest, contra hæc opponi? Exaggeret aliquis obligationem uoti quantum uolet, tamen non poterit efficere, ut uotum tollat mandatum Dei. Canones docent in omni uoto, ius superioris excipi, quare multò minus hæc uota contra mandata Dei ualent. Quod si obligatio uotorum, nullas haberet causas cur mutari possit, nec Romani Pontifices dispensassent. Neq; enim licet homini obligationem quæ simpliciter est
iuris

PRAECIPVI.

iuris diuini rescindere. Sed prudenter iudicauerunt Romani Pontifices æquitatem in hac obligatione adhibendam esse. Ideo sæpe de uotis dispensasse leguntur. Nota est historia de Rege Arragonum reuocato ex Monasterio, & extant exempla nostri temporis.

Deinde, cur obligationem exaggerant aduersarij seu effectum uoti, cum interim de ipsa uoti natura sileant, quod debet esse in re possibili, quod debet esse uoluntarium, sponte & consulto conceptum. At quomodo sit in potestate hominis, perpetua castitas non est ignotum. Et quotusquisque sponte & consulto uouit? Puellæ & adolescentes priusquam iudicare possunt, persuadentur ad uouendum, interdum etiam coguntur. Quare non est æquum

K s   cam

ARTICVLI FIDEI

tam rigidè de oblatione disputare,
cùm omnes fateantur contra uoti
naturam esse, quod nõ sponte, q̄
inconsultò admittitur.

Pleriq; Canones rescindunt
uota ante annum 15. contracta,
quia ante illam ætatem non uide-
tur tantum esse iudicij, ut de per-
petua uita constitui possit. Alius
Canon plus concedens hominum
imbecillitati, addit annos aliquot,
uetat enim ante annum 18. uotum
fieri. Sed utrum sequemur, maxi-
ma pars habet excusationem, cur
Monasteria deserant, quia plurimi
ante hanc ætatem uouerunt. Po-
stremo etiam si uoti uiolatio repre-
hendi posset, tamen non sequitur,
quod coniugia talium personarum,
dissoluenda sint. Nam Augustinus
negat debere dissolui 27. quest.
4. Cap. Nuptiarum, cuius non est
leuis

PRÆCIPVI.

leuis autoritas, etiam si alij postea aliter senserunt.

Quamquam autem mandatum Dei de coniugio liberet plerumque à uotis, tamen afferunt nostri & aliam rationem de uotis, quod sint irrita, quia omnis cultus Dei, ab hominibus sine mandato Dei institutus & electus ad promouendam remissionem peccatorum & iustificationem, impius est, sicut Christus ait: Frustra colunt me mandatis hominum. Et Paulus ubique docet, iustitiam non esse quaerendam ex nostris obseruationibus & cultibus, qui sunt excogitati ab hominibus, sed contingere eam per fidem, credentibus se habere Deum placatum & propitium propter Christum, non propter ulla nostra merita.

Constat autem Monachos docuisse, quod factitiæ religiones mereantur

CUR.

ARTICVLI FIDEI

tur remissionem peccatorum & iustificationem, & quod pro peccatis satisfaciant. Quid hoc est aliud quàm de gloria Christi detrahere & obscurare ac negare iustitiam fidei? Sequitur igitur ista uota usitata, impios cultus fuisse, quare sunt irrita. Nam uotum impium, & factum contra mandata Dei non ualet, neq; enim debet uotum uinculum esse iniquitatis, ut Canon dicit.

Paulus dicit: Euacuati estis à Christo qui in lege iustificamini, à gratia excidistis, Id est, qui sentiunt quod mereantur proprijs operibus remissionem peccatorum, & q; propter propriam legis impletionem placeant Deo, nec sentiunt quòd propter Christum gratis accipiant fide donatam remissionem peccatorum per misericordiam Dei, & q; prop-

P R A E C I P V I.

propter Christum placeant Deo, hi amittunt Christum quia fiduciam debitam Christo & promissioni Dei, transferunt ad opera. Item opponunt iræ Dei, non propitiatorem Christum, sed propria opera, quare honorem debitum Christo transferunt ad opera nostra. Constat autem Monachos hoc docere, quòd suis observationibus mereantur remissionem peccatorum, quòd habeant Deum propitium propter has observationes. Quare docent confidere suis operibus, non propitiationi Christi. Hæc fiducia est impia, & cum Euāgelio pugnat, & in iudicio Dei deprehendetur esse inanis. Non enim possunt opera nostra opponi iræ ac iudicio Dei. Tantū ita placatur ira Dei, quando gratuitam misericordiā propter Christum promissam fide apprehendimus. Amittunt
igi

ARTICVLI FIDEI

igitur Christum, qui fiduciam non
in Christum, sed in opera propria
collocant.

Præterea Monachi docuerunt
suum vitæ genus statum esse perfe-
ctionis, quia obseruarent non so-
lùm præcepta, sed etiam consilia.
Hic error maximè pugnat cum E-
uangelio, quod finxerunt se præce-
ptis ita satisfacere, ut amplius eti-
am facerent. Et hinc natus est hor-
ribilis error, quod finxerunt se ha-
bere merita supererogationis. Hæc
applicauerunt pro alijs, ut satisfa-
ctiones essent pro alienis peccatis.
Hæc si quis odiosè uelit exagitare,
quàm multa commemorare possit,
quorum iam ipsos Monachos pu-
det.

Non est leue scandalum in
Ecclesia populo proponere, cer-
tum cultum ab hominibus excogi-
tatum sine mandato Dei, & doc-
cere

PRÆCIPVI.

ere, quod talis cultus iustificet homines. Quia iustitia fidei in Christum quam maximè oportet tradi in Ecclesia, obscuratur, cum illæ mirificæ religiones Angelorum, simulatio paupertatis & humilitatis, et cælibatus offunduntur oculis hominum.

Præterea obscurantur præcepta Dei, & uerus cultus Dei, cum audiunt homines, solos Monachos esse in statu perfectionis, quia perfectio Christiana est serio timere Deum, & rursus concipere magnam fidem, & confidere propter Christum, quod habeamus Deum placatum, petere à Deo, & certò expectare auxilium in omnibus rebus gerendis, iuxta uocationem, Interim foris diligenter facere bona opera, & seruire uocationi. In his rebus est uera perfectio, & uerus cultus Dei, non est in
cali

ARTICVLI FIDEI

cælibatu aut mendicitate, aut veste sordida, Ac populus concipit multas perniciosas opiniones ex illis falsis præconijs uitæ Monasticæ, audit sine modo laudari cælibatum, ideo cum offensione conscientia uersatur in coniugio. Audit solos mendicos esse perfectos, ideo cum offensione conscientia retinet possessiones, negotiatur. Audit consilium Euangelicum esse de non uindicando, ideo alij in priuata uita non uerentur ulcisci, audiunt enim consilium esse non præceptum. Alij omnes magistratus & ciuilia officia iudicant indigna esse Christianis.

Leguntur exempla hominum qui deserto coniugio, deserta reip. administratione, abdidit se in Monasteria. Id uocabant fugere ex mundo, & quærere uitæ genus quod Deo magis placeret, nec uidebant

PRAECIPVI.

debant Deo seruiendum esse in illis mandatis, quæ ipse tradidit, non in mandatis, quæ sunt excogitata ab hominibus. Bonum & perfectum uitæ genus est, quod habet mandatum Dei. De his rebus necesse est admonere homines. Et ante hæc tempora reprehendit Gerson errorem Monachorum de perfectione, & testatur suis temporibus nouam uocem fuisse, quòd uita Monastica sit status perfectionis.

Tam multæ impiæ opiniones, hærent in uotis, quòd mereantur remissionem peccatorum & iustificationem, quòd sint perfectio Christiana, quòd seruent consilia & præcepta, quòd habeant opera supererogationis. Hæc omnia cum sint falsa et inania, faciunt uota irrita,

*monastica
Vota qd co
plurimum*

L DE

ARTICVLI FIDEI
DE POTESTATE
Ecclesiastica.

Magnæ disputationes fuerunt
de potestate Episcoporum,
in quibus nonnulli incommode
commiscuerunt potestatem Eccle-
siasticam, & potestatem gladij.
Et ex hac confusione maxima bel-
la, maximi motus extiterunt, dum
Pontifices freti potestate clauium,
non solum nouos cultus institue-
runt, reservatione casuum, uiolen-
tis excommunicationibus consci-
entias onerauerunt, sed etiam reg-
na mundi transferre & Imperato-
ribus adimere Imperium conati
sunt. Hæc uitia multò antè repre-
henderunt in Ecclesia homines p̄j
& eruditi. Itaq; nostri ad contol-
landas conscientias, coacti sunt
ostendere discrimen Ecclesiasticæ
potestatis & potestatis gladij, &
docue-

PRAECIPVI.

docuerunt utramque propter mandatum Dei religiosè uenerandam & honore afficiendam esse, tanquã summa Dei beneficia in terris.

Sic autem sentiunt potestatem clauium, seu potestatem Episcoporum, iuxta Euangelium, potestatem esse seu mandatum DEI, prædicandi Euangeliij, remittendi & retinendi peccata & administrandi Sacramenta. Nam cum hoc mandato Christus mittit Apostolos: Sicut misit me pater, ita & ego mitto uos. Accipite spiritum sanctum quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis peccata, retenta sunt. Marci. 16. Ite, prædicate Euangelium omni creaturæ, &c.

Hæc potestas tantum exercetur docendo seu prædicando Euangelium, & porrigendo sacramenta,

L. 2

menta,

Potestas
uim.

ARTICVLI FIDĒI

menta, uel multis uel singulis iuxta uocationem, quia conceduntur non res corporales, sed res æternæ, iustitia æterna, spiritus sanctus, uita æterna: Hæc non possunt contingere nisi per ministerium uerbi & sacramentorum, sicut Paulus dicit, Euangelium est potentia Dei, ad salutem omni credenti. Itaque cum potestas Ecclesiastica concedat res æternas, & tantum exerceatur per ministerium uerbi, non impedit politicam administrationem, sicut ars canendi nihil impedit politicam administrationem, Nam politica administratio uersatur circa alias res quam Euangelium. Magistratus defendit non mentes, sed corpora & res corporales, aduersus manifestas iniurias, & coercet homines gladio, & corporalibus poenis, ut iustitiam ciuilem & pacem retineat.

Non

P R A E C I P V I.

Non igitur commiscendæ sunt potestates, Ecclesiastica & ciuilis, Ecclesiastica suum mandatum habet, Euangelij docendi & administrandi sacramenta. Non irrumpat in alienum officium, non transferat regna mundi, non abroget leges Magistratum, non tollat legitimam obedientiam, non impediat iudicia de ullis ciuilibus ordinationibus aut contractibus, non præscribat leges magistratibus de forma reipublicæ, sicut dicit Christus, Regnum meum non est de hoc mundo. Item quis constituit me iudicem aut diuisorem super uos? Et Paulus ait Philip. 3. Nostra politia in cœlis est. 2. Cor. 10. Arma militiæ nostræ non sunt carnalia, sed potentia Deo, in destruendas cogitationes &c, ad hunc modum discernunt nostri utriusq; potestatis officia, et iubent

L 3

utramq;

ARTICULI FIDEI

utramque honore afficere & agnoscere, utramque Dei donum & beneficium esse.

Si quam habent Episcopi potestatem gladii, hanc non habent, ut Episcopi ex mandato Evangelii, sed iure humano donatam à Regibus & Imperatoribus, & administrationem civilem suorum bonorum. Hæc interim alia functio est quam ministerium Evangelii.

Cùm igitur de iurisdictione Episcoporum quæritur, discerni debet imperium ab Ecclesiastica iurisdictione Porro secundum Evangelium, seu ut loquuntur, de iure diuino, nulla iurdictio competit Episcopis, ut Episcopis, hoc est, his quibus est commissum ministerium uerbi & Sacramentorum, nisi remittere peccata. Item, cognoscere doctrinam, & doctrinam ab Evangelio dissentientem reijcere.

P R A E C I P V I.

ſcere, & impios, quorum nota eſt impietas, excludere à communione Eccleſiæ, ſine vi humanana, ſed uerbo. Hic neceſſariò & de iure diuino, debent Eccleſiæ præſtare obedientiam, iuxta illud: Qui uos audit, me audit.

Verùm cùm aliquid contra Euangelium docent aut ſtatuunt, tunc habent Eccleſiæ mandatum Dei, quod obedientiam prohibet, Matth. 7. Cauete à Pſeudoprophetis. Gal. 1. Si Angelus de cœlo aliud Euangelium euangelizauerit, anathema ſit. 2. Corinth. 13. Non poſſumus aliquid contra ueritatem, ſed pro ueritate. Item, Data eſt nobis poteſtas ad ædificationem, non ad deſtructionem. Sic & Canones præcipiunt 2. q. 7. Cap. Sacerdotes, & Cap. Oues. Et Auguſtinus cōtra Petilianæ Episto
L 4 lam

ARTICVLI FIDEI

Iam inquit: Nec catholicis Episcopis consentiendum est, sicubi forte falluntur, aut contra Canonicas Dei scripturas aliquid sentiunt.

Si quam habent aliam uel potestatem, uel iurisdictionem in cognoscendis certis causis, uidelicet matrimonij, aut decimarum &c. hanc habent humano iure. Vbi cessantibus ordinarijs, coguntur Principes uel inuiti, suis subditis Ius dicere, ut pax retineatur.

Præter hæc disputatur, Vtrum Episcopi seu pastores habeant ius instituendi cærimonias in Ecclesia, & leges de cibis, ferijs, gradibus ministrorum, seu ordinibus &c. condendi. Hoc ius qui tribuunt Episcopis, allegant testimonium, Adhuc multa habeo uobis dicere, sed non potestis portare modò cùm autem uenerit ille spiritus ueritatis, docebit uos omnem ueritatem

P R A E C I P V I.

ueritatem. Allegant etiam exemplum Apostolorum, qui prohiberunt abstinere à sanguine, & suffocato. Allegant sabbatum mutatum in diem Dominicum cōtra Decalogum, ut uidetur. Nec ullum exemplum magis iactatur, quàm mutatio sabbati. Magnam contendunt Ecclesiæ potestatem esse, quod dispensauerit de præcepto Decalogi.

Quoties autem de hoc loco differimus, statim clamitant aduersarij, labefactata autoritate Episcoporum, fieri ἄταξιαν, non polle mores populi gubernari, non coherceri uulgi petulantiam, deniq; sequi Cyclopicam uitam, qualis ab Euripide in hoc uersu describitur

Νομαδες, ἀκοντα δουρεῖν δουρεῖα δουρεῖν.

Queruntur & abrogatis aliquibus legibus uulgus exemplum transferre ad omnes leges, & ex-

L 5

cullis

ARTICVLI FIDEI

cussis uinculis ac frenis disciplinae
sumere sibi infinitam licentiam,
quæ scandala innumera, distractio-
nes Principum, dissipationes Ec-
clesiarum, seditiones, bella, & uas-
titates parit. Denique ostendunt
quàm sit inimica generi humano
ἀναρχία, & ex hoc fonte, quantum
in omnem uitam uitiorum & cala-
mitatum exundet.

Monent igitur ad hæc tanta
mala uitanda, stabiliendam esse au-
toritatem Episcoporum, retinen-
das leges usitatas, in quibus etiam
siqua sint incommoda, hæc docent
condonanda esse communi homi-
num imbecillitati, & propter tran-
quillitatem dissimulanda, præser-
tim cum nullus constitui status
possit, qui prorsus sit sine uitio.
Allegant huc uetus illud τὸ κοινὸν
ἐν κερμίδι, μὴ κινκτεὸν. Commemo-
rant

ARTICVLI FIDEI

rant exempla, motis legibus, aut mutata politiæ forma in ciuitate Attica, Spartana, Romana & alijs, quæ clades secutæ sint. Romæ dissensiones Consulium & Tribunorum quoties ciuilia bella excitarunt?

Quamquam autem hæ Senatoriarum conciones admodum plausibiles sunt, & multorum animos aduersus nos incendunt, tamen ueris & honestissimis argumentis refutari possunt. Primum igitur petimus ut illi Accusatores nostri historiam Ecclesiæ omnium temporum intueantur, Nec putent summos uiros Prophetas & Apostolos fuisse sine sensu communi, ac adeo ferreos, ut tranquillitatem patriæ non amarint, aut adeo immanes, ut disciplinam leges, Regni εὐταξίαν non maximi fecerint, Hi uero sapientissimi, optimi, & moderatissimi.

ARTICVLI FIDEI

tissimi uiri Esaias, Ionas, Ieremias, Baptista, Christus, Petrus, Iacobus, Paulus, & intelligebant quantum bonum sit ciuilis concordia, et amabant suos, amabant patriam, magno cum dolore spectabant dissidia & dilacerationem pulcherrimæ politiæ. Quoties illachrymat Christus, loquens de discordijs & seditionibus gentis & urbis excidio. Quanquam igitur illa ciuilia officia & norant optimè, & maxime amabant Prophetæ & Apostoli, tamen cogebantur diuino mandato belligerari cum regno diaboli, proponere cœlestem doctrinam, colligere Deo Ecclesiam, & seruire salutis æternæ multorum hominum. Hæ sunt primæ leges anteferendæ ceteris omnibus, Non habebis deos alienos. Non usurbabis nomen Dei uanè. Item de filio Dei, Hic est filius meus dilectus,

lectus,

P R A E C I P V I.

lectus, Hunc audite. His legibus
necesse est obtemperare, necesse est
ueram de Deo doctrinam, ueros
cultus amplecti, & fugere errores
contumeliosos in Deum, uel si fra-
ctus illabatur orbis. Nulla res
humana his Dei mandatis antefe-
renda est, non uita nostra, non ami-
ci, non ciuium concordia.

Moises uir sapientissimus &
haud dubie politicus, imponit tri-
bui Leuiticae munus dicendi, ac
sciens qualia sint doctorum certa-
mina & pericula, praemonet de eo,
quod iudicabat esse difficilimum,
& iubet anteferri defensionem ue-
rae doctrinae. Sic enim ait Deut.
33. Hi custodient eloquium tuum,
qui parentes, liberos, fratres obli-
uiscuntur.

Experimur & ipsi non leue
onus impositum esse docentibus,
sæuitur in nostros multis locis.

Nos

ARTICVLI FIDEI

Nos ipsi duriter premimur, ipse etiam patriæ discordia nobis ingentem dolorem adfert. Sed ut dictum est, necesse est his magnis incommodis anteferre mandatum Dei, de uera doctrina amplectenda, & abijciendis erroribus. Nec nobis ignota sunt ea quæ à prudentibus de legum mutationibus scripta sunt. Meminimus illam Platonis uocem, ut delirantium parentum, ita desipientis patriæ mores ferendos esse. Sed hæc præcepta suas metas habent, Ferenda est seruitus sine impietate. Non probanda est Idolomania, non Euangelij lumen extinguendum.

Deinde cur nobis aduersarij nostri concionantur de hac moderatione, cum ipsi interim ciues, & membra Christi interficiant. Facile possunt sarcire concordiam, & ordinis autoritatem tueri, si uitiioso.

PRÆCIPUE

riofos cultus & iniustas leges abo-
lerent. Nunc dimicant non de Ec-
clesiæ salute, sed de suis opibus &
uoluptatibus. Nolunt reprehendi
ἐδωλομανίας in Missa & inuo-
catione mortuorum, quia nolunt
diminui quæstum, defendunt ua-
gas libidines, quia calibatus est
utilis retinendes opibus. Hæc ne-
mo non uidet. Quare illas Senato-
rias conciones omittant, in qui-
bus ut uerbis utar Poetæ ueteris,
σεμνοῖς λόγοισιν αἰσχράμηχανώμενοι,
specioso prætextu non toleranda
flagitia confirmare student.

Adiicio & alteram defensio-
nis nostræ partem ueram & sim-
plicem. Non facimus ἀναρχίαν.
Docemus maxime uenerandum
esse ministerium Euangelii, & obe-
dientiam ei deberi, in his quæ iuxta
Euangelium propria sunt eius
minis-

ARTICVLI FIDEI

ministerij. Impius & execrandus est, qui speciosos pedes euangelizantium pacem, non reuerenter excipit. Deinde & politica potestas, quæ gladium gerit, ornata est nostris literis. Itaq; de Anarchia, falsum crimen est.

Nunc uenio ad quæstionem propositam de legibus Episcoporum, de quibus primùm tenēda est regula certissima, quod memini liceat condere leges pugnantes cum mandatis Dei: Nota est enim Pauli sententia: Si angelus cœlestis aliud Euangelium doceat, anathema sit. Ex hoc fundamento, quod firmum & immotum est facile extrui cætera possunt. Iam tres ordines sunt decretorum Pontificiorum, Quædam decreta cogunt peccare, ut lex de calibatu, leges de priuatis Missis, in quibus fit oblatio & applicatio pro uiuis & mortuis,

PRAECIPVI.

mortuis, & opinio transubstantiationis uitiōsam adorationem parit, mandata de inuocatione mortuorum. De his legibus facile est iudicium, quia enim apertē pugnāt cum mandatis Dei, regula sequenda est Apostolorum, Oportet Deo magis obedire quā hominibus.

Secundus ordo est rituum, qui de rebus sua natura medijs loquuntur, ut sunt leges de ciborum & dierum discrimine, & similibus rebus. Cū his rebus adduntur opiniones falsæ, non iam sunt mediæ. Assuunt autem aduersarij alij magis, alij minus absurdas opiniones, falsas tamen, propter quas & leges illæ & ritus abijciendi sunt, ne confirmentur uitiōsi cultus. Plurimi fingunt opera humanarum traditionum, ut satisfactiones & similia mereri remissionem peccatorum. Hæc opinio apertē falsa est,

M

sa est,

ARTICVLI FIDEI

fa est, transfert enim beneficium Christi in humanas caerimonias, Nec opus est longa refutatione, uno Pauli fulmine contenti simus. Euacuati estis à Christo qui in lege iustificamini, excidistis à Christo. Hæc sententia satis docet, homines non mereri remissionem peccatorum proprijs operibus uel diuinæ legis uel traditionum humanarum.

Alij admoniti, quantum primus hic error habeat absurditatis, incipiunt uerecundius loqui de traditionibus, Sed tamen errorem non tolerandum retinent, dicunt hæc opera, etsi non merentur remissionem peccatorum, tamen esse cultus Dei, id est opera, quorum finis sit immediatus, ut per ea Deus honore adficiatur. Acerrimè resistendum est & huic errori, Christus enim aperte dicit: Frustra

PRAECIP VI.

stra colunt me mandatis hominum. Et Paulus expresse damnat ἑθελουθησκίας ad Colloſſenſes. & cū oporteat cultus Dei in fide fieri, neceſſe eſt nos habere Dei uerbum, quod reſtetur opus Deo placere. Quomodo enim poteſt conſcientia Deo offerre opus, ſi non extat uox Dei, quæ oſteudat Deum ſic uelle coli, uelle hoc honore adfici. Sed hanc de fide doctrinam impij homines non intelligentes, omnibus ſeculis horrenda audacia finxerunt cultus, ſine mandato & uerbo DEI, quod ſi fieri licet, non poteſt dici cauſa, cur non placeant DEO, Ethnica ſacrificia, maſtationes canum, hoſtiæ lamſacenæ, & alia portenta. Quo ruit humana audacia non ſolum apud Ethnicos, in fingendis cultibus, ſed etiam in Pontificio cœtu excogitatis

Ma tatis

ARTICVLI FIDEI

tatis subinde nouis & absurdis cæ-
 rimonijs, in inuocatione mortuo-
 rum, in ueneratione sanctorum, in
 Monachorum βασιολογίαις. Simus
 igitur uigilantes hoc loco, nec si-
 namus Ecclesijs obtrudi leges,
 quæ proponunt opera sine man-
 dato Dei, tanquam cultus & iu-
 stitias. Et cùm hanc de cultibus
 opinionem assuant omnes aduer-
 sarij, etiam qui uerecundissimè lo-
 quuntur, sciamus pium opus esse,
 reclamare & uiolatione talium tra-
 ditionum exemplum ostendere,
 ex quo p̄ij discant, quid sentien-
 dum sit. Sicut de Attalo scribit
 Eusebius, diuinitùs iussum esse,
 ut alteri cuidam diceret uescenti
 tantùm pane, sale & aqua, ut cibis
 communibus uteretur, ne alijs er-
 rorem offunderet.

Porro hic secundus error, de
 cultu, latè uagatus est. Multi enim
 in Ec-

PRAECIPVI.

in Ecclesia decepti sunt κακοζηλῖαι
 Leuiticarum caerimoniarum, ac
 putauerunt in nouo testamento
 oportere similes aliquos ritus esse,
 & hos esse cultus Dei, seu res per
 quas uelit Deus se honore adfici,
 & iustitias esse. Ideoq̄ tribue-
 runt Episcopis autoritatem tales
 ritus & cultus instituendi. Hunc
 Pharisaicum errorem Christus &
 Apostoli taxarunt, qui docent cul-
 tus in nouo Testamento esse pœ-
 nitentiam, timorem Dei, fidem, &
 opera decalogi, ut Paulus inquit,
 Regnum Dei non est esca & potus
 sed iustitia & pax & gaudium in
 spiritu sancto. Qui enim in his
 seruit Christo, placet Deo, & pro-
 batus est hominibus. Monachi
 se Nazareos esse fingebant. Sa-
 crificuli pro mortuis sacrificantes.
 fingebant se imitari Aharonem
 offerentem. Sed hæc exempla

M 3

NON

ARTICVLI FIDEI

non conueniunt. Monachorum ritus, & uenditæ sacrificulorum Missæ nullum habent uerbum Dei, Imò admixtæ sunt multæ absurdæ opiniones, quas in Ecclesia taxari necesse est.

Tertius error est opinio necessitatis, Qua imaginantur Ecclesiam esse similem cæteris politijs humanis, cogitant regnum esse, in quo Episcopi ut Reges, potestatem habeant condendi leges nouas extra Euangelium, & his necessario obediendum esse, sicut Regum legibus necessario obediendum est, præsertim cùm hæc uita hominum carere cærimonijs non possit. Et hæc opinio necessitatis sæpe excitauit certamina, dum suos quisq; ritus humanos tanquam necessarios defendit. Sed Christus & Apostoli docent tales ritus, sine manda-

PRÆCIP VI.

mandato Dei propositos, non habendos esse pro rebus necessarijs. Contra hanc libertatem sancitam & constitutam autoritate diuina, non est recipienda opinio quòd uiolatio traditionum mediarum extra casum scandali sit peccatum. Huc pertinet dictum Pauli: Nemo uos iudicet in cibo, potu, uicibus diei festi &c. Nam iudicare significat obligare conscientias, & damnare non obtemperantes. Item ad Galatas. 5. Stare in libertate, qua Christus uos liberauit &c.

Hactenus dictum est, quatenus non liceat aut condere traditiones aut adprobare. Quærat igitur aliquis, an uitam hanc hominum sine ordine, sine ritibus esse uelimus? Nequaquã. Sed docemus pastores ueros Ecclesiarum posse in Ecclesijs suis publicos ritus insti-

M 4

tuere,

ARTIC VLI FIDEI

tuere, sed tantum ad finem corporalem, hoc est boni ordinis causa, uidelicet ritus utiles ad docendam multitudinem, ut certos dies, certas lectiones, & siqua sunt similia, sed sine superstitione, & sine opinione necessitatis, ut antedictum est. Et has ordinationes uiolare extra casum scandali, non ducatur esse peccatum, Sed si cum scandalo uiolentur, ubi Ecclesiae recte constitutae sunt, nec error est in doctrina, sciat uiolans tali loco se peccare, quia Ecclesiae recte constitutae tranquillitatem perturbat, aut alios a uero ministerio abducit. Haec ratio satis munit auctoritatem utilium traditionum, & non inijcit laqueum conscientijs.

Sic Ecclesia initio certos dies ordinauit, diem Dominicum, Natalem Christi, Pasca, Pentecosten
&c.

PRÆCIP VI.

&c. Nec dispensauit Ecclesia de decalogo, sed autoritas diuina cærimonias legis Mosaicæ abrogauit, & tamen populum scire oportet quando conueniendum sit, ad Euangelium, & ad Christi cærimonias. Ideo aliqui dies constituti sunt, sine illis opinionibus de quibus supra diximus. Ac manet in decalogo genus ut aliquibus temporibus conueniamus ad hæc pia exercitia, species uerò quæ erat cærimonia, libera est, Ideo non retinuerunt Apostoli septimum diem, sed maluerunt uti primo, ut de libertate & de resurrectione Christi pios admonerent.

Ea quæ obijciuntur, facile dilui possunt. Apostolorum decretum de Idolothytis & scortatione est mortale & perpetuum. Quod autem addiderunt de sanguine & suffocato, scandali ratio, eo tem-

M. 5.

poro

ARTICULI FIDEI

pore habita est, Nam mos erat etiam ante Apostolos, ut domiti à Iudæis abstinere sanguine & suffocato. Nihil igitur noui adiunctis ad societatem suam imponebant, sed usitarum ritum ueterem & gratum utriusq; Iudæis pijs & socijs, nondum mutarunt.

Quid Christus ait: Adhuc multa uobis dicere habeo, certè non de futilibus cærimonijs Pontificum intellexit, nec de nouis articulis fidei, sed de eo ipso Euangelio illustrando, quod iam tradiderat. Ideo postea addit de officio Spiritus sancti, non allaturum esse aliud doctrinæ genus, sed luce sua perfusurum mentes Apostolorum, ut Euangelium de uoluntate Dei iam traditum intelligerent. Ideo ait Ioan. 14. Ille uos docebit omnia, & rediget uobis in memoriam omnia quæ dixi uobis. Item
Non

PRÆCIPVI.

Non loquetur à seipso, sed quæ au-
dit, loquetur.

Obijciuntur & alia dicta quæ
præcipiunt de obedientia. Obe-
tite præpositis uestris. Toties re-
spondimus maximè necessariam
esse obedientiam in ijs quæ propria
sunt ministerij diuinitus manda-
ti. Nam hæc dicta non constituent
Episcopis regnum extra Euange-
lium. Christus dedit eis certa
mandata, is iubet nos parere,
Deinde etiam prohibuit institui
nouos cultus. His uetat parere. Me-
tæ sunt constitutæ intra quas &
autoritas pastorum & nostra obe-
dientia consistere debet. Sed has
metas audacissimè tollunt Epi-
scopi, qui triplicem sibi arrogant
potestatem, qua confirmant perni-
ciosissimos errores, uidelicet Regi-
am seu prætoriam potestatem
interpretandæ scripturæ, deinde
potestatem

*Triplicem
Potestatem*

1.

11

ARTICVLI FIDEI

3. potestatem instituendi cultus, ter-
tio, Regiam potestatem ferenda-
rum legum. Ita transformant Ec-
clesiam in humanam politiam, ima-
ginantur, ut in regno, Princeps aut
Prætor est legis interpret, & ut
princeps habet potestatem feren-
dæ nouæ legis, ita in Ecclesia oportere similem esse Episcoporum po-
testatem. Nec uolunt Eccle-
siam multis literis, ut dicunt, Pro-
phetarum et Apostolorum guber-
nari, quæ cùm interdum non satis
explicent ea quæ proponunt, am-
biguitas parit dissensiones ac dis-
cordias. Contendunt igitur opus
esse uoce regia seu prætoria, scri-
ptum ambiguum interpretante.
Et nisi huic interpretationi neces-
sario parendum esset, nullum fore
controversiarum & dissidiorum
finem. Item, nisi pro temporum
ratione leges condere possent, qua-
lis esset

P R A E C I P V I.

lis esset ἁταξία. Hæc uerbis ornantur, & sunt πιδανᾶ, quia sunt imitatio humanarum politiarum, Et hæ imaginationes omnibus ætatibus inde usq; ab initio mundi nocuerunt Ecclesie & semper nocent. Ideo pñ admonendi sunt, ne his præstigijs capiantur, Deus uult Ecclesiam regi suo uerbo tradito per Christum & Apostolos, et hanc suam uocem uult sonare per ministros. Et quanquam sapientiam continet positam extra conspectum rationis, tamen ipse sermo propheticus & Apostolicus certus est, & non ambiguus, Ideo ait Petrus, Rectè facitis attendentes sermoni prophético, tanquam lucernæ in tenebris. Habet etiam Ecclesia donum interpretationis, id est, intellectum cœlestis doctrinæ, Sed id donum non est alligatum ad Episcoporum titu

ARTICVLI FIDEI

milis regiae & praetoriae, sed eruditi in uerbo Dei & renati spiritu sancto ubicunq; sunt, adsentiantur uerbo Dei, & id intelligunt, alij magis, alij minus. Ergo prudenter de illis uallis pontificiae potentiae iudicandum est. De legibus breuiter dicit Petrus, Quid tentatis Deum, imponentes iugum &c.

Complexi sumus summam doctrinae Euangelicae necessariam Ecclesijs, Nec dubitamus has ipsas sententias nostras uere esse doctrinam in scriptis Prophetis & Apostolicis traditam, & consensum catholicae Ecclesiae Christi, cui etiam eruditiores scriptores Ecclesiastici testimonium saepe perhibent. Ac offerimus nos ad explicationem longiorem, ubicunq; opus erit. Oramus autem Deum Patrem Domini nostri Iesu Christi, ut ipse

PRÆCIPVI.

ut ipse Ecclesiam suam, sanguine
Filij redemptam, gubernet, seruet,
purget & augeat. Amen

Cæsareæ Maiest. V.

Fideles & subditi.

Ioannes Dux Saxoniae Elector.
Georgius Marchio Brandenbur-
gensis.

Ernestus Dux Luneburgensis.

Philippus Landgravius Hessor.

Ioannes Fridericus Dux Saxoniae.

Franciscus Dux Luneburgensis.

Vuolfgangus Princeps ab An-
halt.

Senatus Magistratusq; Nurnber-
gensis.

Senatus Reutlingensis.

INDEX

I N D E X

Monstrans loca Patrum, & Canonum, & historias Hæreticorum, & alias, quæ in Confessione augustana, citatæ sunt.

EX PRIMO ARTI- C V L O.

Decretum Nicenæ Synodi de unitate essentia diuinæ & de tribus personis) extat in Theodoreti lib. 1. cap. 12. Socratis lib. 1. cap. 8. Historiæ Ecclesiasticæ lib. 10. cap. 6. & Tripartitæ lib. 2. cap. 9. Celebrata est autem hæc Synodus anno Christi 330. in Bithyniæ urbe Nicæa, ubi ex Imperatoris Constantini Magni edicto, trecenti decem & octo Episcopi conuenerunt, ut de Samosatani, Arii, & Nouati dogmatibus confessionem ederent.

Ab his scriptum est Symbolum Nicænum, quod post annos 55. in Synodo Byzantina, additis quibusdam uerbis, & illustrato articulo de Spiritu sancto, repetitum est. Et omnibus postea seculis, in Ecclesia Christiana, ueræ
& ore

Et orthodoxæ fidei de diuinitate Filij Dei, regula et norma fuit.

Adscribemus igitur hoc quoque in loco uerba Symboli, Sicut ex Nicænæ et Bizantinæ Synodi præscripto in tēplis usitate cani solet.

CREDO in unum Deum, Patrem omnipotentem, factorem cœli et terræ, uisibilem omnium et inuisibilem. Et in unum Dominum IESUM CHRISTUM, Filium Dei unigenitum, et ex Patre natum ante omnia secula, Deum de Deo, Lumen de lumine, Deum uerum de Deo uero, genitum non factum, consubstantialē Patri, per quem omnia facta sunt, Qui propter nos homines, et propter nostram salutem descendit de cœlis, et incarnatus est de spiritu sancto, ex Maria uirgine, et homo factus est, passus etiam sub Pontio Pilato ac sepultus est, et tertia die resurrexit, Ascendit in cœlos, sedet ad dexteram Patris, inde uenturus est cum gloria iudicare uiuos et mortuos, Cuius regni non erit finis. Credimus in SPIRITUM SANCTUM, Dominum et uiuificantem, ex Patre procedentem, cum Patre et Filio adorandum et glorificandum, Qui locutus est per Prophetas, Et unam Catholicam et Apostolicam Ecclesiam. Confitemur unum Baptisma in remissionem peccatorum,

N

et ex

Et expectamus resurrectionem mortuorum, et
vitam futuri seculi, Amen.

Damnant MANICHAEOS) qui
finxerunt duos esse DEOS, pariter aeternos
et eiusdem potentiae, Alterum Bonum, au-
thorem rerum bonarum, quem φῶς .i. lu-
cem nominabant. Alterum Malum, à quo om-
nes res malae, coniugium, imperia, leges Mosai-
cae, et Prophetae orti essent. Nomen accepit
haec secta à Mane Persa, quem Manichaeum
aliqui uocant. Is Aureliani Imperatoris tem-
pore, circa annum Christi 275. dogmata illa
sparsit, quae tamen multis annis antè, per Mar-
cionem et Cerdonem Roma et alibi dissemi-
nata et à D. Irenæo, Tertulliano et alijs re-
futata erant. Integram Manichaeae sectae
historiam et Refutationem inuenient studiosi
apud Epiphanium lib. 2. Tomo 2. et apud
Augustinum Tomo 6.

Valentinianos) seu Gnosticos, qui
triginta Deos, seu 15. paria Deorum confin-
xerunt, Βύθον καὶ σίγκην, νοῦν καὶ ἄλυσαν,
λόγον καὶ ζωὴν, ἀνθρώπων καὶ ἐκ-
κλησίαν, παράκλητον καὶ πίσιν, πατρικὸν
καὶ ἑλπίδα εἶς.

Nomen

Nomē accepit hæc Secta à Valentino natione
Aegyptio (ut Epiphanius scribit) qui circa an-
num Christi 150. sub Imp. Antonino Romæ
uixit. Et acceptas à Basilidæ, Saturnino, Carpo-
crate & alijs, fanaticas & prodigiosas opini-
ones sparsit, Quarum enumerationem, & Re-
futationem integram, studiosi apud Irenæum
lib. 1. & sequentibus, & apud Epiphanium
libro 1. Tomo. 2. inuenient.

Arianos) ortus ab ARIO, Presbytero et
Doctore in Schola Ecclesiæ Alexandrinæ. Qui
docuit, Filium Dei dominum nostrum Iesum
Christum, non esse uerè & naturâ Deum, ex
substantia Dei Patris genitum, & coæternum
patri, sed esse summam creaturam ex nihilo
conditam. Etsi autem hic error, uiuente
adhuc Ario, in Nicæna Synodo damnatus est
anno Christi 330. tamen multis annis post la-
tissimè in toto oriente & Africa propagatus
est, donec tandem Mahometica impietas inde
per Sergium Monachum Arianum extracta
est.

Historiam Arii, & Nicænæ Synodi, inte-
gram, legant studiosi, continua seria exposi-
tam, in Tripartita, à lib. 1. cap. 12 usq; ad libri
tertij caput decimum. Item in Epiphaniij lib. 2.
Tomo 2.

N 2

Euno 2

Eunomianos) Arianorum secta fuit ab Eunomio Cyzici Episcopo nomen adeptā, Qui, cum ceteri Ariani concederent Filium Deo patri similem esse, sicut in Synodo Syrmienſi (quæ anno Christi 356. post Nicenam 26. celebrata est) pro uoce ὁμοῶσιος uox ὁμοιος substituta est: ipse acerrimè cōtendit Filium per omnia Patri dissimilem esse, Quia nullo modo creatura possit similis esse Creatori. Hanc hæresin tribus libris refutauit Basilius. Et crebra Eunomij mentio fit in Historia Eccles. Tripart: lib. 5. cap. 13. 34. 37. lib. 7. cap. 17. 18.

Mahometistas) Mahomed circa annum Christi 620. sub Heraclio Imp. in Arabia Petrea exortus est. Qui cum largitionibus sibi Milites ab Heraclio dimissos adiunxisset: ut facilius eos, sublatis Religionum dissidijs, in officio concordēs retineret, adiutus opera Sergij Monachi Ariani, Formam doctrinæ popularem & rationi consentaneam condidit, ex Iudaica, Christiana & Ethnica Religione consutam, in qua articulum de tribus personis diuinitatis & duabus in Christo naturis planè remouit. Et unam tantum personam esse Deum affirmat, Christum uerò excellentem doctorem à Deo missum, sed non uerè & natura Deum esse.

esse. Hæc & alia dogmata popularia auidissime Arabes, Saraceni, Persæ, & postea Turcæ amplexi sunt. De Mohometi origine quædam recitantur apud Iohannem Zonaram lib. 3. Annalium in historia Heraclij. Et passim extat scripta à F. Ricardo refutatio & alia excerpta Alcorani.

Damnant & Samosatenos) ortos à Paulo, qui in urbe Syriæ Samosata (quæ Luciani etiam patria fuit) natus, & Ecclesiæ Antiochenæ Episcopus fuit, circa annum Christi 270. Is docuit in Christo humanam tantum naturam fuisse, & λόγος, in primo capite Iohannis non significare personam à Patre distinctam, sed tantum deliberationem seu decretum Patris de Creatione & Redemptione, seu Verbum euanesceus. Historiam legant studiosi in Eusebio, lib. 7. cap. 23. 24. 25. 26. & Epiphano lib. 2. Tomo. 2.

Veteres & Neotericos) Nostra ætate Samosateni hæresin, editis in Germania & Gallia scriptis renouauit Michaël Seruetus Arago Hispanus, qui anno Christi 1553. die 17. Octobris Geneuæ in Sabaudia combustus est.

Ex II. Articulo.

Ns

Dame

Damnant Pelagianos) ortos à Pe-
lagio Britanno, qui cum Romæ Monachus es-
set, circa annum Christi 400. & postea, docu-
it vires naturæ integras & sine peccato nasci,
& posse hominem, proprijs liberi arbitrij ui-
ribus, Legi Dei satisfacere, & coram Deo iu-
stum & sine peccato esse, etiam sine auxilio
gratiæ & spiritus sancti. Sed ideo donari
spiritum sanctum, ut facilius Legi à nobis satis
fieri possit. Hos errores accuratè refutauit
Augustinus multis libris, qui in septimo Tomo
Operum ipsius collecti sunt. Item Synodus
Carthaginensis & Mileuitana, quarum acta &
epistola de hac controuersia extant.

Ex III. Articulo.

Ambrosius enim inquit, Hoc
constitutum est à Deo, ut qui cre-
dit in Christum saluus sit, sine ope-
re, Sola fide, Gratis accipiens remis-
sionem peccatorum.) Hæc sententia extat
statim in principio Commentariorum in prio-
ris epistolæ ad Corinthios caput primum. To-
mo 5. Pag. 244. Passim autè similes sententiæ
quæ soli Fidei iustificationem tribuunt, in Am-
brosio

brofio, ad Rom. 3. 4. 10. 11. 2. Corinth. 3.
2. Timoth. 2. in Augustino, in Basilio, Hilario,
Chryfostomo, Eusebio, imo etiam in Origine ac
Bernardo extant.

Ex VIII. Articulo.

Damnans Donatistas) Nomen ac-
ceperunt à Donato quodam Numida, Qui
cùm Cæcilianus chartagine contra ipsius uo-
luntatem Episcopus electus esset, suam factio-
nem ab eo seiunxit electo proprio Episcopo
Maiorino. Huic Donatus successit, priori
ἐπισκοπος sed multum eo doctior & elo-
quentior, qui acerrimè contendebat, non esse in
hac uita Ecclesiæ admixtos malos. Et Sacra-
menta per malos administrata inutilia esse. Ideo
baptizatos à Ministris, quorum mores uitiosi
essent, necessariò rebaptizandos esse.

Hos errores recitat & acerrimè refutat
D. Augustinus multis libris, qui initio Tomi 7.
operum ipsius extant.

Ex XII. Articulo.

Damnans & Nouatiani) orti à
Nouato, qui primū Carthaginensis, postea Ro-
mana Ecclesiæ presbyter fuit, ubi cū Cornelius

N 4

Epis

Episcopos eos, qui metu suppliciorum nega-
uerant, & tamen ad pœnitentiam redibant, re-
ciperet: Nouatus se ab eo sciunxit & conten-
dit, Lapsos nequaquam recipiendos esse. Vi-
xit circa annum Christi 254. Historia Nouati,
& totius controuersie pia dijudicatio, extat
apud Cyprianum lib. 2. Epist. 8. Et lib. 4. E-
pist. 2. Et apud Epiphanium lib. 2. Tomo 1.
Item Eusebium lib. 6. cap. 33. 34.

Ex Articulo XVIII.

Augustinus lib. 3. Hypognoستي-
con) Tomo 7. operum Augustini, pag 296.

Ex XX. Articulo.

Augustinus multis uolumini-
bus defendit gratiam & iustitiam
Fidei contra merita operum)
in libro de Spiritu & Litera, De natura &
Gratia, In 6. libris contra Iulianum, in tribus
libris De peccatorum meritis & remissione,
In quatuor libris contra duas Pelagianorum
epistolas &c.

Similia docet Ambrosius: sic enim inquit de
Voca-

Vocatione gentium: Vilesceret redemptio sanguinis Christi) lib. 1. cap. 5. Tom. 2. pag. 13.

Sic enim ait Ambrosius, Fides bonæ uoluntatis & iustæ actionis genitrix est) lib. 1 de uocatione Gentium, cap. 8. statim in principio.

Et Ecclesia canit: Sine tuo numine, nihil est in homine, nihil est innoxium) In Hymno ad Spiritum sanctum, Qui cum omnium piorum cognitione dignissimus sit, integrum ascribam.

Veni sancte spiritus, & emitte coelitus, lucis tuæ radium. Veni pater pauperum, ueni dator munerum, ueni lumen cordium. Consolator optime, dulcis hospes animæ, dulce refrigerium. In labore requies, in æstu temperies, in fletu solatium. O lux beatissima, reple cordis intima tuorum fidelium. Sine tuo Numine, nihil est in homine, nihil est innoxium. Laua quod est sordidum, riga quod est aridum, sana quod est saucium. Flecte quod est rigidum, foue quod est frigidum, rege quod est deuium. Da tuis Fidelibus, in te confidentibus, sacrum septenarium. Da uirtutis meritum, da salutis exitum, da perenne gaudium.

N s DE

DE VTRAQVE SPECIE.

Cardinalis Cusanus recitat, quando sit approbatus mos utendi altera specie) Locus est in tertia epistola ad Boëmos. Floruit autem Nicolaus, cui à patrio pago, Cusa, ad ripam Mosellæ sito, cognomen Cusani tribuitur, tempore concilij Basiliensis, uir in lingua Latina, Græca & Ebræa, & in Mathematicis ac tota Philosophia excellenter doctus: Obijt anno Christi 1464.

Cyprianus aliquot locis testatur populo sanguinem datum esse) lib. 2. epist. 3. In calice dominico sanctificando & plebi ministrando. Libro 4. epist. 6. ad plebem Thibarinam. Idcirco quotidie calicem sanguinis Christi bibere Christi milites debent, ut possint & ipsi propter Christum sanguinem fundere. Item in Sermone de Lapsis, Quod non statim ore polluto domini sanguinem bibat, sacerdotibus sacrilegus irascitur.

Idem testatur Ieronimus, qui ait) in Commentarijs in Sophonia cap. 3. Tom. 6. fol. 98.

Imo.

Imò Gelasius Papa mandat ne
diuidatur Sacramentum) Distin. 2. de
consecrat. cap. Comperimus quod quidam,
sumpta tantummodo Corporis sacri portione,
à calice sacrati cruoris abstineant, qui aut in-
tegra Sacramenta percipiant, aut ab integris
arceantur. Quia diuisio unius eiusdem my-
sterij, sine grandi Sacrilegio non potest prouenire.

Vt testantur Canones dist. 8.
cap. Veritate, cum sequentibus)
Verba Canonis sunt: Veritate manifesta cedat
consuetudo ueritati. Item, Nemo consuetudi-
nem rationi & ueritati præponat. Item, Si
consuetudinem fortassis opponas aduertendum
est, quod dominus dicit, Ego sum uia ueritas
& uita. Non dixit: ego sum consuetudo, sed
ueritas. Et certe, ut beati Cypriani utamur
sententia, Consuetudo quantumuis uetusta,
quantumuis uulgata, ueritati omnino est post-
ponenda. Et usus, qui ueritati est contrarius, est
abolendus.

DE CONIUGIO SA- CERDOTVM.

Pitra.

Pius Papa dixisse fertur: Fuisse aliquas causas, cur ademptum sit Sacerdotibus coniugium, sed multo maiores esse causas, cur reddi debeat: Sic .n. scribit Platina:) in uita Pij Pontificis, circa finem. Præfuit autem Pius Ecclesiæ Romanæ anno Christi 1460 Aeneas Syluius ante dictus, Senensis natione, cuius Historia Boëmica & Epist. 430. lecta dignissimæ, & alia scripta extant. Huius Pij II. & omnium priorum Pontificum Romanorum uitas scripsit Baptista Platina Cremonensis, qui Pij Pontificis abbreviator & postea Sixte IIII. Bibliothecarius fuit. Obijt anno 1481.

Archiepiscopus Moguntinus publicaturus edictum Romani Pontificis de ea re, penè ab iratis Sacerdotibus per tumultum oppressus est) Historia extat apud Nauclerum Volumine 2. in fine Generationis 36.

Sed etiam præsentia Coniugia, contra ipsos etiam Canones, non tantum à Synodis, uerum etiam ab ipsis Pontificibus factos, distraherentur) Canon ex Synodo Charta-
ginens

gūnensi sexta, circa annum Christi 420. celebra-
brata, citatur disti. 84. cap. cūm de quorundā.
Verba Canonis sunt: Placuit Episcopos, Pre-
sbyteros & Diaconos, secundum priora statu-
ta, etiam ab uxoribus abstinere. Quod nisi fe-
cerint, ab Ecclesiastico remoueantur officio.
Pontificis Ciricij Canon recitatur distin. 82.
cap. Proposuisti & sequentibus. ubi insulse eti-
am Pauli dictum contra coniugium Sacerdo-
tum allegatur, Qui in carne sunt, Deo placere
non possunt. Nam in carne esse, est indulgere
uitiosis inclinationibus & cupiditatibus carnis,
quæ lege Dei prohibita sunt. At coniugium à
Deo ipso institutum & Sacerdotibus etiam
præceptum est.

Ipsi Canones ueterem rigo-
rem interdum posterioribus tem-
poribus propter imbecillitatem ho-
minum, laxandum esse dicunt)
disti. 34. cap. Fraternalitatis. Verba Canonis
sunt. Quamuis multa sunt, quæ in huiusmodi
casibus obseruari Canonice iubeat sublimitatis
autoritas: tamen quia defectus nostri corporis,
quibus non solum merita, sed corpora ipsa ho-
minum defecerunt, districtio illius non pa-
titur manere censuram, & ætas illius de quo
agitur,

igitur, futurae incontinentiae suspicionem adferre dimoscitur: ut ad Diaconatus ordinem possit prouehi, concessisse nos noueris.

Item 1. q. 7. cap. Requiritis. Nisi rigor disciplinae quandoq; relaxetur ex dispensatione misericordiae. Multa enim Ecclesia tolerat pro tempore, pro persona intuitu pietatis, uel necessitatis, siue utilitatis & pro euentu rei: &c.

Cyprianus suadet, ut mulieres nubant, quæ non seruant promissam castitatem) lib. 1. Epist. 11. Pudice & caste sine ulla fabula perseuerent. Ita fortes & stabiles præmium uirginitatis expectent. Si autem perseuerare nolunt, uel non possunt, melius est, ut nubant, quam in ignem delicijs suis cadant &c.

Aequitate quadam utuntur ipsi Canones erga hos, qui ante iustam ætatem uouerunt) dist. 77. cap. Placuit, ut ante 20 annos ætatis, nec diaconi ordinentur, nec uirgines consecrentur. Item, 20. q. 1. cap. Sanctimonialis ante annum 40. non ualentur.

DE MISSA.

Sicut Ambrosius ait: Quia semper

per pecco, semper debeo accipere
medicinam) *lib. 5. de Sacramentis, cap. 4.*
Tom. 4. pag. 44.

Chrysoſtomus ait: Sacerdotem
quotidie stare ad altare, & alios ad
communionem accersere, alios ar-
cere) *in Commentarijs in 10. cap. epistolæ ad
Ebræos, columna 1443. Et in primum caput
ad Ephesios, col. 793.*

DE CONFESSIOE.

Nam in decretis) *de Pœnitentia disti.
1. fol. 482.*

Citatur Chrysoſtomus, qui sic
ait. Non tibi dico, ut te prodas in
publicum) *in Commentarijs in Epistolam
ad Ebræos. Et similis sententiæ apud eundem
extant in enarratione Psal. 50. Homil. 2. Et in
sermone de Pœnitentia & Confessione. Item,
Homil. 31. & 41.*

Glosa de Pœnitentia, Distin.
3. cap. Consideret, fateatur humani
iuris esse Confessionem) *Verba glossæ
sunt: Melius dicitur Confessionem institutam fu-
isse quadam Vniuersalis Eccl. siæ traditione,
potius quam ex noui uel ueteris testamenti au-
thoritate.*

DE

DE DISCRIMINE

CIBORVM.

Gerson scribit multos incidisse in desperationem, quosdam etiam sibi mortem consciuisse, Quia senserant, se non posse satisfacere traditionibus) in libro de vita spirituali animæ, Tomo tertio operum Gersonis. Fuit autem Iohannes Gerson Cancellarius Parisiensis, & interfuit Concilio Constantiæ celebrato, ante annos 146.

Gerson & alij grauiter questi sunt, se his rixis traditionum impediri) Num. 62. litera D. Textibus Traditionum adeò fixi, adeò pressi coherent, ut ad leges naturales & diuinas, secundum quas adæquari humanas & moderari necesse est, non assurgant. Item, Num. 10. litera S. & in libro de vita spirituali Animæ. Num. 61. litera I. Hoc animaduertens & pia compassione deplorans D. Augustinus ad Ianuarium & c. Si tuo tempore sic dolebas, ô sapiens Augustine, quid nostra tempestate dixisses, ubi pro uarietate & motu capitum, incredibilis est uarietas & dissona multiplicitas onerum huiusmodi seruilium
& hu

et humanarum, pro ut loqueris, praesumptio-
rum. Inter quas, uelut inter laqueos animarum
et ligantia retia, uix quisquam securus et in-
deprehensus inceserit. Haec est querela, qua-
lem olim apud deuotum Bernardum detule-
runt quidam etc.

Augustinus uetat onerare con-
scientias huiusmodi obseruationi-
bus) Epist. 118. ad Ianuarium. Totum hoc
genus rerum liberis habet obseruationes, et
indifferenter est habendum, et pro eorum,
inter quos uiuunt, sociate seruandum est.

In Oriente alio tempore serua-
uerunt Pascha quam Romae)
Eusebius lib. 5. cap. 23. 24. Et Tripart. lib. 9.
cap. 37. 38.

Irenaeus inquit: Dissonantia Ieiunij,
fidei consonantiam non soluit)
citatur ab Eusebio lib. 5. cap. 24.

Sicut & dist. 12. Gregorius Pa-
pa significat, talem dissimilitudi-
nem non laedere unitatem Ecclesiae)
in Epistola ad Augustinum Anglorum Epi-
scopum. Nouit fraternitas tua Romanae Ec-
clesiae consuetudinem, in qua se nouit esse nu-
tritam: Sed mihi placet, ut siue in Romana, siue
in Gal-

O

in Gal-

in Gallica, siue in qualibet Ecclesia inuenisti,
quod plus omnipotenti DEO possit placere,
sollicitè eligas.

In historia Tripart. lib. 9. recitantur hæc
uerba: Mens Apostolorum fuit, non de diebus
festis sancire, sed prædicare bonam conuersa-
tionem & pietatem) Tripartit. lib. 9. cap. 38.

DE VOTIS MONA- chorum.

Augustini tempore libera erant
Collegia) teste Posidonio in uita Augustini,
cap. 11.

Hæc uincula multis ante iustam ætatem
contra Canones iniecta sunt) distin. 77. cap.
Placuit, ut ante 20. annos ætatis nullæ uirgines
consecrentur. 20. q. 1. cap. Placuit ut ante
25. annos non consecrentur. Alius Canon ante
40. annos non uult uirginem uelari.

Canones dicunt, in omni uoto
ius superioris excipi) 33. q. 5. cap. Ma-
nifestum est ita legem statuisse, Fœminam sub
uiro esse, ita ut nulla eius uota ualeant, nisi uir
author fuerit permittendo. Item, 20. q. cap. 4.
Monacho non licet uota uouere, sine consensu
Abbatis sui. Item, Gerson in tractatu de Esu
carnium: In uotis aut legibus positiuis, ista
semper exceptio subintelligitur, nisi ubi con-
tra Dei

tra Dei superioris præceptum, cuius finis est
caritas, militarent.

Nota est historia de Rege Ara-
gonum reuocato ex monasterio)
Raymirus II. filius sanctij III. Regis Arago-
niæ, primum Monachus S. Pontij in Gallia fuit:
postea dispensatione Pontificis, fratri Petro, si-
ne prole mortuo, in Regnis Aragoniæ, & Na-
uarræ successit, & unicam filiam genuit, nu-
ptam postea Raymundo, Comiti Barcinonensi,
quem hæredem instituit, circa annum Christi
1145.

Similis historia in Chronico Poloniæ ex-
tat de Casimiro filio Miezlai Regis Poloniæ,
qui ex Monasterio Cluniacensi ad Regnum Po-
loniæ reuocatus est, anno Christi 1042. tem-
pore Henrici III. Imp.

Pleriq; Canones rescindunt uo-
ta ante annum 15. contracta) 20. q.
2. cap. Firma, & cap. Illud autem: Si in minori
etate Filij Monasterio oblati fuerint, 15. anno
à prælatis interrogentur utrum in habitu
permanere uelint an non. Si reuerti ad secu-
larem habitum uoluerint, redeundi licentia
nullo modo denegetur. Quia satis inutile est, ut
soacta seruitia domino præstentur.

Q 2

Altus

☐ Alius Canon uetat ante annum
18. uotum fieri) Dist. 28. cap. De his, ex
Canone Concilij Toletani II. Item 20. q. 1. cap.
Qui. Etiam pueros, in iisdem monasterijs, an-
te annorum 18. tempora, suscipi prohibemus.

Nec enim debet uotum uinculo
lume sine iniquitatis, ut Canō dicit)
22. q. 3. cap. Inter cætera.

Leguntur exempla hominum,
qui deserto coniugio, deserta Rei-
pub. administratione, abdiderunt
se in monasteria) ut Cassiodorus, qui The-
odorici Veronensis Gotthorum regis Cancel-
larius multos annos fuit, tandem relicta Reip.
administratione, abdidit se in Monasterium Ra-
uennæ, ubi cum multa alia scripsit, tum uerò
Historiam Ecclesiasticam Tripartitam ex The-
odoreto, Sozomeno & Socrate, in 12. libros,
qui extant, coagmentauit. Carolomannus filius
Caroli Martelli, sponte desertis, & fratri Pi-
pino traditis amplissimis ditionibus, Austrasia,
Alemannia & Thuringia, Monasticam uitam
amplexus est, anno Christi 746.

Reprehendit Gerson errorem
Monachorum de perfectione & te-
statue

statum suis temporibus nouam uocem fuisse, Quod uita monastica sit status perfectionis) In libro de Consilijs Euangelicis & statu Perfectionis. Item de religionis perfectione & moderatione. In tertia parte operum Gersonis. Num. 67.

DE POTESTATE Ecclesiastica.

Maxima bella extiterunt, dum Pontifices freti potestate clauium, etiam regna Mundi transferre & Imperatoribus adimere imperium conati sunt) ut Gregorius II. & III. Imperatoribus Constantinopolitanis, propterea quod imagines ex templis tollebant, tributa pendi à populis Italiae prohibuerunt. Circa annum 730.

Huius Gregorij successor Zacharias ademptum Hilderico Francia regnum attribuit Pipino Patri Caroli Magni. Postea Gregorius VII. atrocissima inter Germanicos Principes bella ciuilia excitauit, cum Henricum III. ab Imperio deponi iussit, & eligi Rudolphum Suenis ducem cui etiam coronam misit cum

O §

hac

Hac inscriptione. Petra dedit Petro: Petrus di-
adema Rodolpho. Adrianus III. & Alexan-
der III. Pontifices, Fridericum Barbarossam
scelerate persecuti sunt. Innocentius III. Phi-
lippum & Ottonem Cæsares excommunica-
uit, & deposito Ottone, alium Cæsarem à
principibus eligi iussit. Gregorius IX. Fride-
ricum secundum cruce etiam & indulgentijs
aduersus eum publicatis, toto uitæ suæ tempe-
re oppugnauit. Postea successor ipsius Inno-
centius III. Concilio Lugduni habito impe-
rium Friderico ademit, & alium eligi iussit.
Qua de re extat ipsius Epistola in 6. Decre-
taliū.

Iohannes XXII. Ludouicum Bauarum Imp.
deposuit.

Deniq; tota fere Pontificum & Impera-
torum, qui proximis annis 500. uixerunt, hi-
storia, talibus exemplis Pontificiæ tyrannidis
referta est.

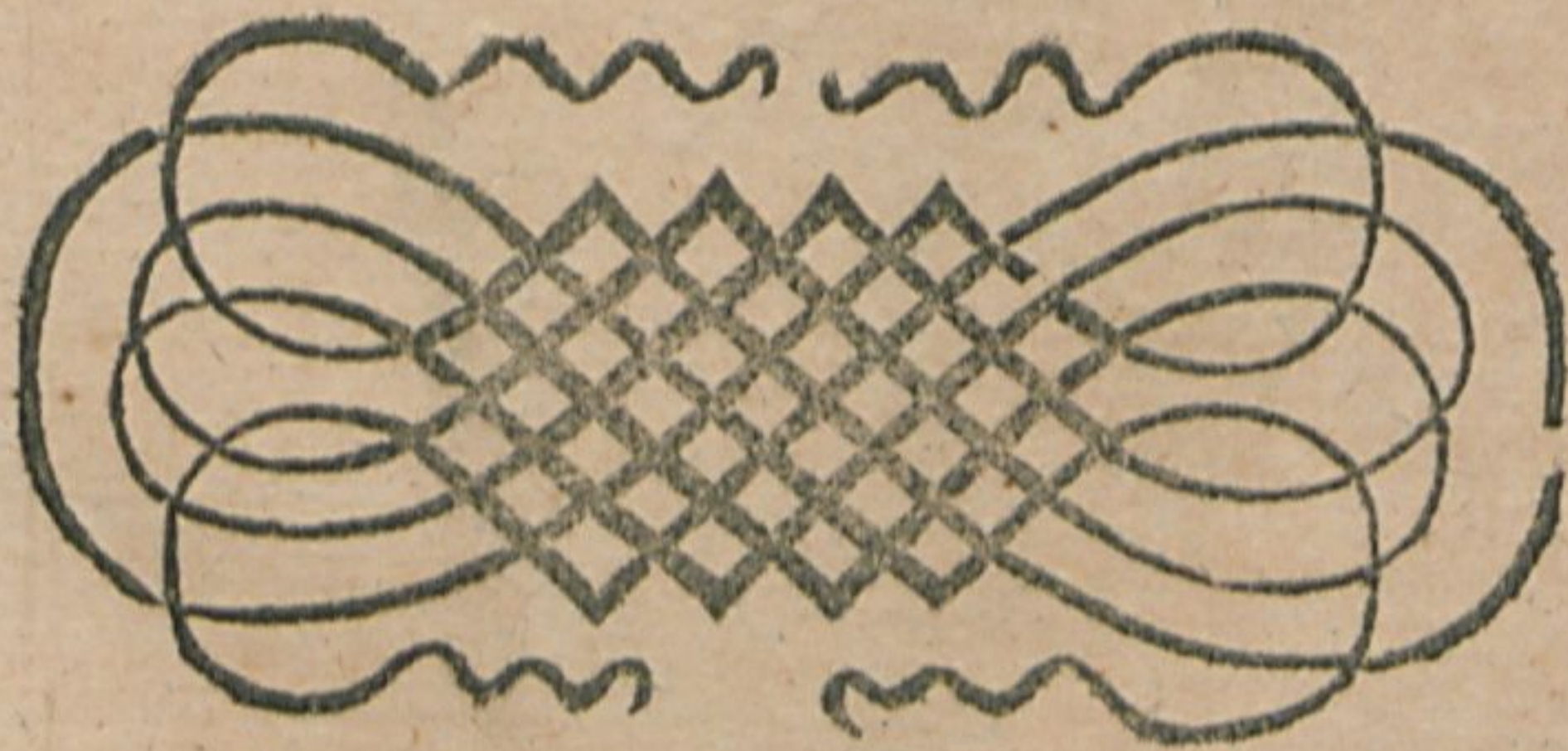
Hæc Vitia multo ante reprehē-
derunt in Ecclesia homines pijs &
eruditi) ut ante annos 400. Petrus Vualdus
Lugdunensis, à quo V Valdenses fratres orti
sunt: Ante 300. annos. V Vilhelmus Durandus:
Ante 230. Marsilius Patavinus, qui Defen-
sorem

forem pacis scripsit: Dantes Iohannes Ganda-
nensis: V Vilhelmus Occam, & alij, qui Ludo-
uici Bauari Impe. patrocinium susceperunt.
Item Michaël Cesenas: Iohannes V Viclephus:
Iohannes Gerson: V Vesselus & c.

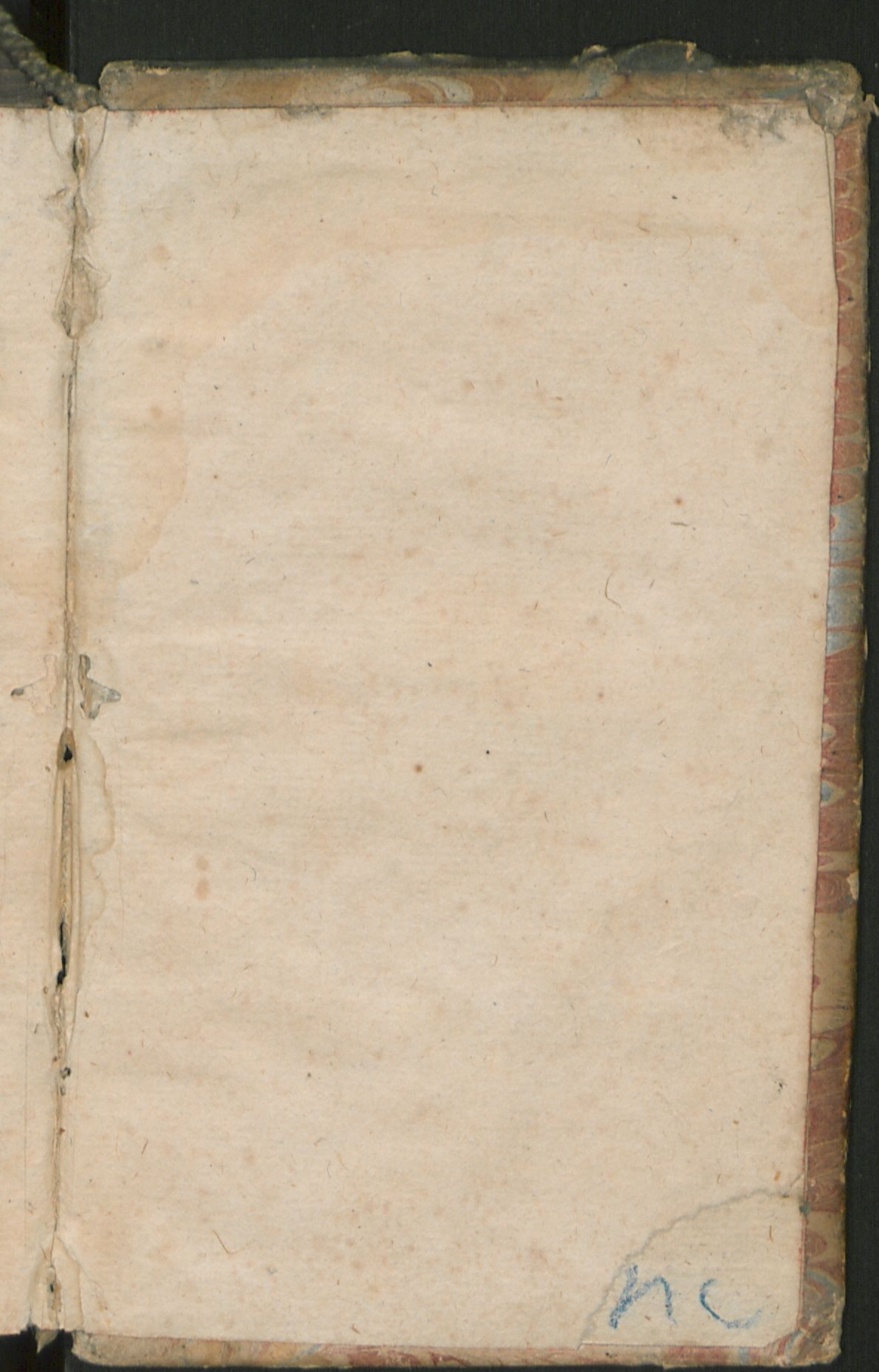
Sic & Canones præcipiunt. 2.
q. 7. c. Sacerdotes, & cap. Oues)
Verba Canonis sunt. Oues, quæ suo Pastori
commisæ sunt, eum nec reprehendere,
nisi à fide exorbitauerit, nec ul-
latenus accusare
possunt.

FINIS.

h c

9/19 2954

f

ULB Halle 3
002 680 610

5b.

nc

CONFESSIO
AVGVSTA
NA INVICTISSIMO
IMP. CAROLO V. EXHIBITA
in Comitibus Augustae,
anno 1530.

IN FINE, LOCA PATRVM, ET
Canonum, & historiae Hereticorum, & aliarum,
quarum in Confessione mentio fit, breviter
indicantur.

LEMGOVIAE
Excudēbat Iohann. Schuchen.
ANNO M. D. LXL

